

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P1957

[6041]-302

S.Y. B.A.

ENGLISH

Compulsory English

Text Book : Panorama

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23001)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 3) *Figures to the right side indicates full marks.*

Q1) A) Answer any six of the following in one/two sentences each. [6]

- a) Why did Chief Seathl accept the white man's offer?
- b) What is precious to the red man in 'A simple philosophy'?
- c) Why does Chief Seathl say 'All things are connected'?
- d) Who is the verger in the story 'The verger'?
- e) How was phatik treated by his aunt?
- f) What was phatik's condition when he was brought back by the two policeman?
- g) What does the verger do after resigning from the services of the church?
- h) What fact about the verger astonished the vicar?
- i) Who is Bishamber in 'The Home coming'?

B) Answer any two of the following. [14]

- a) Bring out the critical significance of Chief Seathl's frequent use of the line 'we are savages.....'.
- b) Why was the bank manager surprised in the short story 'The Verger'?
- c) Why does phatik say "Mother, the holidays have come". in. The Homecoming'?

P.T.O.

Q2) A) Answer the following questions in one or two sentences each (any six).[6]

- a) How do the palanquin bearers make their task joyful?
- b) Where do the birds hide to avoid the heat of the sun in the poem. 'on the Grasshopper and cricket'?
- c) What is 'fallow' in the poem 'Pied Beauty'?
- d) Whose voice would run hedge to hedge in the poem, 'On the Grasshopper and cricket'?
- e) To whom is the poem 'Pied Beauty' addressed?
- f) Who are the speakers in the poem 'palanquin Bearers'?
- g) What is the song about the palanquin bearers are singing?
- h) Why do the birds become faint in the poem 'On the Grasshopper and cricket'?
- i) What are the sskries compared to in the poem 'Pied Beauty'?

B) Attempt the following any two. **[14]**

- a) How do the palanquin bearers carry the bride in the poem 'palnquin Bearers'?
- b) What do you mean by the term 'Pied Beauty'? What kind of beauty is glarified in the peom 'Pied Beauty'?
- c) What message does the poem 'On the Grasshopper and cricket' convey?

Q3) A) Change the following sentences into passive voice. (any four) **[4]**

- a) Rahul reads a story.
- b) The waiter is serving the disk
- c) India won the world cup
- d) I will buy these books
- e) What did he say?
- f) Carry it home

B) Change the following into indirect speech. (any three) [3]

- a) John said, 'The bell will ring'.
- b) He said, 'I want to buy a car'.
- c) She said, 'I have been waiting here since morning'.
- d) He said. 'Where are you going'?
- e) She said, 'Nitin takes the 8'0 clock train every day'.

C) Change the following into negative sentences. [3]

- a) Kunal was smiling at me.
- b) Sushmita has to go to office tomorrow.
- c) I can help you.
- d) The old man walked slowly.
- e) Do water the plants when I am away.

Q4) A) Give one word substitute for the following. (any four) [4]

- a) A large landmass that forms a part of a continent.
- b) A study of human mind.
- c) A machine that functions by itself
- d) A van that carries sick people
- e) One who loves his country
- f) Writing of one's life story

B) Match the following pairs of idioms and their meaning. (Any 3) [3]

a) Bits and pieces	i) With full devotion
b) All of a sudden	ii) After a long time
c) At last	iii) Small things of different types
d) From rags to riches	iv) Without warning
e) Heart and soul	v) To go from being very poor to being very wealthy

C) Give examples of the words with the following suffixes/prefixes. (Any 3) [3]

- a) mis -
- b) im -
- c) in -
- d) - ship
- e) - er

Q5) Answer the following questions in brief (any two) [10]

- a) What according to you are the three essential leadership skills?
- b) Explain the term 'soft skills' How are they acquired?
- c) Explain how communication skills play an important role in how well you do in a group.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1958

[6041]-303

[Total No. of Pages : 1

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

**MIL-2 : मराठी भाषिक संज्ञापनकौशल्ये
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (23011)**

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) 'भाषेमुळे व्यक्तिमत्व समृद्ध होते' स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

'लोकशाहीतील जीवनव्यवहार सुरळित होण्यासाठी प्रसारमाध्यमे उपयुक्त ठरतात' स्पष्ट करा.

प्र.2) वृत्तपत्रातील बातमी लेखनाचे 'क' कार सांगून मुद्रितशोधनाचे महत्त्व विशद करा.

[10]

किंवा

'युवकांसमोरील आव्हाने' या विषयावरील भाषणाची नभोवाणीसाठी संहिता लेखन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीपा लिहा.

[5]

अ) दृक - श्राव्य प्रसारमाध्यमे

ब) वृत्तपत्रीय बातमीलेखनातील मुद्रितशोधनाची आवश्यकता

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-1959

[6041]-304

[Total No. of Pages : 1

S.Y. B.A.

MIL - 2: हिंदी भाषा शिक्षण

आधुनिक भारतीय भाषा

पाठ्यपुस्तक : हिंदी भाषा शिक्षण

संपादक : प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23012)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 25

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- वर्ण की परिभाषा देते हुए हिंदी के स्वर और व्यंजनों पर प्रकाश डालिए।
- देवनागरी लिपि का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- संधि की परिभाषा लिखकर व्यंजन संधि को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- स्थान के आधार पर वर्ण के भेद को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- दो बिल्लियों का झगडा कौन और कैसे सुलझाता है?
- 'अपशुन' लघुकथा का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।
- 'ममता' लघुकथा का सारांश लिखिए।
- 'गरीब का लंच बॉक्स' लघुकथा का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

[5]

- प्रयत्न के आधार पर वर्णों के भेद लिखिए।
- 'पानी के पेड़' लघुकथा का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

Total No. of Questions : 4

SEAT No. :

P1960

[Total No. of Pages : 3

[6041]-305

S.Y.B.A.

URDU

MIL-2 : Urdu - Recognition of Alphabets, Words & Numeric
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23013)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[5]

سوال نمبر ۱۔ ایک جملے میں جواب دیجئے (کوئی پانچ)

- (۱) حرف کو انگریزی میں کیا کہتے ہیں؟
- (۲) وہ کون سا نشان ہے جو ہمیشہ الف کے اوپر آتا ہے؟
- (۳) تنوین کسے کہتے ہیں؟
- (۴) وقفہ کے لغوی معنی کیا ہے؟
- (۵) الف ساقط کسے کہتے ہیں؟
- (۶) لفظ کی جمع کیا ہے؟
- (۷) عدد ’89‘ کو اردو میں کس طرح لکھا جاتا ہے؟

[5]

سوال نمبر ۲۔ مناسب متبادل چن کی خانہ پری کیجئے۔

- (۱) ----- کو تنوین کہتے ہیں۔
(دو زبر، کھڑا زبر، زبر)
- (۲) جزم کو ----- بھی کہتے ہیں۔
(ضمہ، سکون، کسرہ)

P.T.O.

(۳) رمز کے معنی ----- ہے۔

(چلنا، رکنا، اشارہ)

(۴) حلق سے ادا ہونے والے حروف ----- ہیں۔

(ا۔ب، ح۔ع، ر۔ز)

(۵) جس حرف پر تشدید آئے اسے ----- کہتے ہیں۔

(مشدود، مکسورہ، ساکن)

[5]

سوال نمبر ۳۔ (الف) صحیح یا غلط پہنچائے۔

(۱) جس حرف پر جزم کی علامت ہوتی ہے اس حرف میں حرکت نہیں ہوتی۔

(۲) حرف کے مجموعے کو جملہ کہتے ہیں۔

(۳) اردو میں دو چشمی ”ھ“ فارسی زبان کی دین ہے۔

(۴) حرف شمسی کے کل ۱۴ حرف ہیں۔

(۵) semi colon کو اردو میں وقفہ کہتے ہیں۔

[5]

(ب) جوڑیاں لگائیے۔

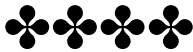
ب	الف	
ستاسی	۶۶	(۱)
انتالیس	۷۶	(۲)
چھیانسٹھ	۴۹	(۳)
سرٹسٹھ	۳۹	(۴)
انچاس	۸۷	(۵)

سوال نمبر ۴۔ مندرجہ ذیل پیرا گراف پڑھ کر سوالات کے جوابات دیجئے۔ [5]

ابوالکلام آزاد کی پیدائش 1888ء میں مکہ معظمہ میں ہوئی۔ ان کا اصل نام محی الدین احمد تھا مگر ان کے والد مولانا سید محمد خیر الدین بن احمد انہیں فیروز بخت کے نام سے پکارتے تھے۔ ابوالکلام آزاد کی والدہ عالیہ بنت محمد کا تعلق ایک علمی خانوادے سے تھا۔ اپنے والد سے ابتدائی تعلیم حاصل کرنے کے بعد آزاد مصر کی مشہور درس گاہ جامعہ ازہر چلے گئے جہاں انہوں نے مشرقی علوم کی تکمیل کی۔ عرب سے ہجرت کر کے ہندوستان آئے تو کلکتہ کو اپنی سرگرمیوں کا مرکز بنایا۔ یہیں سے انہوں نے اپنی صحافتی اور سیاسی زندگی کا آغاز کیا۔ کلکتہ سے ہی 1912 میں 'الہلال' کے نام سے ایک ہفتہ وار اخبار نکالا یہ پہلا با تصویر سیاسی اخبار تھا۔ اس اخبار میں انگریزوں کی پالیسیوں کے خلاف مضامین شائع ہوتے تھے اس لئے انگریز حکومت نے 1914 میں اس اخبار پر پابندی لگا دی۔ اس کے بعد مولانا نے 'البلاغ' کے نام سے دوسرا اخبار جاری کیا یہ اخبار بھی آزاد کی انگریز مخالف پالیسی پر گامزن رہا۔ مولانا ابوالکلام آزاد سیاسی محاذ پر بھی سرگرم رہے۔ انہوں نے 'تحریک عدم تعاون' 'ہندوستان چھوڑو' اور 'خلافت تحریک' میں بھی حصہ لیا۔ ہندوستان کی آزادی کے بعد مولانا آزاد ملک وزیر تعلیم بنائے گئے۔ انہوں نے وزیر تعلیم کی حیثیت سے بہت اہم کارنامے انجام دیے۔ یونیورسٹی گرانٹ کمیشن اور دیگر تکنیکی، تحقیقی اور ثقافتی ادارے ان ہی کی دین ہے۔ مولانا آزاد صرف ایک سیاست دان نہیں بلکہ ایک صاحب طرز ادیب، بہترین صحافی اور مفسر بھی تھے۔ انہوں نے شاعری بھی کی، انشائیے بھی لکھے، سائنسی مضامین بھی تحریر کیے، علمی و تحقیقی مقالات بھی لکھے۔ قرآن کی تفسیر بھی لکھی۔ غبار خاطر، تذکرہ، ترجمان القرآن ان کی اہم تصانیف ہیں۔ 'غبار خاطر' ان کی وہ کتاب ہے جو قلعہ احمد نگر میں قید کے دوران انہوں نے تحریر کی تھی۔ اس میں وہ سارے خطوط ہیں جو انہوں نے مولانا حبیب الرحمن خاں شیروانی کے نام تحریر کیے تھے۔ یہ مولانا آزاد کی زندگی کے حالات اور ان کے کوائف جاننے کے لئے بہترین ماخذ ہے۔ مولانا آزاد اپنے عہد کے نہایت جینیس شخص تھے جس کا اعتراف پوری علمی دنیا کو ہے اور اسی ذہانت، لیاقت اور مجموعی خدمات کے اعتراف میں انہیں، بھارت رتن سے نوازا گیا تھا۔ مولانا آزاد کا انتقال 2 فروری 1958ء کو ہوا۔ ان کا مزار اردو بازار جامع مسجد دہلی کے احاطہ میں ہے۔

سوالات:

- (۱) مولانا ابوالکلام آزاد کہاں پیدا ہوئے؟
- (۲) مولانا آزاد کا اصل نام کیا تھا؟
- (۳) 1912 میں مولانا آزاد نے کون سا اخبار جاری کیا؟
- (۴) غبار خاطر کے خطوط مولانا آزاد نے کس کے نام لکھے؟
- (۵) اس پیرا گراف کے لئے مناسب عنوان تجویز کیجئے۔

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1961

[Total No. of Pages : 2

[6041]-306

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-1A-S1 : आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा

पाठ्यपुस्तक – प्रकाशवाटा – डॉ. प्रकाश आमटे

(2019 Pattern) (Semester - III) (23021)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) आत्मचरित्र लेखनामागील हेतू लिहा.
क) प्रकाशवाटा या आत्मचरित्राचे वेगळेपण सांगा.
ड) शेतीविकास हाच आदिवासींचा विकास आत्मचरित्रात कसा येतो ते सांगा.
इ) लोकबिरादारी प्रकल्पाचे थोडक्यात वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) आत्मचरित्र वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल लिहा.
ब) आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप लिहा.
क) चरित्र-आत्मचरित्र – आत्मकथन या वाङ्मयप्रकारांमधील साम्यभेद स्पष्ट करा.

P.T.O.

- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) शाळेची सुरुवात या लेखाचा आशय लिहा.
- ब) जिवावरचे प्रसंग या लेखातील प्रसंगांचे वर्णन करा.
- क) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी रॅमन मॅगसेसे पुरस्काराचा आनंद कसा व्यक्त केला आहे ते लिहा.

- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [15]
- अ) हेमलकशातील भौगोलिक आणि सामाजिक परिस्थितीचे वर्णन डॉ. प्रकाश आमटे यांनी कसे केले आहे.
- ब) 'आनंदवना बाहेरच्या जगात' या लेखाचा आशय तुमच्या शब्दांत लिहा.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-1962

Total No. of Pages : 2

[6041]-307

S.Y.B.A. (Semester - III)

URDU

DSE-1A HISTORY OF URDU LITERATURE (PROSE)

(23071) (2019 Pattern)

Total Marks : 70

[Time : 2½ Hours]

N.B:

- 1) Attempt All Questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

[15] سوال نمبر 1: آزادی کے بعد ناول نگاری کے فن پر اپنے خیالات کا اظہار کیجیے۔

یا

تنقید کے معنی و مفہوم کو واضح کرتے ہوئے لعب میں تنقید کی اہمیت کو واضح کیجیے۔

[15] سوال نمبر 2: شبلی نعمانی کی تنقید نگاری پر روشنی ڈالیے۔

یا

شبلی نعمانی کی حیات و شخصیت اور کارناموں پر روشنی ڈالیے۔

[15] سوال نمبر 3: مرزا فرحت اللہ بیگ کے علمی و ادبی کارناموں پر نقد و تبصرہ کیجیے۔

یا

مرزا فرحت اللہ بیگ کی خاکہ نگاری پر سیر حاصل گفتگو کیجیے۔

P.T.O.

[15]

سوال نمبر 4: پروفیسر احتشام حسین کی تنقید نگاری اظہار خیال کیجئے۔

یا

پروفیسر احتشام حسین کی حیات اور کارناموں پر روشنی ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر 5: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔ (2)

(a) فنِ سوانح نگاری

(b) تنقید کے مقاصد

(c) مرزا فرحت اللہ کی حیات

(d) افسانے کے اجزائے ترکیبی

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-1963

[6041]-308

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-1A (S-1) : काव्यशास्त्र (सामान्य)
(2019 Pattern) (Semester - III) (23091)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [21]

- अ) भारतीय आचार्यों द्वारा प्रतिपादित काव्य प्रयोजनों का विवेचन कीजिए ।
- ब) काव्य की अंग्रेजी तथा हिंदी की परिभाषाएँ स्पष्ट कीजिए ।
- क) व्युत्पत्ति एवं अभ्यास की संकल्पना स्पष्ट कीजिए ।
- ड) काव्य हेतुओं का सामान्य परिचय दीजिए ।
- इ) काव्य की संस्कृत आचार्यों द्वारा दी गई परिभाषाओं का विवेचन कीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [21]

- अ) काव्य में विचार तत्व एवं कल्पना तत्व का क्या महत्व है?
- ब) शब्दशक्ति की व्याख्या करते हुए किन्हीं दो शब्दशक्तिओं का परिचय दीजिए ।
- क) काव्य में भाव तत्व तथा शैली तत्व का महत्व निर्धारित कीजिए ।
- ड) व्यंजना शक्ति के भेदों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
- इ) भारतीय काव्यशास्त्र में बताए गए काव्य के तत्वों का वर्णन कीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[21]

- अ) रस की परिभाषा देकर स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- ब) रस के विभिन्न अंग कौन-से हैं? स्पष्ट कीजिए ।
- क) संचारी भावों का परिचय दीजिए ।
- ड) शृंगार रस के भेदों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
- इ) हास्य रस को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 4) निचे दिए गए बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प को चुनकर लिखिए :

[7]

- i) “कविता जीवन की अनुभूति है ।” – किसका कथन है?
 - अ) आचार्य विश्वनाथ
 - ब) जयशंकर प्रसाद
 - क) आचार्य वामन
 - ड) महादेवी वर्मा
- ii) काव्य निर्मिती के उद्देश्य को क्या कहते हैं?
 - अ) काव्य हेतु
 - ब) काव्य प्रयोजन
 - क) शब्द शक्ति
 - ड) महाकाव्य
- iii) ‘समाधि’ क्या है?
 - अ) काव्य का भेद
 - ब) काव्य का तत्व
 - क) काव्य का हेतु
 - ड) काव्य का प्रयोजन
- iv) बुद्धि तत्व का अन्य नाम कौन-सा है?
 - अ) कल्पना तत्व
 - ब) शैली तत्व
 - क) भाव तत्व
 - ड) विचार तत्व
- v) व्यंजना शक्ति के कितने भेद हैं?
 - अ) दो
 - ब) तीन
 - क) चार
 - ड) पाँच
- vi) आचार्य केशवदास ने काव्य की शोभा किसे माना है?
 - अ) रीति
 - ब) रस
 - क) अलंकार
 - ड) वक्रोक्ति
- vii) स्थायी भावों की संख्या कितनी है?
 - अ) छह
 - ब) सात
 - क) तैंतीस
 - ड) नौ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1964

[Total No. of Pages : 3

[6041]-309

S.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT)

DSE-1A : Kāvyaśhāstram and Kauṭīliya-arthaśhāstram
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23111)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

Instructions : All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate marks.

Q.1) A) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. [5]

Write a reference to context to any one of the following :

i) काव्यज्ञशिक्षयाभ्यास इति हेतुस्तदुद्भवे ।

ii) सर्वेषामहिंसा सत्यं शौचमनसूयानृशंस्यं क्षमा च ।

B) कोणत्याही एका अलंकाराचे लक्षण स्पष्ट करून, सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या. [5]

Define any one अलंकार with an example in English or Marathi.

i) अनुप्रासः ।

ii) ससन्देहः ।

C) कोणत्याही एका वृत्ताचे लक्षण स्पष्ट करून, सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या. [5]

Define any one वृत्त with an example in English or Marathi.

i) अनुष्टुप् ।

ii) मन्दाक्रान्ता ।

P.T.O.

Q.2) A) संस्कृत भाषेत उत्तर द्या. (कोणतेही पांच) [10]

Write answer in the Sanskrit language (Any Five) :

- i) मम्मटाचार्यकृतस्य मङ्गलाचरणस्य आशयः कः?
- ii) कति काव्यप्रयोजनानि सन्ति इति मम्मटाचार्यस्य मतम्?
- iii) काव्यहेतोः कारिकायां यः लोकस्य शब्दः तस्य अर्थः कः?
- iv) आचार्यकौटिल्यस्य अपरं नामधेयं किम्?
- v) राजा वार्ताविद्यया स्वपक्षं परपक्षं च कथं वशीकरोति?
- vi) विनयः कतिविधः?

B) जोड्या लावा. (कोणत्याही पाच) [5]

Match the following. (Any Five)

A	B
i) शक्तिः	धनमेव काव्यप्रयोजनम् ।
ii) धावकः	रसेषु एकः ।
iii) रौद्रः	ब्रह्मचर्यम् ।
iv) दण्डः	वातव्याधिः ।
v) आ षोडशाद्वर्षात्	विनयमूलः ।
vi) द्वैगुणयम्	कवित्वबीजरूपः संस्कारविशेषः । अभ्यासः ।

Q.3) A) दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [12]

Write a broad answer. (Any One)

- i) काव्यलक्षणम् ।
- ii) मम्मटाचार्यस्य काव्यप्रयोजनविचारः ।

B) टीपा लिहा. (कोणतेही एक) [8]

Write a short note in English or Marathi (Any One)

- i) उत्तमं काव्यम् ।
- ii) अवरं काव्यम् ।

प्र. 4) A) दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[12]

Write a broad answer. (Any One)

- i) कौटिलीये अर्थशास्त्रे वर्णिताः समप्रकृतयः ।
- ii) चतस्र एव विद्या इति कौटिल्य इति वचनं स्पष्टीकुरुत ।

B) टीपा लिहा. (कोणतेही एक)

[8]

Write a short note in English or Marathi

- i) षड्गुण्ये सन्धिविचारः ।
- ii) वृद्धसंयोगस्य आवश्यकता ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1965

[Total No. of Pages : 4

[6041]-310

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE - 1A : Micro Economics - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23151)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each. (Any Eight) **[16]**

- a) What is Micro Economics?
- b) Define Utility.
- c) What are the tools of Economic Analysis?
- d) What is cross elasticity of Demand?
- e) What is Marginal Utility?
- f) What is Indifference Curve?
- g) Define Demand.
- h) What is Priceline?
- i) What is Production function.
- j) What is Supply?

Q2) Answer the following questions in 50 words. (Any Four) **[16]**

- a) State the types of utility.
- b) Explain the Nature of Micro Economics.
- c) What are the types of income elasticity of Demand?
- d) Explain the factors affecting supply.
- e) What are the assumptions of Demand Law?
- f) Explain the concept of Marginal Rate of Substitution.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (Any Three) **[18]**

- a) Explain the characteristics of indifference curve.
- b) Explain the Basic Economic Problems.
- c) Explain the Determinants of Demand.
- d) Explain the concept of Aggregate, Average & Marginal Production.
- e) Explain the law of Diminishing Marginal Utility.

Q4) Answer the following questions in 300 words each. (Any Two) **[20]**

- a) What is Micro Economics? Explain the scope of Micro Economics.
- b) Explain the Law of return to Scale.
- c) Explain the consumer equilibrium with the help of indifference curve.

Total No. of Questions : 4]

PA-1965

[6041]-310

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE - 1A : Micro Economics - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
ब) उपयोगीतेची व्याख्या द्या.
क) आर्थिक विश्लेषणाची सांधने कोणती.
ड) मागणीची तिरकस लवचिकता म्हणजे काय?
इ) सीमांत उपयोगिता म्हणजे काय?
फ) समवृत्ती वक्र म्हणजे काय?
य) मागणीची व्याख्या द्या.
र) किंमत रेषा म्हणजे काय?
ल) उत्पादन फलन म्हणजे काय?
व) पुरवठा म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) उपयोगीतेचे प्रकार सांगा.
ब) सुक्ष्म अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
क) मागणीच्या उत्पन्न लवचिकतेचे प्रकार सांगा.
ड) पुरवठ्यावर परीणाम करणारे निर्धारक घटक सांगा.
इ) मागणीच्या नियमाची गृहीते सांगा.
फ) सीमांत पर्यायता दर संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) समवृत्ती वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ब) मूलभूत आर्थिक समस्या स्पष्ट करा.
 - क) मागणीचे निर्धारक घटक कोणते.
 - ड) एकुण, संरासरी आणि सीमांत उत्पादन या संकल्पना स्पष्ट करा.
 - इ) घटत्या सीमांत उपयोगीतेचा नियम स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येक 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय? सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - ब) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.
 - क) समवृत्ती वक्राच्या साहाय्याने उपभोक्त्याचा समतोल स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1966

[Total No. of Pages : 4

[6041]-311

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE1-A(3) : Western Political Thought

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23161)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions.

[16]

- i) State two differences between plato's communism and modern communism.
- ii) Who was teacher of plato?
- iii) Which is the most famous book of Aristotle?
- iv) Give Aristotle's criterion at classification of state.
- v) Which philosopher was Aristotle's master?
- vi) Who is writer of famous book 'The Prince'?
- vii) Where was machiavelli born?
- viii) Who is considered as exponent of Civil Society?
- ix) Who is the writer of Two treaties on Government?
- x) According to John locke how many contracts taken place to form Social Contract?

Q2) Answer any four questions.

[16]

- i) Explain critics of Plato's thoughts on Education.
- ii) Elaborate Aristotle's thoughts on slavery.
- iii) Write a note on Aristotle's concept of revolution.
- iv) Examine Machiavelli's thoughts on Human Nature.
- v) Why Machivelli is considered to be father of modern Political science?
- vi) Characteristics of Human Nature explained by John Locke?

P.T.O.

Q3) Answer any three questions.

[18]

- a) Give details of plato's concept of communism?
- b) Write a note on Aristotle's classification of the state.
- c) Explain machivelli's attitude towards Religion and Morality.
- d) Give details of John Locke's concept of Natural Rights.

Q4) Answer any two questions.

[20]

- a) Write plato's concept of 'Ideal State'.
- b) Ellaborate Machivelli's views on state.
- c) Explain John lockes thoughts on social contract.

Total No. of Questions : 4]

P-1966

[6041]-311

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE1-A(3) : Western Political Thought

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. [16]

- i) प्लेटोप्रणीत साम्यवाद आणि आधुनिक साम्यवाद यातील फरकाचे दोन मुद्दे विशद करा.
- ii) प्लेटोचे मार्गदर्शक कोण होते?
- iii) अॅरिस्टॉटलद्वारा लिखित सर्वात प्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?
- iv) अॅरिस्टॉटलचे राज्याच्या वर्गीकरणाबाबतचे निकष लिहा.
- v) अॅरिस्टॉटलचे मार्गदर्शक म्हणून कोणाचा उल्लेख केला जातो?
- vi) 'द प्रिंस' या प्रख्यात ग्रंथाचा लेखक कोण आहेत?
- vii) मॅकियाव्हेली चा जन्म कोठे झाला?
- viii) 'नागरी समाज' या संकल्पनेचे प्रवर्तक (पुरस्कर्ते) म्हणून कोणाचा उल्लेख केला जातो?
- ix) 'दु ट्रिटिज ऑन गव्हर्नमेंट' या ग्रंथाचा लेखक कोण आहे?
- x) जॉन लॉकच्या मते सामाजिक करार अस्तित्वात येण्यासाठी किती करार करावे लागले?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [16]

- i) प्लेटोने मांडलेल्या शिक्षणविषयक विचारांचे परीक्षण करा.
- ii) गुलामगिरी विषयक अॅरिस्टॉटलच्या विचारांचे विवेचन करा.
- iii) अॅरिस्टॉटलने क्रांतीविषयक मांडलेल्या विचारांवर टिपण लिहा.
- iv) मानवी स्वभावाबाबत मॅकियाव्हेलीने मांडलेल्या विचारांचे परीक्षण करा.
- v) आधुनिक राज्यशास्त्राचा जनक म्हणून मॅकियाव्हेलीला का गणले जाते?
- vi) जॉन लॉकने विशद केलेल्या मानवी स्वभावाबाबतच्या विचारांची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी तीन प्रश्न सोडवा.

[18]

- अ) प्लेटोप्रणीत साम्यवाद संकल्पनेचे तपशील लिहा.
- ब) ॲरिस्टॉटलने सांगितलेल्या राज्याच्या वर्गीकरणावर टिपण लिहा.
- क) मॅकियाव्हेलीचा धर्म व नैतिकतेबाबतचा दृष्टिकोण विशद करा.
- ड) नैसर्गिक हक्कांबाबत जॉन लॉकच्या संकल्पनेचे तपशील लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) 'आदर्श राज्य' संकल्पनेबाबत प्लेटोची संकल्पना लिहा.
- ब) मॅकियाव्हेलीचा राज्यविस्तार विशद करा.
- क) सामाजिक कराराबाबत जॉन लॉकचे विचार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1967

[Total No. of Pages : 4

[6041]-312

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-1A : Medieval India - Sultanate Period

(2019 Pattern) (Semester - III) (23171)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (Any One): **[15]**

- a) Discuss the Written sources useful for the Sultanate Period.

OR

- b) Give information about various experiments carried out by Sultan Muhammad-bin-Tughlaq.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any One) : **[15]**

- a) Explain in detail the administrative Reforms of Sultan Allauddin Khilji.

OR

- b) Explain the contribution of Muhammad Gawan.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any Two) : **[20]**

- a) Examine the achievements of Qutubuddin Aibak.
- b) Explain the achievements of Sultan Razia.
- c) Describe the causes of decline of the Bahamani Empire.
- d) Explain the contribution of Emperor Krishnadevaraya Empire.

P.T.O.

Q4) Short Notes. (Any Four):

[20]

- a) Inscription.
- b) Tahaqit-e-Hind
- c) The corps of forty or Turkan-e-chahalgani.
- d) Adilshahi of Bijapur.
- e) Hasan Gangu Bahamani
- f) Harihar and Bukka.

Total No. of Questions : 4]

P-1967

[6041]-312

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-1A : Medieval India - Sultanate Period

(2019 Pattern) (Semester - III) (23171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) सुलतानशाही काळखंडाच्या अभ्यासास उपयुक्त लिखित साधनांची चर्चा करा.
किंवा
ब) सुलतान महमंद-बिन-तुघलकाने राबविलेल्या विविध प्रयोगांची माहिती द्या.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) सुलतान अल्लाउद्दिन खिलजीच्या प्रशासकीय सुधारणा सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
ब) महमूद गवागचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही दोन) [20]
अ) कुतुबुद्दीन ऐबकच्या कामगिरीचे परिक्षण करा.
ब) सुलतान रजियाची कामगिरी स्पष्ट करा.
क) बहामनी साम्राज्याच्या ज्हासाची कारणे विशद करा.
ड) विजयनगर साम्राज्यातील सम्राट कृष्णदिवराय यांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) शिलालेख
- ब) तहकीत-ए-हिंद
- क) चाळीसगणी संघटना
- ड) बिजापूरची आदिलशाही
- इ) हसनगंगू बहामनी
- फ) हरिहर व बुक्क

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1968

[Total No. of Pages : 4

[6041]-313

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg.-220(A) - DSE-1A : Geography of Maharashtra - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23201)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencil is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Write answer of the questions in about 20 words each (Any eight) :

[16]

- a) Give the rank of Maharashtra in India in terms of population.
- b) How many states does Maharashtra share its border with?
- c) How many districts are in Maharashtra?
- d) Write any two forest types found in Maharashtra?
- e) What is 'Flood'?
- f) Write the name of any two hydropower centers in Maharashtra.
- g) Write the name of any two cities located on the bank of Godavari river.
- h) State any two characteristics of 'Alluvial soil'.
- i) In which month normally monsoon arrives in Maharashtra?
- j) Name any two districts of Maharashtra where iron ore is found.

P.T.O.

Q2) Write short note in about 50 words (any three) : [18]

- a) Regur soil
- b) Drought prone region in Maharashtra
- c) Major water dividers of Maharashtra
- d) Location of Maharashtra

Q3) Write the answer of questions in about 100 words each (any two) : [16]

- a) Write the characteristics of climate of Maharashtra.
- b) Explain the benefits of forests of Maharashtra.
- c) Explain the watershed management techniques in Maharashtra.

Q4) Write the answer of questions in about 300 words each (any one) : [20]

- a) Explain the characteristics of various soils in Maharashtra with their distributions.
- b) Explain the types of forest of Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

P-1968

[6041]-313

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg.-220(A) - DSE-1A : Geography of Maharashtra - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) :

[16]

- अ) लोकसंख्येच्या बाबतीत महाराष्ट्राचा भारतात कितवा क्रमांक लागतो?
ब) महाराष्ट्र राज्याची सीमा किती राज्यांना भिडलेली आहे?
क) महाराष्ट्रात एकूण किती जिल्हे आहेत?
ड) महाराष्ट्रात आढळणाऱ्या वनांचे दोन प्रकार लिहा.
इ) 'पूर' म्हणजे काय?
फ) महाराष्ट्रातील दोन जलविद्युत केंद्रांची नावे लिहा.
य) गोदावरी नदीच्या काठावरील दोन शहरांची नावे लिहा?
र) 'गाळाच्या मृदेची' दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
ल) महाराष्ट्रात मान्सूनचे आगमण साधारण कोणत्या महिन्यात होते?
व) महाराष्ट्रातील लोहखनिज आढळणाऱ्या दोन जिल्ह्यांची नावे लिहा.

- प्रश्न 2)** प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) : [18]
- अ) रेगूर मृदा
 - ब) महाराष्ट्रातील अवर्तणप्रवण प्रदेश
 - क) महाराष्ट्रातील प्रमुख जलविभाजक
 - ड) महाराष्ट्राचे स्थान

- प्रश्न 3)** प्रत्येक 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [16]
- अ) महाराष्ट्रातील हवामानाची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - ब) महाराष्ट्रातील वनांचे फायदे स्पष्ट करा.
 - क) महाराष्ट्रातील पाणलोट व्यवस्थापनाची तंत्रे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** प्रत्येक 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) : [20]
- अ) महाराष्ट्रातील मृदांचे वितरण व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ब) महाराष्ट्रातील वनांचे प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1969

[Total No. of Pages : 3

[6041]-314

S.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

DSE-1A : (S1) राग संगीत गायन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22318)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [10]

ब) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाचा राग विस्तार अथवा मोकळे आलाप लिहा. [5]

प्रश्न 2) अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

i) छायानट

ii) हिंडोल

iii) कल्याण

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण माहिती लिहून त्या तालाचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]

i) झुमरा

ii) विलंबित तीनताल

iii) विलंबित एकताल

P.T.O.

- प्रश्न 3)** अ) व्याख्या लिहा (कोणत्याही चार) [8]
- i) पूर्वांगवादी राग
 - ii) उत्तरांगवादी राग
 - iii) ग्रह
 - iv) न्यास
 - v) अंश
 - vi) संधिप्रकाश राग
- ब) थोडक्यात माहिती लिहा (कोणत्याही दोन) [12]
- i) गायक, नायक
 - ii) रागवर्गीकरण पद्धती
 - iii) चतुरंग, त्रिवट, तराना
- प्रश्न 4)** अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवनचरित्र व सांगीतिक योगदान विस्तृत लिहा. [10]
- i) उ. अमीरखाँ
 - ii) पं. रविशंकर
 - iii) पं. गजाननराव जोशी
 - iv) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
- ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा. [10]
- i) शब्दोच्चाराचे महत्त्व
 - ii) लोकसंगीत
 - iii) श्रुती स्वर विभाजन

Total No. of Questions : 4]

P-1969

6041]-314

S.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

DSE-1A : (S1) तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22318)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) अ) तबला निर्मिती संदर्भातील विविध विचारप्रवाह याविषयी लिहा. [10]
ब) पं. भातखंडे लिपीप्रमाणे ताल एकताल लिहा. [5]
- प्रश्न 2) अ) ताल रूपकमध्ये एक तिहाई व एक तुकडा लिपिबद्ध करा. [10]
ब) ख्याल गायन प्रकाराविषयी लिहा. [5]
- प्रश्न 3) अ) व्याख्या लिहा (कोणत्याही चार) [8]
नाद, सम, आवर्तन, मात्रा कायदा, किसम, दुगून, मुखडा
ब) उस्ताद झाकीर हुसेन यांचे जीवन चरित्र लिहा. [12]
- प्रश्न 4) अ) दिल्ली बाजाविषयी लिहा. [10]
ब) लखनौ बाजाविषयी लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1970

[Total No. of Pages : 4

[6041]-315

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1A : Psychology of Abnormal Behaviour - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23221)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words (Any four) : [20]

- a) Explain the nature of abnormal behaviour.
- b) Write the symptoms of Agoraphobia disorder.
- c) State the criteria of obsessive - compulsive disorder.
- d) State the diagnostic criteria of somatic symptom disorder.
- e) Write the causes of dissociative self - identity disorder.
- f) State the causes of suicide.

Q2) Answer the following questions in 200 Words (any two) : [20]

- a) Discuss the history of abnormal behaviour.
- b) Explain the difference between panic disorder & Generalized Anxiety disorder.
- c) Explain the nature & diagnostic criteria of illness Anxiety disorder.
- d) Explain the causes & diagnostic criteria of Bipolar - I disorder.

Q3) Answer the following questions in 400 words (Any one) : [20]

- a) Discuss the history of DSM system. Explain the characteristics of DSM - 5.
- b) What is depressive disorder? Write the causes, symptoms & diagnostic criteria of depressive disorder.

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any two) :

[10]

- a) Social Anxiety (Phobia)
- b) Post-Traumatic disorder.
- c) Conversion disorder.
- d) Dissociative disorder.

Total No. of Questions : 4]

P-1970

[6041]-315

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1A : Psychology of Abnormal Behaviour - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) : [20]

- अ) विकृत वर्तनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) अगोराफोबिया विकृतीचे वैशिष्ट्ये लिहा.
क) अनिवार्य विचार - कृती विकृतीचे निकष सांगा.
ड) दैहिक (कायिक) लक्षण विकृतीची निदानात्मक निकष सांगा.
इ) वियोजित स्व-ओळख विकृतीचे कारणे लिहा.
फ) आत्महत्येची कारणे सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]

- अ) विकृत वर्तनाचा इतिहास वर्णन करा.
ब) आंतकित चिंता विकृती व सामान्य (दुःचिंता) विकृती यातील फरक स्पष्ट करा.
क) विकार (आजारपण) चिंता विकृतीचे स्वरूप व निदानात्मक निकष स्पष्ट करा.
ड) द्वि-ध्रुवीय - I विकृतीचे कारणे व निदानात्मक निकष विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 400 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) : [20]

- अ) डि.एस.एम. (DSM) प्रणालीचा इतिहास वर्णन करा. डि.एस.एम. - 5 ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) अवसाद विकृती म्हणजे काय? अवसाद विकृतीचे कारणे, लक्षणे व निदानात्मक निकष लिहा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) :

[10]

- अ) सामाजिक चिंता (दुर्भिती)
- ब) आघात – पश्चात विकृती
- क) रूपांतरित विकृती
- ड) वियोजित विकृती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1971

[Total No. of Pages : 4

[6041]-316

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1A SPL.-1 : India's Internal Security - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23271)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) :

[3 × 5 = 15]

- a) Explain the Meaning and Concept of India's National Security.
- b) What is Internal Security?
- c) Explain the Nature of Poverty.
- d) What is Corruption?
- e) Explain the Concept of Regionalism.

Q2) Answer the following questions in 300 Words each. (any One) :

[1 × 15 = 15]

- a) What are the Values of India's National Security?
- b) Explain in detail the Causes of Corruption.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) :

[2 × 10 = 20]

- a) Describe in detail the Historical Development of India's National Security.
- b) What are the Socio-Cultural Problems of India's Internal Security?
- c) Explain in detail the Measures of Poverty elimination.
- d) State the Types of Regionalism?

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any Four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Importance of National Security of India.
- b) Nature of Internal Security
- c) Effects of Corruption
- d) Literacy
- e) Regionalism in India
- f) Terrorism

Total No. of Questions : 4]

P-1971

[6041]-316

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1A SPL.-1 : India's Internal Security - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23271)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) : [3 × 5 = 15]
- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) अंतर्गत सुरक्षा म्हणजे काय?
क) दारिद्र्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ड) भ्रष्टाचार म्हणजे काय?
इ) 'प्रादेशिकतावाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) : [1 × 15 = 15]
- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेची मुल्ये कोणती?
ब) भ्रष्टाचाराची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) : [2 × 10 = 20]
- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेचा ऐतिहासिक विकास विशद करा.
ब) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षे पुढील सामाजिक-सांस्कृतिक समस्या कोणत्या?
क) दारिद्र्य निर्मूलनासाठीच्या उपाय योजना सविस्तर स्पष्ट करा.
ड) प्रादेशिकतेचे किंवा प्रादेशिकतावादाचे प्रकार सांगा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेचे महत्व
- ब) अंतर्गत सुरक्षेचे स्वरूप
- क) भ्रष्टाचाराचे परिणाम
- ड) साक्षरता
- इ) भारतातील प्रादेशिकता
- फ) दहशतवाद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-1972

[Total No. of Pages : 2

[6041]-317

S.Y. B.A.

ENGLISH

DSC-1A : Appreciating Drama (Old Special Paper - I)

(2019 Pattern) (Semester - III) (23331)

Text : A Midsummer Night's Dream : William Shakespeare

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Answer any three questions of the following (3 out of 5) : **[15]**

- a) Write a brief note on the character of Peter Quince.
- b) What obstacles do Hermia and Lysander have to face before they get married?
- c) How would you describe the aptness of the title of the play 'A Midsummer Night's Dream'?
- d) Comment on the character of Theseus, the Duke of Athens.
- e) Do you agree that without Puck the play would not remain comic? Explain your reasons.

Q2) Answer any three questions of the following (3 out of 5) : **[15]**

- a) What different shades of love do you see as portrayed in the play?
- b) Who is Egeus? Why does he take his daughter, Hermia to Theseus's Court?
- c) How does Titania treat Nick Bottom?
- d) Comment on the character of Oberon.
- e) Explain Hermia's conflict with her father in the play 'A Midsummer Night's Dream'.

P.T.O.

Q3) Answer any one question of the following (1 out of 2) : **[10]**

- a) Discuss the dramatic significance of the fairy world in the play.
- b) Attempt the character sketch of Puck underlining his important role in the play.

Q4) Answer any one question of the following (1 out of 2) : **[10]**

- a) The play, 'A Midsummer Night's Dream' presents love as dream. Do you agree with this statement? Give reasons.
- b) Jealousy is one of the important themes of the play 'A Midsummer Night's Dream'. Elaborate on this idea.

Q5) Answer any four questions of the following (4 out of 6) : **[20]**

- a) Explain 'Plot' as the main element of drama.
- b) Comment on a tragic-hero.
- c) Write a brief note on Aside and Soliloquy.
- d) What is a Street Play?
- e) Explain the terms 'Round Character' and 'Flat Character' in drama with suitable examples.
- f) Define Comedy. Give examples.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1973

[Total No. of Pages : 3

[6041]-318

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-1A : MS1 : Problem Course Based on MG-3 and AMG-3
(2019 Pattern) (Semester - III) (23341)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following : [10]

- a) Draw any complete bipartite graph $K_{2,2}$.
- b) Give an example of Hamiltonian graph three vertices.
- c) Draw a cycle graph C_5 .
- d) Find adjacency matrix of the wheel graph $W_{1,3}$.
- e) Find domain of the function $f(x,y) = \frac{x}{3x-2y}$.
- f) Find f_x and f_y for the function $f(x,y) = x^2 + \sin(xy)$.
- g) Evaluate : $\lim_{(x,y) \rightarrow (1,0)} e^{2x+3y+xy}$.

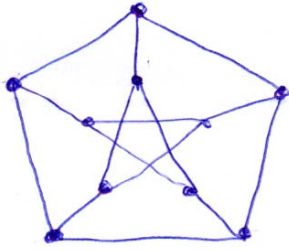
Q2) Attempt any FOUR of the following : [20]

- a) Does there exists a 4-regular graph on 6 vertices? If so draw the graph.
- b) Draw a graph represented by the adjacency matrix given below :

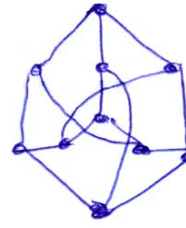
$$A(G) = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 2 & 0 \\ 1 & 0 & 1 & 1 \\ 2 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

P.T.O.

- c) Determine whether the following two graphs are isomorphic or not?

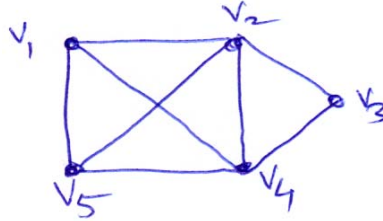

G1

G2

- d) Draw any five subgraphs of the following graph.

- e) Prove that a simple graph G with n vertices must be connected if it has more than $\frac{(n-1)(n-2)}{2}$ edges.
- f) If T is a tree with 13 vertices then find the number of pendant and non pendant vertices in T .

Q3) Attempt any **FOUR** of the following :

[20]

- a) Prove that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{xy^2}{x^2 + y^2} = 0$.

- b) Show that the function $\begin{cases} \frac{xy}{x^2 + y^2}, & (x, y) \neq (0, 0); \\ 0, & (x, y) = (0, 0). \end{cases}$ is discontinuous at $(0, 0)$.

- c) If $f(x, y) = 5x^3 + 2x^2y^2 + 3y^3$, find $f_x(1, 1)$ and $f_y(1, 1)$.

- d) Using differential find approximate value of 3.01×4.99 .

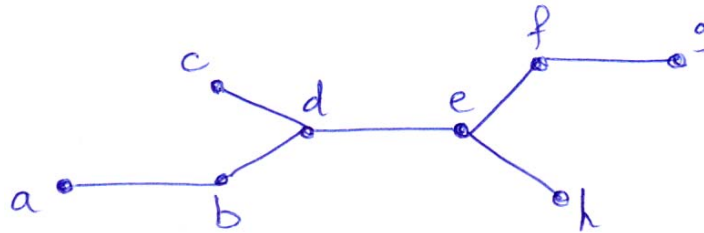
- e) Find and classify the stationary points of the function $f(x, y) = x^4 + 2x^2y - x^2 + 3y^2$.

- f) Evaluate $\int_0^1 \int_0^x (x + y) dy dx$.

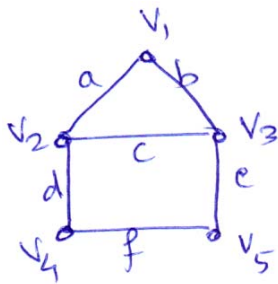
Q4) Attempt any **TWO** of the following :

[20]

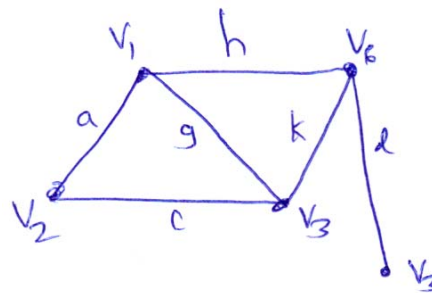
- Evaluate by changing the order of the integration $\int_0^1 \int_0^x e^{\frac{x}{y}} dy dx$.
- Use Lagrange's multipliers find the point on the sphere $x^2 + y^2 + z^2 = 1$ which is at a maximum distance from the point $A(2, 1, 3)$.
- Find the center, eccentricity, radius and diameter of the following graph.

- Find $G_1 \cup G_2$, $G_1 \cap G_2$ and $G_1 \oplus G_2$ for the following graphs.

G1

G2

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1974

[Total No. of Pages : 4

[6041]-319

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 1A : Foundations of Sociological Thoughts

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23371)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Write short notes (any 3) :

[15]

- a) Comte's Positivism
- b) Alienation
- c) Social facts
- d) Polarization of Classes
- e) French Revolution

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any 3) :

[15]

- a) Explain the Enlightenment movement.
- b) Explain the concept of Industrial Revolution.
- c) What is Altruistic Suicide?
- d) Describe Theological stage explained by Comte.
- e) Explain the concept of socialism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any 2) : **[20]**

- a) Explain the effects Industrial Revolution in Social and Economic Life.
- b) Explain Weber's concept of Ideal Type.
- c) Elucidate Comte's metaphysical and scientific stages.
- d) Discuss Weber's theory of Social Action.

Q4) Answer the following questions in 300 words (Any 1) : **[20]**

- a) Durkheim's Theory of suicide.
- b) Explain the theory of Historical materialism.

Total No. of Questions : 4]

P-1974

[6041]-319

S.Y. B.A.

समाजशास्त्र

DSE - 1A : समाजशास्त्रीय विचारांचा पाया
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) टीपा लिहा. (कोणत्याही 3) [15]

- अ) कॉम्युनिस्टांचा प्रत्यक्षवाद
ब) परात्मता (दुरावा)
क) सामाजिक तथ्य
ड) वर्गाचे धृवीकरण
इ) फ्रेंच राज्यक्रांती

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही 3 प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) ज्ञानोदय चळवळ किंवा प्रबोधन चळवळ विशद करा.
ब) औद्योगिक क्रांती संकल्पना स्पष्ट करा.
क) पदार्थवादी आत्महत्या म्हणजे काय?
ड) कॉम्युनिस्टांनी स्पष्ट केलेल्या धार्मिक अवस्थेचे वर्णन करा.
इ) समाजवाद ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही 2 प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) औद्योगिक क्रांतीचे सामाजिक व आर्थिक जीवनावर झालेले सामाजिक परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) वेबरची आदर्श प्रारूप ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) कॉम्युनिस्म स्पष्ट केलेल्या तात्विक व वैज्ञानिक अवस्थेचे विवेचन करा.
- ड) वेबरचा सामाजिक कृतीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) दुर्खीम यांचा आत्महत्येचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) कार्लमार्क्स यांचा ऐतिहासिक भौतिकवादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1975

[Total No. of Pages : 4

[6041]-321

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

Indian Philosophy : Heterodox Systems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23421)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words each. [15]

- a) Explain the classification of Indian Philosophy.
- b) Explain the general features of Indian Philosophy.
- c) Explain the middle path of Buddha.
- d) Briefly explain the materialism of Cārvāka.
- e) Explain the principle of 'Ahimsa' in Jain Philosophy.

Q2) Write short notes on any three of the following. [15]

- a) Purushartha Concept - Cārvāka.
- b) Panchsheel - Gautama Buddha.
- c) Anekantvada - Jain Philosophy.
- d) Nirvana - Buddha Philosophy.
- e) parlokavada - Carvaka Philosophy.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Define Indian Philosophy and explain its nature.
- b) Explain 'Hinayana' and 'Mahayana' as a sects of Buddhist Philosophy.
- c) Discuss in detail the Anumana Pramana of Carvakas.
- d) Explain in detail the concept of pudgala in Jain Philosophy.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

- a) Explain the Arya Ashtanga marga in Buddhist Philosophy.
- b) Explain in detail Syadavada in Jain Philosophy.

Total No. of Questions : 4]

P-1975

[6041]-321

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

Indian Philosophy : Heterodox Systems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) भारतीय तत्त्वज्ञानाचे वर्गीकरण विशद करा.
ब) भारतीय तत्त्वज्ञानाची सर्व साधारण वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) बुद्धांच्या मध्यम मार्गाचे विवेचन करा.
ड) चार्वाकांच्या भौतिकवादाचे थोडक्यात विवेचन करा.
इ) जैन दर्शनातील 'अहिंसा' तत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा. [15]

- अ) 'पुरुषार्थ' संकल्पना - चार्वाक.
ब) पंचशील - गौतम बुद्ध.
क) अनेकांतवाद - जैन दर्शन.
ड) निवारण - बौद्ध दर्शन.
इ) परलोकवाद - चार्वाक दर्शन.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]
- अ) भारतीय तत्त्वज्ञानाची व्याख्या सांगून, त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) बौद्ध दर्शनातील 'हिनयान' व 'महायान' संप्रदायाचे सविस्तर विवेचन करा.
- क) चार्वाकांचे अनुमान विषयक प्रमाणाची सविस्तर चर्चा करा.
- ड) जैन दर्शनातील पुद्गल संकल्पना सविस्तर विशद करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]
- अ) बौद्ध दर्शनातील आर्य-अष्टांग-मार्गाचे सविस्तर विवेचन करा.
- ब) जैन दर्शनातील स्याद्वादाचे सविस्तर विवेचन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P1976

[6041]-322

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1A : Personnel Administration

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (23441)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words).

[16]

- a) What is Personnel Administration?
- b) What is civil service?
- c) What is Recruitment?
- d) What is Training?
- e) What is Promotion?
- f) Write two benefits of retirement.
- g) Write two functions of civil services.
- h) Write two functions of personnel administration.
- i) Spoils system is related to which country?
- j) Write two features of civil services.

P.T.O.

Q2) Attempt any four short notes (50 words each). **[16]**

- a) Significance of personnel administration.
- b) classification of civil service system.
- c) Types of training.
- d) Principles of promotion.
- e) Needs of retirement.
- f) Methods of recruitment.

Q3) Attempt any three questions (100 words). **[18]**

- a) Explain importance of recruitment.
- b) Discuss on merit system.
- c) Write features of civil service.
- d) Characteristics of public personnel administration in India – Discuss.

Q4) Attempt any two questions (200 words). **[20]**

- a) Explain nature and scope of personnel administration.
- b) Explain functions of civil services.
- c) Discuss on meaning objectives of training.

Total No. of Questions : 5]

P1976

[6041]-322

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1A : Personnel Administration

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (23441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) (20 शब्दांत)

[16]

- अ) कर्मचारी प्रशासन म्हणजे काय?
- ब) सनदी सेवा म्हणजे काय?
- क) भरती म्हणजे काय?
- ड) प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- इ) बढती म्हणजे काय?
- फ) सेवानिवृत्तीचे दोन फायदे लिहा.
- य) सनदी सेवेची दोन कार्ये लिहा.
- र) कर्मचारी प्रशासनाची दोन कार्ये लिहा.
- ल) लूट पद्धती कोणत्या देशाशी निगडित आहे?
- व) सनदी सेवेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) कर्मचारी प्रशासनाचे महत्त्व
- ब) सनदी सेवेचे व्यवस्थेचे वर्गीकरण
- क) प्रशिक्षणाचे प्रकार
- ड) बढतीची तत्त्वे
- इ) सेवानिवृत्तीची गरज
- फ) भरतीच्या पद्धती

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भरतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) गुणवत्ता व्यवस्था यावर चर्चा करा.
- क) सनदी सेवेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) भारतातील लोक कर्मचारी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये यावर चर्चा करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) कर्मचारी प्रशासनाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) सनदी सेवेची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) प्रशिक्षणाचा अर्थ व उद्दिष्ट्ये यावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P1977

[6041]-323

[Total No. of Pages : 1

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE - 2A : (SAHITYAVICHAR) साहित्यविचार
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23022)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांची पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भारतीय साहित्य मीमांसकांनी सांगितलेल्या साहित्याच्या व्याख्या लिहा.
ब) वाङ्मयीन मूल्ये विशद करा.
क) साहित्य निर्मितीतील चमत्कृतीचे स्थान विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) पाश्चात्य साहित्य अभ्यासकांनी सांगितलेली साहित्य प्रयोजने लिहा.
ब) साहित्याची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
क) संवेदनात्मकता आणि भावनात्मकता यांचे साहित्यातील महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) साहित्य निर्मितीत साहित्यिकांच्या व्यक्तिमत्त्वाच्या विविध पैलूंची चर्चा करा.
ब) प्रतिभा शक्तीचे स्वरूप व कार्य विशद करा.
क) स्फूर्ती आणि कल्पना यांचे स्वरूप व कार्य स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) साहित्य आणि समाज यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
ब) शैलीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
क) प्रतिमा, प्रतीक व प्राक्कथा यांचे साहित्यातील स्थान व महत्त्व विशद करा.

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P1978

[Total No. of Pages : 2

[6041]-324

S.Y.B.A.

URDU

DSE-2A : Study of Modern Prose Writing (Inshaiye)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23072)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ اُردو انشائیے نگاری کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔

یا

انشائیے نگاری کی اہم خصوصیات بیان کیجئے۔

[15]

سوال نمبر ۲۔ غبار خاطر کی ادبی اہمیت واضح کیجئے۔

یا

غبار خاطر کے اسلوب نگارش پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ مولانا آزاد کی حیات و ادبی خدمات کا محاکمہ کیجئے۔

یا

مولانا آزاد کی سیاسی زندگی کا احاطہ کیجئے۔

P.T.O.

[15]

سوال نمبر ۴۔ مشتاق احمد یوسفی کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

یا

مشتاق احمد یوسفی کے فن کا جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ (الف) مندرجہ ذیل میں مولانا آزاد کے کسی ایک انشائیے کا خلاصہ بیان کیجئے۔

(۱) چائے

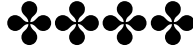
(۲) چڑیا چڑے کی کہانی

[10]

سوال نمبر ۵۔ (ب) مندرجہ ذیل میں مشتاق احمد یوسفی کے کسی ایک انشائیے کا خلاصہ بیان کیجئے۔

(۱) پڑیے گر بیمار

(۲) کافی

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

P-1979

[6041]-325

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-2A (S-2) : मध्ययुगीन काव्य तथा उपन्यास साहित्य
(2019 Pattern) (Semester - III) (23092)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) कबीर के व्यक्तित्व पर प्रकाश डालिए ।
- ब) कबीर का गुरुविषयक दृष्टिकोन स्पष्ट कीजिए ।
- क) क्रांतिकारी कवि के रूप में कबीर के काव्य की आलोचना कीजिए ।
- ड) 'विरह कौ अंग' के आधार पर कबीरदास जी के विचार स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) मीरा को परिवारद्वारा कैसे प्रताड़ित किया गया ?
- ब) मीरा की कृष्ण के प्रति होनेवाली भक्ति भावना स्पष्ट कीजिए ।
- क) मीरा की प्रगतिशीलता पर प्रकाश डालिए ।
- ड) कला पक्ष की दृष्टि से मीरा के काव्य की चर्चा कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) ममता कालिया का परिचय दीजिए ।
- ब) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास में पात्रों / चरित्रों का वर्णन कीजिए ।
- क) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास में पारिवारिक जीवन की समस्याओं की चर्चा कीजिए ।
- ड) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास के शीर्षक का महत्व स्पष्ट कीजिए ।

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1980

[Total No. of Pages : 2

[6041]-326

S.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT)

DSE-2A : ऋग्वेद व ब्राह्मणग्रन्थ
(2019 Pattern) (Semester - III) (23112)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

प्र. 1) कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा.

[10]

Translate any two with explanation.

- 1) एषा व्येनी भवति द्विबही आविष्कृव्वाना तन्वं पुरस्तात् ।
ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो मिनाति ॥
- 2) यत्रा नरः समयन्ते कृतध्वजो यस्मिन्नाजा भवति किं चन प्रियम् ।
यत्रा भयन्ते भुवना स्वर्दृशस्तत्रा न इन्द्रावरूणाधि वोचतम् ॥
- 3) पुरुष एवेदं सर्वं यद्भूतं यच्च भव्यम् ।
उतामृत त्व स्येशानो यदत्रेनातिरोहन्ति ॥

प्र. 2) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[15]

Write a long answer to any one.

- 1) अग्निसूक्तम् (ऋग्वेद 1.143)
- 2) उषस् सूक्तम् (ऋग्वेद 5.80)

प्र. 3) कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

[10]

Explain with reference to context. (Any two)

- 1) प्रतीदं विश्वं मोदते यत् किं च पृथिव्यामधि ।
- 2) 'मा मा प्लोष्ठाः । गाधा ते भविष्यामि' इति ।
- 3) उत मत्स्य एव मत्स्यं मिलति ।

P.T.O.

प्र. 4) अ) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा. [15]

Answer in detail to any one.

- 1) मनु-मत्स्यकथा (शत. ब्राह्म. 1.8. 1. 1-6)
- 2) यूपनिर्माणम् (ष. ब्राह्म. 5. 4)

ब) कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]

Write any two short notes.

- 1) 'ब्राह्मण' शब्दाच्या व्याख्या.
Definition of the word 'Brahmana'.
- 2) ब्राह्मण ग्रंथांच्या अभ्यासाचे महत्त्व.
Importance of the study of Brahmanagranthy.
- 3) इन्द्रनमुचि कथा

प्र. 5) संस्कृतात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [10]

Answer in Sanskrit. (Any Five)

- 1) ऋग्वेदस्य कति मण्डलानि सन्ति?
- 2) 'ऋक्' नाम किम्?
- 3) त्रयाणां पाश्चात्य-वेदाभ्यासकानां नामानि लिखत ।
- 4) 'अनुष्टुभ्छन्दसि कतिपयानि अक्षराणि सन्ति?
- 5) इन्द्रसूक्तस्य (ऋ. 2.12) ऋषिः कः?
- 6) सामवेदस्य कानि ब्राह्मणानि?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1981

[Total No. of Pages : 4

[6041]-327

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE - 2A : Macro Economics - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23152)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat and clean diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in 20 words each (any eight) :

[16]

- a) What is Macro Economics?
- b) What is national income?
- c) Write two limitations of Macro Economics.
- d) What is consumption function?
- e) What is effective demand?
- f) What is APC?
- g) State the Say's law of market.
- h) What is depreciation cost?
- i) What is autonomous investment?
- j) State the Keynesian theory of employment.

Q2) Answer in 50 words each (any four) :

[16]

- a) State the nature of Marco Economics.
- b) State the characteristic of Nation income concept.
- c) Write the types of Investment.
- d) Explain the concept of MPC.
- e) Explain the concept of GDP.
- f) Explain the concept of Investment multiplier.

P.T.O.

Q3) Answer in 150 words each (any three) : **[18]**

- a) State the limitations of Macro Economics.
- b) State the methods of measuring of national income.
- c) Explain the determinants of effective demand.
- d) Explain the concept of APC.

Q4) Answer in 300 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the difference between Micro Economic and Macro Economics.
- b) What is national income? Explain the methods of national income measurement.
- c) State the psychological law of consumption.

Total No. of Questions : 4]

PA-1981

[6041]-327

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE - 2A : Macro Economics - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23152)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नाची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]
- अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र म्हणजे काय ?
ब) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय ?
क) स्थूल अर्थशास्त्राच्या दोन मर्यादा लिहा.
ड) उपभोग फलन म्हणजे काय ?
इ) प्रभावी मागणी म्हणजे काय ?
फ) सरासरी उपभोग प्रवृत्ती म्हणजे काय ?
य) जे.बी.से. चा बाजार विषयक नियम सांगा.
र) घसारा खर्च म्हणजे काय ?
ल) स्वायत्त गुंतवणुक म्हणजे काय ?
व) केन्सचा रोजगार विषयक सिद्धांत सांगा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [16]
- अ) स्थूल अर्थशास्त्राचे स्वरूप सांगा.
ब) राष्ट्रीय उत्पन्नाची वैशिष्ट्ये सांगा.
क) गुंतवणुकीचे प्रकार लिहा.
ड) सीमांत उपभोग प्रवृत्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
इ) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन संकल्पना स्पष्ट करा.
फ) गुंतवणुक गुणक संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) स्थूल अर्थशास्त्राच्या मर्यादा सांगा.
 - ब) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या पद्धती सांगा.
 - क) प्रभावी मागणी ठरविणारे घटक लिहा.
 - ड) सरासरी उपभोग प्रवृत्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नाची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र व स्थूल अर्थशास्त्र यातील फरक स्पष्ट करा.
 - ब) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय? राष्ट्रीय उत्पन्न मोजण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा.
 - क) केन्सचा उपभोगा संबंधीचा मानसशास्त्रीय नियम सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1982

[Total No. of Pages : 4

[6041]-328

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2A : Political Journalism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23162)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any eight of the following questions (in 20 words) : **[16]**

- a) State the meaning of Journalism.
- b) Name the two types of Journalism.
- c) State the two types of print media.
- d) Name the two types of web media.
- e) State the two benifites of Television.
- f) What is Electronic media?
- g) Write two features of Magazine.
- h) Write the two benefits of Radio.
- i) State the two disadvantages of Web Journalism.
- j) Name two qualities of a political Journalist.

Q2) Answer any four of the following short Notes. (50 words) **[16]**

- a) History of world Journalism.
- b) The impotance of Television.
- c) Indian Press Act.
- d) Current News Papers from India.
- e) Code of conduct.
- f) Election Report.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions (in 100 words) **[18]**

- a) The role of newspapers in Indian independence.
- b) Explain the principles of political reporting.
- c) Provide information about exit polls.
- d) Write the importance of News paper.

Q4) Answer any two of the following questions (in 200 words) : **[20]**

- a) Explain the meaning and nature of Political Journalism.
- b) What is Print Media? Explain its types.
- c) Explain the History of Post-Independence Journalism.

Total No. of Questions : 4]

P-1982

[6041]-328
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE-2A : Political Journalism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23162)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात) : [16]

- अ) पत्रकारितेचा अर्थ सांगा.
- ब) पत्रकारितेचे दोन प्रकार सांगा.
- क) मुद्रित माध्यमांचे दोन प्रकार सांगा.
- ड) वेब माध्यमांचे दोन प्रकार सांगा.
- इ) दूरचित्रवाणी माध्यमांचे दोन फायदे सांगा.
- फ) इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे म्हणजे काय ?
- य) मासिकाचे दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- र) रेडीओचे दोन फायदे लिहा.
- ल) वेब पत्रकारितेचे दोन तोटे सांगा.
- व) राजकीय पत्रकाराचे दोन गुण सांगा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दात) : [16]

- अ) जागतिक पत्रकारितेचा इतिहास
- ब) दूरचित्रवाणी माध्यमांचे महत्त्व

- क) भारतीय प्रेस कायदे
- ड) भारतातील वर्तमान पत्रे
- इ) आचारसंहिता
- फ) निवडणूकीचा अहवाला

प्रश्न 3) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) [18]

- अ) भारतीय स्वातंत्र्यात वर्तमानपत्रांची भूमिका
- ब) राजकीय अहवालाची तत्वे स्पष्ट करा.
- क) एक्झिट पोल बदल माहिती लिहा.
- ड) वर्तमानपत्राचे महत्व लिहा.

प्रश्न 4) खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) [20]

- अ) राजकीय पत्रकारितेचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) मुद्रित प्रसारमाध्ये म्हणजे काय? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील पत्रकारितेचा इतिहास स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1983

[Total No. of Pages : 4

[6041]-329

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2A : Glimpses of The Modern World (Part-I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23172)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (Any One): **[15]**

- a) Explain the causes of Renaissance Movement.
- b) Explain the consequences of Industrial revolution.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any One) : **[15]**

- a) Write the causes of World War I.
- b) Explain the causes of Russian Revolution.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any Two) : **[20]**

- a) State the nature of Renaissance Movement.
- b) Explain the reasons why the Industrial Revolution took place First in England.
- c) Explain the consequences of Meiji Revolution.
- d) Write the consequences of World War I.

P.T.O.

Q4) Write a Short Notes. (Any Four):

[20]

- a) Martin luther king.
- b) Garibaldi
- c) League of Nations.
- d) Treaty of Versai.
- e) Boston tea party.
- f) Russo

Total No. of Questions : 4]

P-1983

[6041]-329

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2A : Glimpses of The Modern World (Part-I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) प्रबोधन चळवळीची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) औद्योगिक क्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) पहिल्या महायुद्धाची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) रशियन राज्यक्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही दोन) [20]
अ) प्रबोधन चळवळीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) औद्योगिक क्रांती सर्वप्रथम इंग्लंडमध्ये का झाली याची कारणे स्पष्ट करा.
क) मेइजी क्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.
ड) पहिल्या महायुद्धाचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा 100 शब्दांत. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) मार्टीन ल्यूथर किंग
- ब) गॅरीबालडी
- क) राष्ट्रसंघ
- ड) व्हर्सायचा तह
- इ) लोस्टन टी पार्टी
- फ) रूसो

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1984

[Total No. of Pages : 4

[6041]-330

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE-2A : History of East Asia

(2019 Pattern) (Semester - III) (23173)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the effects of the communist Revolution in China.

OR

- b) Mention Chang-Kai-Shek's Contribution to national government.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) What were the reasons for Japan's defeat in world war II?

OR

- b) Briefly explain the 21 Demands of Japan.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Review economic policy in China.
- b) Write the international relations between China and Taiwan.
- c) Explain the course of Japans Foreign policy.
- d) Describe the Americas "Rule of Law" in Japan.

P.T.O.

Q4) Short Notes (any four) :

[20]

- a) General Mac Arthur
- b) Yuvan - Shin - Kai
- c) The question of Tibet
- d) Constitutional Development of Japan
- e) Washington Conference
- f) Red Army

Total No. of Questions : 4]

P-1984

[6041]-330

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE-2A : History of East Asia

(2019 Pattern) (Semester - III) (23173)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजविकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 उत्तर द्या. (कोणताही एक) : [15]

अ) चीन मधील साम्यवादी क्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) चॅंग-कै-शेक यांचे राष्ट्रीय सरकारमधील योगदान सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 उत्तर द्या. (कोणताही एक) : [15]

अ) दुसऱ्या महायुद्धातील जपानच्या पराभवाची कारणे सांगा.

किंवा

ब) जपानच्या 21 मागण्या थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) : [20]

अ) चीनमधील आर्थिक धोरणाचा आढावा घ्या.

ब) चीन व तैवान यांच्यातील परराष्ट्रीय संबंध स्पष्ट करा.

क) जपानच्या परराष्ट्रीय धोरणाची वाटचाल स्पष्ट करा.

ड) जपानमधील अमेरिकेच्या अधिकार शासनाची माहिती द्या.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) जनरल मॅक ऑर्थर
- ब) युआन-शिह-काई
- क) तिबेटचा प्रश्न
- ड) जपानचा घटनात्मक विकास
- इ) वॉशिंग्टन परिषद
- फ) लाल सेना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1985

[Total No. of Pages : 4

[6041]-331

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**DSE-1A-Gg 220(A) : Population Geography-I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23202)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answers to the following questions in 20 words each (Any Eight) :

[16]

- a) What is meant by Population Geography?
- b) What is Population Census?
- c) Define Mortality.
- d) What is Migration?
- e) Write full form of NFHs.
- f) Write any two examples of secondary occupation.
- g) What is dependency ratio?
- h) Write any two physical factors affecting population distribution.
- i) Write any two applications of computer in population study.
- j) Write any two significance of Population Geography.

Q2) Write short note in about 50 words each (Any three) :

[18]

- a) Sample Registration Survey.
- b) Population data and Graphical Presentation.
- c) Causes of migration.
- d) Occupational structure.

P.T.O.

Q3) Write answers to the following questions in 150 words each (Any two) : **[16]**

- a) What is fertility and explain measurements its.
- b) Explain the relevance of Population Geography to social sciences.
- c) Explain the types of migration.

Q4) Write answers to the following questions in 300 words (Any one) : **[20]**

- a) Explain the Nature and scope of Population Geography.
- b) Write the factors affecting on population growth in detail.

Total No. of Questions : 4]

P-1985

[6041]-331

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1A-Gg 220(A) : Population Geography-I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23202)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
- 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही आठ) :

[16]

- अ) लोकसंख्या भूगोल म्हणजे काय?
- ब) जनगणना म्हणजे काय?
- क) मर्त्यता ची व्याख्या लिहा?
- ड) स्थलांतर म्हणजे काय?
- इ) NFHS चे पूर्ण रूप लिहा.
- फ) द्वितीय व्यवसायांची कोणतेही दोन उदाहरणे लिहा.
- य) अवलंबीत दर (Dependency Ratio) म्हणजे काय?
- र) लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन प्राकृतिक घटकांची नावे लिहा.
- ल) लोकसंख्या अभ्यासात संगणकाचे दोन महत्व लिहा.
- व) लोकसंख्या भूगोलाचे दोन महत्व लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

अ) नमुना नोंदणी सर्व्हेक्षण
ब) लोकसंख्या आकडेवारी आणि आलेखात्मक सादरीकरण
क) स्थलांतराची कारणे
ड) व्यवसायिक संरचना

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [16]

अ) जनन म्हणजे काय ते सांगून त्याची परिमाणे स्पष्ट करा.
ब) लोकसंख्या भूगोलाचा सामाजिक शास्त्रांशी संबंध स्पष्ट करा.
क) स्थलांतराचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [20]

अ) लोकसंख्या भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1986

[Total No. of Pages : 4

[6041]-332

S.Y. B.A.

MUSIC (संगीत विशेष स्तर)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

DSE - 2A (S3) : राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22319)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) अ) भातखंडे अथवा पलुस्कर लिपीमध्ये राग भैरवच्या छोट्याख्यालाचे स्वरलेखन करा. [10]
ब) भैरव रागाची माहिती लिहा. [5]
- प्रश्न 2) अ) राग बागेश्रीची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
ब) त्रिताल अथवा एकताल पैकी कोणताही एक ताल संपूर्ण माहितीसह लिपीबद्ध करा. [5]
- प्रश्न 3) अ) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [8]
i) सुगम संगीत शैली
ii) महाराष्ट्राचे लोकसंगीत
iii) संगीत आणि साहित्य
ब) थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणतेही दोन) [12]
i) ठुमरी
ii) दादरा
iii) आकाशवाणीचे संगीतासाठी योगदान

P.T.O.

- प्रश्न 4) अ) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
- i) उ. बडे गुलामअली खाँ
 - ii) पं. जितेंद्र अभिषेकी
 - iii) पं. भीमसेन जोशी
- ब) निबंध लिहा. (कोणताही एक) [10]
- i) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप
 - ii) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
 - iii) पार्श्वसंगीत

Total No. of Questions : 4]

P-1986

[6041]-332

S.Y. B.A.

MUSIC (संगीत विशेष स्तर)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

DSE - 2A (S3) : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22319)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
प्रश्न 1)	अ) अजराडा घराण्याविषयी माहिती लिहा.	[10]
	ब) ताल एकताल पं पलुस्कर लिपीमध्ये लिपिबद्ध करा.	[5]
प्रश्न 2)	अ) कायदा या वादन प्रकाराविषयी सविस्तर माहिती लिहा.	[10]
	ब) ताल रूपक मध्ये एक तिहाई लिपिबद्ध करा.	[5]
प्रश्न 3)	अ) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही चार)	[8]
	i) पेशकार	
	ii) रेला	
	iii) रौ	
	iv) गत	
	v) परन	
	vi) आमद	
	ब) ताल निर्मितीचे सिद्धांत या विषयी सविस्तर लिहा.	[12]

- प्रश्न 4) अ) जीवन चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
- i) उ. अहमदजान थिरकवा
- ii) पं. सामता प्रसाद
- ब) नगमा (लहरा) या विषयी लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1987

[Total No. of Pages : 4

[6041]-333

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-2A : Development Psychology

(2019 Pattern) (Semester - III) (23222)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following in 100 words each (any four)

[20]

- a) Hazards of postnatal development.
- b) Explain functions of chromosome and genes.
- c) Explain psychomotor development in infancy.
- d) Explain how sport development take place in prechild novel.
- e) Explain the importance of life span developmental study.
- f) Explain the process of birth.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two)

[20]

- a) Explain the detail the nature of development process.
- b) Explain the disorders related to chromosome and Genes.
- c) Explain the communication pattern.
- d) Explain the types of parenting.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words each. (any one) **[20]**

- a) Discuss in detail heredity and environment interactions to human development.
- b) Discuss in detail sigmund Freud's theory.

Q4) Write short notes (any two) **[10]**

- a) Experimental method.
- b) Handedness
- c) Adjustment in infancy
- d) Cognitive changes in child hood.

Total No. of Questions : 4]

P-1987

[6041]-333

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-2A : Development Psychology

(2019 Pattern) (Semester - III) (23222)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) जन्मोत्तर विकासअवस्थेतील धोके सांगा.
- ब) रंगसूत्रे आणि वंशाणू यांचे कार्य स्पष्ट करा.
- क) शैशवावस्थेतील मनोकारक विकास स्पष्ट करा.
- ड) पूर्वबाल्यावस्थेत खेळाचा विकास कसा होतो ते सांगा.
- इ) जीवनकक्षा विकासात्मक अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा.
- फ) जन्माची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) विकासप्रक्रियेचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) रंगसूत्रे आणि वंशाणू संबंधित मनोविकृती स्पष्ट करा.
- क) संवादाची वाचापूर्व रूपे स्पष्ट करा.
- ड) पालकत्वाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 400 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) व्यक्तिविकासातील अनुवंश व परिस्थिती यांच्या आंतरक्रियांची चर्चा करा.
- ब) सिग्मंड फ्रॉइड यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) प्रयोगिक पद्धत
- ब) हस्तप्रभाविता
- क) नवजात अवस्थेतील समायोजन
- ड) बाल्यावस्थेतील बोधनिक बदल

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1988

[Total No. of Pages : 4

[6041]-334
S.Y. B.A. (Semester - III)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2A-S-2 : Geopolitics
(2019 Pattern) (23272)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any three) : **[3 × 5 = 15]**

- a) Explain the objectives of Geopolitics.
- b) What did Giulio Douhet contribute to airpower?
- c) State the meaning and concept of boundaries.
- d) What is the territorial sea?
- e) Explain geographical factors affecting the war.

Q2) Answer the following questions in 300 words each (any one) : **[1 × 15 = 15]**

- a) Explain in detail Geopolitical thought of Halford Mackinder.
- b) What is exclusive economic zone? Why is it important?

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two). **[2 × 10 = 20]**

- a) State the Nature and scope of Geopolitics.
- b) Explain the Geopolitical thought of A.T.Mahan.
- c) Explain the Geopolitical thought of S.B.Johns.
- d) What are the special features of the territorial sea?

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Sea
- b) Territory
- c) Importance of Defence
- d) Boundary
- e) Location
- f) Topography

Total No. of Questions : 4]

P-1988

[6041]-334
S.Y. B.A. (Semester - III)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2A-S-2 : Geopolitics
(2019 Pattern) (23272)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) : [3 × 5 = 15]
- अ) भूराजनीतीची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
ब) गिलिओ डुहेटने हवाई शक्तीमध्ये काय योगदान दिले?
क) सीमांचा अर्थ आणि संकल्पना सांगा.
ड) प्रादेशिक समुद्र म्हणजे काय?
इ) युद्धावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [1 × 15 = 15]
- अ) अल्फर्ड मॅकेंडरचे भूराजनीती विषयक विचार सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) आर्थिक निर्बंध क्षेत्र म्हणजे काय? ते का महत्त्वाचे आहे?
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [2 × 10 = 20]
- अ) भूराजनीतीचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
ब) ए.टी. महान यांचे भूराजनीती विषयक विचार स्पष्ट करा.
क) एस. बी. जॉन्सचे भूराजनीती विषयक विचार स्पष्ट करा.
ड) प्रादेशिक समुद्राची विशेष वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) समुद्र
- ब) प्रदेश
- क) संरक्षणाचे महत्व
- ड) सीमा
- इ) स्थान
- फ) स्थलाकृती

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P-1989

[Total No. of Pages : 2

[6041]-335
S.Y.B.A (ENGLISH)
DSE-2A: APPRECIATING POETRY
Mirage: An Anthology of English Poetry
(2019 Pattern) (Semester-III) (23332)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five of the following:

[10]

- a) Describe the features of 'lyric' with suitable examples.
- b) Comment on 'elegy' as a form of poetry.
- c) What is a ballad? Discuss any three of its features.
- d) Define sonnet.
- e) Explain personification with an example.
- f) What is poetry? Answer in brief.
- g) Write an example of Metaphor.

Q2) Identify the figures of speech in any Five of the following:

[10]

- a) To warm the world, that's done in warming us.
- b) Marks of weakness, marks of woe.
- c) She's all states, and all princes-----
- d) Yet if we could scorn
Hate, and pride, and fear.
- e) Like a high born maiden
in a palace tower,
- f) Our sweetest songs are those the tell of saddest thought
- g) Higher still and higher
from the earth thou springest
like a cloud of fire;

P. T. O

Q3) Attempt any Two of the following: [20]

- a) Comment on the central theme of the poem 'The Nightingale or Philomela'.
- b) What attitudes towards women come through in the poem, 'Sonnet 3'. Use examples from the poem to illustrate your answer.
- c) Explain John Donne's 'The Sun Rising' is a metaphysical poem.

Q4) Attempt any Two of the following: [20]

- a) What is the central theme of the poem 'London'.
- b) Discuss in details the significance of the title in the poem, 'Ode on a Grecian Urn'.
- c) Comment on the invisibility of the bird, and its reduction to pure bodiless voice.

Q5) Explain with reference to the context of the following: (any Two) [10]

- a) Hail to thee, blithe Spirit!
Bird thou never wert,
That from Heaven, or near it,
Pourest thy full heart
In profuse strains of unpremeditated art,
- b) Heard melodies are sweet, but those unheard
Are sweeter; therefore, ye soft pipes, play on;
Not to the sensual ear, but more endear'd
Pipe to the spirit ditties of no tone:
- c) In every cry of every man,
In every Infant's cry of fear,
In every voice: in every ban,
The mind-forg'd manacles I hear:
- d) All honour's mimic, all wealth alchemy.
Thou, sun, art half as happy as we,

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1990

[Total No. of Pages : 2

[6041]-336

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-2A MS2 : Number Theory

(2019 Pattern) (Semester - III) (23342)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Evaluate $\phi(15)$.
- b) Prove that $(a, a + 2) = 1$ or 2 for every $a \in \mathbb{Z}$.
- c) Find the smallest integer x for which $d(x) = 6$.
- d) Find x such that $1 \leq x \leq 10$ which satisfies $2x \equiv 1 \pmod{3}$.
- e) Prove that $n^6 - 1$ is divisible by 7 if $(n, 7) = 1$.
- f) State Chinese remainder theorem.
- g) Find $\left(\frac{z}{11}\right)$.

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) If $(a, m) = 1, (b, m) = 1$ then prove that $(ab, m) = 1$.
- b) State and prove Fermat's theorem.
- c) If p is an odd prime and $(a, 2p) = 1$, then $\left(\frac{a}{p}\right) = (-1)^t$ where

$$t = \sum_{j=1}^{(p-1)/2} \left[\frac{ja}{p} \right].$$

P.T.O.

- d) Find $\left(\frac{-42}{61}\right)$.
- e) Find a positive integer n such that $\mu(n) + \mu(n + 1) + \mu(n + 2) = 3$.
- f) Find all solutions of $64x \equiv 83 \pmod{105}$.

Q3) Attempt any four of the following : **[20]**

- a) Let m be a positive integer. Show that if $2^m - 1$ is a prime then m is a prime.
- b) Find the highest power of 3 that divides $1000!$.
- c) Show that the Fermat number F_5 is divisible by 641.
- d) Suppose Q and Q^1 are odd and positive then

i)
$$\left(\frac{P}{Q}\right)\left(\frac{P}{Q^1}\right) = \left(\frac{P}{QQ^1}\right)$$

ii)
$$\left(\frac{P}{Q}\right)\left(\frac{P^1}{Q^1}\right) = \left(\frac{PP^1}{Q}\right)$$

- e) Find the solution of $x^2 + 1 \equiv 0 \pmod{5}$.
- f) Find all primitive Pythagorean triples for which $0 < z < 30$.

Q4) Attempt any two of the following : **[20]**

- a) Solve the following congruences
 $x \equiv 1 \pmod{4}$, $x \equiv 0 \pmod{3}$, $x \equiv 5 \pmod{7}$.
- b) Find greatest common divisor d of 1819 and 3587 also find integers x & y such that $1819x + 3587y = d$.
- c) Find all integers x and y such that $147x + 258y = 369$.
- d) Show that the function $\mu(n)$ is multiplicative and

$$\begin{aligned} \sum_{d|n} \mu(d) &= 1, \quad \text{if } n=1 \\ &= 0, \quad \text{if } n>1 \end{aligned}$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1991

[Total No. of Pages : 4

[6041]-337

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE-2A : Society in India : Understanding Issues

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23372)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (any three) :

[15]

- a) Caste Inequality.
- b) Interactionist Approach
- c) Domestic violence
- d) Social problems
- e) Sex selective abortion

Q2) Answer the following questions in 50 words (any three) :

[15]

- a) Define religious fundamentalism.
- b) Write the conflict approach
- c) Explain the nature of sexual violence.
- d) State the meaning of gender in equality.
- e) Discuss the concept of human trafficking.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Explain the nature and causes of religious minorities.
- b) Write the definitions and consequences of social problems.
- c) Describe the forms of violence against women in India.
- d) Discuss the meaning of gender Inequality and Explain the causes of gender Inequality.

Q4) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[20]**

- a) Describe the concept and causes of religious fundamentalism.
- b) Explain the meaning and characteristics of social problem.

Total No. of Questions : 4]

P-1991

[6041]-337

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE-2A : Society in India : Understanding Issues

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजविकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा. [15]

- अ) जातीय असमानता / विषमता
ब) आंतरक्रियात्मक दृष्टिकोन
क) कौटुंबिक हिंसाचार
ड) सामाजिक समस्या
इ) स्त्रीभ्रूणहत्या

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) धार्मिक मूलतत्त्वादा विशद करा.
ब) संघर्षात्मक दृष्टिकोन लिहा.
क) लैंगिक हिंसाचाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ड) लिंगभाव विषमतेचा अर्थ लिहा.
इ) महिलांची तस्करी ही संकल्पना विशद करा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]
- अ) धार्मिक अल्पसंख्याकाचे स्वरूप व कारणे स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक समस्यांची व्याख्या व परिणाम लिहा.
- क) भारतातील महिलांविरुद्ध घडणाऱ्या विविध हिंसाचाराचे वर्णन करा.
- ड) लिंगभाव विषमतेचा अर्थ व लिंगभाव भेदभावाची कारणे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [20]
- अ) धार्मिक मूलतत्वादाची संकल्पना सांगून त्यांची कारणे विशद करा.
- ब) सामाजिक समस्येचा अर्थ व सामाजिक समस्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1992

[Total No. of Pages : 4

[6041]-339

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 2A : Ancient Greek and Medieval Philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23422)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

- a) Explain Greek culture as the foundation of western Philosophy.
- b) Explain the word 'Sophist'.
- c) Explain Socrate's method of Philosophy.
- d) Briefly state the characteristics of Plato's Ideas.
- e) Briefly explain the Philosophy of John Duns Scouts.

Q2) Write short notes on any three of the following : **[15]**

- a) Aristotle's concept of the substance.
- b) Epistemology - Sophist.
- c) Virtue and Beauty - Plotinus.
- d) Metaphysics - Aristotle's.
- e) Theory of Knowledge - Sophist.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Explain Socrate's method of study in detail.
- b) Discuss the sophists ethical approach.
- c) Elaborate John Duns Scouts views on 'Faith' and 'Knowledge'.
- d) Discuss plotinus thoughts on the human Soul and Salvation.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

- a) Discuss Aristotle's theory of 'Golden Men'.
- b) Explain in details, platonius thoughts about God.

Total No. of Questions : 4]

P-1992

[6041]-339

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 2A : Ancient Greek and Medieval Philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23422)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) पाश्चात्य तत्त्वज्ञानाचा पाया ग्रीक संस्कृती, थोडक्यात विशद करा.
ब) 'सोफिस्ट' या शब्दाचे विवेचन करा.
क) सॉक्रेटिसची तत्त्वज्ञान पद्धती स्पष्ट करा.
ड) प्लेटोच्या आयडीयाजची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा.
इ) जॉन डन्स स्कॉटसच्या तत्त्वज्ञानाचे थोडक्यात विवेचन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा. [15]

- अ) अॅरिस्टॉटलची द्रव्य संकल्पना.
ब) ज्ञानमीमांसा सोफिस्ट.
क) सद्गुण आणि सुंदरता - प्लॉटिनस.
ड) सत्ताशास्त्र - अॅरिस्टॉटल.
इ) ज्ञान सिद्धांत - सोफिस्ट.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]
- अ) सॉक्रेटिसची अभ्यास पद्धती सविस्तर विशद करा.
- ब) सोफिस्टांच्या नैतिक दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
- क) जॉन डन्स स्कॉटसचे 'श्रद्धा' आणि 'ज्ञान' विषयक विचार स्पष्ट करा.
- ड) प्लॉटिनसच्या मानवी आत्मा आणि मुक्ती विचारांचे विवेचन करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]
- अ) अॅरिस्टॉटलच्या 'सुवर्ण मध्य' सिद्धांताची चर्चा करा.
- ब) प्लॉटिनसच्या ईश्वर विषयक विचारांचे सविस्तर विवेचन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1993

[Total No. of Pages : 4

[6041]-340

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-2A : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23442)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions write in 20 words each (any eight) **[16]**

- a) Who mentioned the concept of Development Administration?
- b) What is - E - Governance.
- c) When was the Information Technology Act enacted In India?
- d) Who say that environmental factors influence the administrative system?
- e) Any two functions of development administration.
- f) What is development Administration?
- g) State any two advantages of E-Governance
- h) State any two reasons for the failure of development administration.
- i) Which is the scheme in Madhya Pradesh which benefit Gram Panchayat by connecting it with internet & Computer.
- j) Who introduced the environmental Approach of study of development administration?

Q2) Answer the following questions write in 50 words. (any four) **[16]**

- a) E-Governance Benefits.
- b) Functions of development Administration.
- c) Public-Private partnership.
- d) Importance of development Administration.
- e) Rigg's communication analysis concept.
- f) Nature of Development Administration.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions write the 100 words. (any three) **[18]**

- a) Write the objectives of the E-govt.
- b) Write the Ecological Approach.
- c) Explain the types of public-private partnership.
- d) Explain the contribution of Rigg's to development administration.

Q4) Answer the following questions write in 200 words (any two) **[20]**

- a) What is E-Governance? Explain objects any benefits.
- b) What is development administration? Explain to Nature & importance.
- c) Rigg's Model of development Administration.

Total No. of Questions : 4]

P-1993

[6041]-340

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-2A : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23442)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) [16]
- अ) विकास प्रशासन या संकल्पनेचा प्रथम उल्लेख कोणी केला.
ब) इ-शासन म्हणजे काय ?
क) भारतात माहिती तंत्रज्ञानविषयक कायदा कधी करण्यात आला.
ड) प्रशासकीय व्यवस्थेला पर्यावरणीय घटक प्रभावित करतात असे कोणाचे मत होते.
इ) विकास प्रशासनाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
फ) विकास प्रशासन म्हणजे काय ?
य) भारतामध्ये ई-शासनाची कोणतेही दोन फायदे सांगा.
र) विकास प्रशासनाच्या अपयशाची कोणतेही दोन कारणे सांगा.
ल) इंटरनेट व संगणकाशी जोडु ? ग्रामपंचायतीला फायदा मिळवून देणारी मध्यप्रदेश मधील योजना कोणती.
व) विकास प्रशासनाच्या अध्ययनाचा पर्यावरणात्मक दृष्टिकोण कोणी मांडला.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [16]
- अ) ई-प्रशासनाचे फायदे.
ब) विकास प्रशासनाची कार्ये
क) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारी
ड) विकास प्रशासनाचे महत्व
इ) रिगजप्रणित संसूचन विश्लेषण संकल्पना
फ) विकास प्रशासन स्वरूप

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) ई-प्रशासनाचे उद्दीष्टे स्पष्ट करा.
- ब) पर्यावरणात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- क) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) प्रो. रिगज यांचे विकास प्रशासनातील योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) ई-प्रशासनाचा अर्थ सांगून उद्दीष्टे आणि फायदे स्पष्ट करा.
- ब) विकास प्रशासन म्हणजे काय? विकास प्रशासनाचे स्वरूप महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) फ्रेड रिगज यांचा विकास प्रशासनविषयक नमूना/मॉडेल स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-1994

[Total No. of Pages : 2

[6041]-341

S.Y. B.A. (Semester - III)

MARATHI (मराठी)

(CC-1C) (3) : भाषिक कौशल्य विकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य प्रकार :
कादंबरी (G - 2)

(2019 Pattern) (23023)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

अ) मराठी टंकलेखनाचे महत्व लिहा.

ब) युनिकोडची आवश्यकता थोडक्यात लिहा.

क) 'कादंबरी' या वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.

ड) कादंबरीचे प्रकार लिहा. (कोणतेही तीन)

इ) कादंबरीची भाषाशैली थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[20]

अ) गुगलचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) युनिकोडचा वापर करून मराठीत टंकलेखन कसे केले जाते.

क) संगणक आणि मोबाईलवर युनिकोडमधून मराठी मुद्रण कसे केले जाते? ते लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]

अ) 'रारंगढांग' या कादंबरीतील प्रसंगाचे वर्णन तूमच्या शब्दात लिहा.

ब) 'रारंगढांग' कादंबरीतील 'उमा' चे व्यक्तिचित्र रेखाए.

क) मेजर बंबाची शिस्त आणि बेदरकार वृत्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी ँका प्रश्नांची उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]

अ) लेफटनर विश्वनाथाचे व्यक्तिचित्र रारंगढांग कादंबरीच्या आधारे स्पष्ट करा.

ब) 'रारंगढांग' कादंबरीचा 'आशय' तूमच्या शब्दांत स्पष्ट करा.

[6041]-342

S.Y. B.A. (Semester - III)

MARATHI (मराठी)

CC - 2C : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी भाग - 3 (पर्यायी अभ्यासक्रम)

(2019 Pattern) (23024)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) माहितीपत्रक म्हणजे काय? ते सोदाहरण लिहा.
- ब) परिपत्रकाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) ट्विटर प्रणाली विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- ड) जाहिरात लेखन कसे करावे? ते थोडक्यात लिहा.
- इ) सूचना पत्रकाचे स्वरूप थोडक्यात विशद करा.
- फ) अर्जाचे प्रकार कोणकोणते आहेत, ते थोडक्यात विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) भाषा म्हणजे काय? भाषेची आवश्यकता विशद करा.
- ब) मराठीतील विविध शब्दकोशांची थोडक्यात ओळख करून द्या.
- क) कार्यालयीन परिभाषेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) व्हाट्सॲपचे विशेष सविस्तर लिहा.
- ब) चित्रफितीचा इतिहास थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) महाविद्यालयीन 'लिपिक' पदासाठी अर्जलेखन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) माहितीपत्रकाचा उद्देश, व्याप्ती आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) स्व-परिचय पत्राचा नमुना तयार करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3398

[Total No. of Pages : 3

[6041]-343

S.Y.B.A.

FRENCH

CC-1C : General French

(2019 Pattern) (Semester - III) (23033)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q.1] Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes :

[15]

Michel Billé est sociologue, spécialisé dans les questions relatives aux handicaps et à la vieillesse, président de l'Union nationale des instances de coordination, offices de retraités et personnes âgées. Il est l'auteur, avec Didier Martz, de La Tyrannie du « Bienvieillir ». Vieillir et rester jeune (Erès 2018). Face au coronavirus, plusieurs Ehpad (Établissement d'hébergement pour personnes âgées dépendantes) sont à nouveau contraints au confinement. Dans ces établissements, qui hébergent 609 000 personnes selon les données 2017 de l'Insee (soit 21 % des plus de 85 ans), les revendications du personnel – créations de postes, hausse des salaires – restent de longue date insatisfaites. Comment en est-on arrivé là ?

Avec l'augmentation de l'espérance de vie, on a retardé l'âge de l'apparition des problèmes de santé liés au vieillissement. Lorsqu'on était vieux à 50 ans, ces problèmes arrivaient vers 65 ans et on ne vivait guère au-delà – c'est pourquoi le système de retraite était dans les premiers temps parfaitement équilibré sur le plan financier. Désormais, nous sommes nombreux à vieillir longtemps. La « dépendance » apparaît beaucoup plus tard, mais elle peut durer de longues années.

Face à cette évolution, les années 1980 ont été des années de refonte très importante des politiques sociales destinées à la vieillesse. Il faut dire que l'on revenait de loin, puisqu'on se donnait alors comme objectif « l'humanisation des hospices » ! Cette période est celle qui verra se poursuivre sur l'ensemble du pays la construction des maisons de retraite (les futurs Ehpad), tout en reconnaissant le droit de vieillir chez soi avec le développement des services à domicile. De ce point de vue, les années 1980 constituent la période d'invention de la gérontologie moderne. Mais les moyens alloués, très rapidement, sont devenus insuffisants.

Questions :

1. Qui est Michel Billé ? (1)
2. Qu'est – ce qu'il fait ? (1)
3. Quel livre a – t – il écrit ? (1)
4. Qu'est – ce que L'Ehpad ? (1)
5. Combien de personnes âgées habitent dans l'Ehpad en 2017? (1)
6. Quels sont les problèmes de l'Ehpad ? (1)
7. Pourquoi est – ce que le système de retraite était parfaitement équilibré sur le plan financier ?(1)
8. Expliquez la signification des années 1980 ? (2)
9. Qu'est – ce qu'on a parallèlement développé avec les maisons de retraite ? Et pourquoi ? (2)
10. Dites autrement : (2)
 - I. Espérance de vie: _____
 - II. Confinement : _____
11. Donnez le contraire : (2)
 - I. Vieillir : _____.
 - II. Suffisant : _____.

P.T.O.

Q.2] A) Écrivez une composition sur UN des sujets suivants en 80 -100 mots: [10]

Le rôle du sport dans la vie scolaire.

Ou

Écrivez une lettre à votre cousin(e) pour décrire une soirée organisée en occasion de l'anniversaire de votre grand-père.

B) Écrivez un dialogue sur la situation suivante : [5]

Vous êtes en France. Vous racontez vos tâches quotidiennes en Inde à votre ami(e).

Q.3] A) Complétez avec le mot juste : [2]

1. Le mari de votre sœur, c'est votre _____.
2. Quand on mange avec prudence, on est au _____.
3. Un groupe de joueurs qui joue pour un club ou un pays : _____.

B) Donnez le contraire: [2]

1. Individuel :
2. Heureux :

C) Complétez les phrases avec « être en train de, au bout de » : [4]

1. Ne parlez pas quand vous _____ conduire la voiture.
2. Je _____ la randonnée et mon patron m'a demandé de rejoindre le travail immédiatement.
3. Tu _____ faire quelque chose, je pense. Est – ce que je peux venir plus tard ?
4. _____ programme, il a ouvert la parole.

D) Complétez les phrases avec le pronom démonstratif : [4]

1. Montre – moi ce pantalon. Je n'aime pas _____ - là.
2. Que veut – il ? Cette valise - ci ou _____.
3. Tu dois me rembourser ce stylo. _____ ne marche pas bien.
4. Cette cartes- ci sont grandes, alors que _____ sont petits.

E) Remplacez les mots soulignés par le pronom possessif convenable : [4]

1. Ces lunettes sont à Delphine ? Non, ce sont à moi.
2. Votre fille est calme. Notre fille est agitée.
3. Ses yeux sont verts. Tes yeux sont noirs.
4. C'est leur voiture ? Non, c'est à nous.

F) Complétez les phrases avec : Or, Donc, Mais, Par ailleurs. [4]

1. Je suis déjà sur la voie, _____ le train n'est pas encore arrivé.
2. Kim est malade, _____ il ne va pas venir au film.
3. Il faut prendre des médicaments, _____ il faut que vous vous reposiez aussi.
4. Ils retournent avant 20h souvent. _____ ils ne sont pas encore retournés, quelque chose ne va pas.

Q.4] A) Conjuguez les verbes entre parenthèses au temps indiqué. [10]

1. Le bus _____ (arriver au futur proche) d'ici quelques minutes.
2. Le bébé _____ (s'endormir au passé récent).
3. Est – ce que tu _____ (lire au au passé composé) ?
4. En avenir, elle _____ (devenir au futur simple) la cheffe de cette entreprise.
5. Nous _____ (rentrer au futur simple) l'année prochaine en Inde.

6. Elles _____ (finir au passé récent) leurs courses.
7. Marie _____ (tomber au passé composé) par l'escalier.
8. Je _____ (monter au passé composé) les valises au premier étage.
9. Attends ! je _____ (envoyer au futur proche) tout de suite.
10. Ils _____ (recevoir au présent) les lettres.

B) Remplacez les mots soulignés par les pronoms Y, En : [4]

1. Vous travaillez chez Renaut ? oui Je _____.
2. Quand sors – tu du bureau ? je _____ dans une heure.
3. Il achète des fruits pour le malade.
4. Est-ce que Sylvie habite rue de Buci ? Non, elle _____.

C) Mettez les phrases suivantes au négatif : [3]

1. Il achète quelques livres.
2. Antoine et Marie jouent du violon toujours ensemble.
3. Elle parle encore à son petit ami.

D) Complétez les phrases suivantes avec les adverbes de comparaisons : [3]

1. Cette chambre est _____ calme _____ l'autre. (+)
2. Elle est _____ grande _____ sa sœur. (-)
3. Tom est _____ intelligent _____ Jerry. (=)

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3117

[Total No. of Pages : 3

[6041]-344

S.Y. B.A

GERMAN

CC - 1C : GG3 : German General - III
(2019 Pattern) (Semester - III) (23043)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Use of dictionary is allowed.

I. Übersetzen Sie!

[20]

(A) Übersetzen Sie ins Englische!

[6]

Meine Oma ist schon 83. Sie hat 14 Kinder und 21 Enkel. Alle besuchen Oma gern. Wir sind eine besondere Familie, weil wir fast alle Musik machen. Die meisten spielen ein Instrument, ich natürlich auch. Ich spiele Violine. Wir machen auch Konzerte und Reisen in andere Städte. Meine Oma ist immer noch auch dabei. Sie spielt Klavier. Sie macht gern mit allen zusammen Musik aber manchmal sagt sie, dass die früheren Lieder besser waren. Sie findet die modernen Texte nicht so gut. Sie macht nicht nur Musik, Kochen kann sie auch fantastisch.

(B) Übersetzen Sie ins Englische!

[6]

Die Hauptstadt Deutschlands ist jetzt wieder Berlin. Berlin war fast 30 Jahre lang durch eine Mauer geteilt. Mit über 3 Millionen Einwohnern ist es die größte Stadt Deutschlands und ein politisches, wirtschaftliches und kulturelles Zentrum. Andere große deutsche Städte sind Hamburg, Frankfurt, München und Köln. Hamburg liegt an der Nordsee. Vom Hamburger Hafen gehen deutsche Produkte in die ganze Welt. Frankfurt ist ein Finanzzentrum, und es hat Europas größtes Flughafen. München, im Süden Deutschlands gehört zu den schönsten und beliebtesten Städten.

(C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 4)

[8]

1. The boss is not satisfied with his employees.
2. I'm looking forward to the weekend.
3. I have no interest to work today.
4. I learn German everyday so that I will pass the exam.
5. She could not attend the party on Sunday.
6. My father is interested in Politics.

Frage II: Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen!

[20]

1. Welche Erwartungen haben Sie an Ihren neuen Job?
2. Ihrer Meinung nach, wie soll eine ideale Wohnung aussehen?
3. In welcher Stadt möchten Sie gern leben? Warum?
4. Berichten Sie über eine interessante Schlagzeile aus einer Zeitung!
5. Welche Sehenswürdigkeit möchten Sie gern besichtigen? Warum?
6. Welche Schulen kann man nach der Grundschule in Deutschland besuchen?
7. Welche Aktivitäten unternehmen Sie bei schönem Wetter?

Frage III: Grammatik und Wortschatz

[20]

(A) Bilden Sie Nebensätze! Verwenden Sie jedes Konnektor nur einmal!

[4]

(Nur 4) [während, wenn, als, um...zu, damit]

P.T.O.

1. Mein Opa braucht eine Brille. Er liest die Zeitung.
2. Die Kinder schlafen. Papa schmückt den Weihnachtsbaum.
3. Ich war zwölf Jahre alt. Ich lebte in Berlin.
4. Oft verlassen Menschen ihr Land. Ihre Kinder haben bessere Zukunft.
5. Jedesmal holt Opa das Pferd aus dem Stall. Das Pferd ist glücklich.

(B) Ergänzen Sie die Komparativ- und Superlativformen! (Nur 2) [2]

1. Das ist doch eine gute Idee! –Nein, aber meine ist _____.
2. Österreich ist schön. Aber Indien ist am _____.
3. Sein zweiter Film ist langweilig. –Nein der neue ist _____.

(C) Ergänzen Sie das passende Reflexivpronomen! (Nur 3) [3]

1. Die Mutter wäscht _____.
2. Warum trocknest du _____ deine Hände nicht ab?
3. Wir können _____ ein Auto nicht leisten.
4. Ihr müsst _____ noch eure Zähne putzen.

(D) Setzen Sie die Wörter im Genitiv ein ! (Nur 3) [3]

1. Die Kinder sagen, das Spielzeug _____ (ihr Katze) ist verloren.
2. Das Auto _____ (meine Schwester) ist alt.
3. Der Titel _____ (das Buch) ist sehr interessant.
4. Die Farbe _____ (der Baum) ist sehr schön.

(E) Wähle das richtige Verb und setze es im Präteritum ein ! (Nur 3) [3]

(kennen, tanzen, sprechen, essen)

1. Ich _____ die ganze Nacht.
2. Meine Oma _____ einen berühmten Schauspieler.
3. Ich _____ den ganzen Kuchen auf.
4. Worüber _____ ihr bei der Versammlung?

(F) Was passt nicht? [2]

1. Kiste – Schachtel – Karton – Paket
2. Bericht – Konto – Nachricht – Reportage
3. Stelle – Job – Arbeit – Studium
4. Donner – Wind – Blitz – Sommer

(G) Ergänzen Sie das passende Wort! (Nur 3) [3]

(Regler, Praktikum, Gewitter, Ausbildung)

1. Eine gute _____ ist das Wichtigste für beruflichen Erfolg.
2. Er hat viel _____ in letzten Jaren gehabt.
3. Der _____ meiner Heizung ist kaputt. Der muss repariert werden.
4. Es gibt heute bestimmt noch _____. Wir sollen zu Hause bleiben.

Frage IV: Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! [10]

Stress bei Kindern

Streit mit dem besten Freund, das Diktat war zu schwer und nach den Hausaufgaben steht direkt das wöchentliche Tennistraining auf dem Tagesplan – das kann zu Stress führen. Stress bei

Kindern ist keine Seltenheit. Hier erfahren Sie, wie er entsteht, wie er sich bei Kindern äußert und was man dagegen tun kann.

Ein wenig Stress oder Aufregung vor einer Klassenarbeit ist normal und sogar auch hilfreich. Bleibt der Stress aber lange, ist er nicht gesund und da soll man etwas dagegen tun.

Welche Faktoren führen zu Stress bei Kindern?

Dass die Kinder unter Stress leiden, kann aus unterschiedlichen Gründen sein. z.B. Leistungs- und Zeitdruck, zu hohe Erwartungen in der Schule, Streitigkeiten in der Familie oder im Freundeskreis. Das macht die Kinder nervös.

Auch die Rolle der Eltern darf hier nicht außer acht gelassen werden: Reagieren die Eltern auf viele Situationen gestresst – überträgt sich dies auch auf das Kind.

Nicht alle Kinder leiden unter Stress. Wie stark ein Kind unter Stress leidet, ist davon abhängig, wie stressempfindlich es ist: So gehen manche Kinder ganz entspannt und ungestresst zu einer Prüfung, während andere schon Tage vor einem Klassentest Kopfschmerzen haben. Neben Kopfschmerzen können sie auch Bauchschmerzen, Appetitlosigkeit, Schlafstörung haben. Manchmal erfahren die Eltern, dass gestresste Kinder auch aggressiv werden.

Was Eltern tun können?

Haben Sie jedoch das Gefühl, dass Ihr Kind unter Stress leidet, sollen Sie das Gespräch mit einem Arzt oder (Schul-)Psychologen suchen. Manchmal helfen schon kleine, regelmäßige Aktivitäten, um die Kinder den stressigen Alltag für kurze Zeit vergessen zu lassen. Sie können z. B. regelmäßig mit Ihrem Kind zusammen Geschichten lesen oder ihm erzählen, wie Ihr Tag war, und natürlich ihn fragen, wie er seinen Tag verbracht hat. Machen Sie zusammen mit Ihrem Kind ab und zu einen Spaziergang. Auch hier können Sie wichtige Gespräche über Ängste und Sorgen führen. Ein richtiges Frühstück vor der Schule ist auch genauso wichtig, wie ein gesunder Pausensnack zwischen den Unterrichtsstunden.

A) Steht das im Text?

[4]

1. Alle Kinder leiden unter Stress.
2. Wenn die Eltern gestresst sind, leiden die Kinder auch unter Stress.
3. Die Eltern sollen regelmässig richtig frühstücken.
4. Gestresste Kinder können weder gut schlafen noch haben sie Hunger.

B) Beantworten Sie die Fragen!

[6]

1. Wie können Eltern versuchen, den Stress bei den Kindern zu reduzieren?
2. Warum leiden Kinder unter Stress? Nennen Sie zwei Gründe!

C) Suchen Sie die Gegenteile aus dem Text: a. schwach b. groß

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-1996

Total No. of Pages : 2

[6041]-345

S.Y.B.A. (Semester - III)

CC-1C PROSE&POETRY TEXT

(23073) (2019 Pattern)

Total Marks : 70

[Time : 2½ Hours

ہدایات:

- (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔
- (2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔
- [12] سوال نمبر 1: نظم نگاری کے فن پر مفصل نوٹ لکھئے۔

یا

- اردو نظم کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی اہم خصوصیات پر روشنی ڈالئے۔
- [12] سوال نمبر 2: نظیر اکبر آبادی کی شاعری کے موضوعات پر تبصرہ کیجئے۔

یا

- نظیر اکبر آبادی کی شاعری سماج کا آئینہ ہے۔ مدلل جواب دیجئے۔
- [12] سوال نمبر 3: سرسید کے اسلوب تحریر کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

- سرسید احمد خان کے رفقاء کی علمی خدمات کا احاطہ کیجئے۔
- [10] سوال نمبر 4 (الف) : کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے تشریح کیجئے۔
- (a) شہر آشوب (b) مفلسی (c) کوڑی نامہ

- [10] سوال نمبر 4 (ب) : کسی ایک مضمون کا خلاصہ لکھئے۔
- (a) رشک و حسد (b) خوشامد (c) اپنی مدد آپ

P.T.O.

- (a) کوڑی نہ ہو، تو پھر یہ جھمیلہ کہاں سے ہو رتھ خانہ، فیل خانہ، طویلا کہاں سے ہو
- (b) رکھتی نہیں کسی کی یہ غیرت کی آن کو سب خاک میں ملاتی ہے حرمت کی شان کو
- (c) ہرگز کسی کے حال میں بہبودگی نہیں اب آگرے کے نام کو آسودگی نہیں
- (d) یاں آدمی پہ جان کو وارے ہے آدمی اور آدمی ہی تیغ سے مارے ہے آدمی
- (e) جب آدمی کے پیٹ میں آتی ہیں روٹیاں پھولی نہیں بدن میں سماتی ہیں روٹیاں
- (f) یاں آدمی ہی نار ہے، اور آدمی ہی نور یاں آدمی ہی پاس ہے، اور آدمی ہی دور
- (g) کاندھے پہ تیغ دھرتے ہیں کوڑی کے واسطے آپس میں خون کرتے ہیں کوڑی کے واسطے
- (h) روٹی نہ پیٹ میں ہو، تو پھر کچھ جتن نہ ہو میلے کی سیر، خواہش باغ و چمن نہ ہو
- (i) عاشق کہو، اسیر کہو، آگرے کا ہے مُلا کہو، دبیر کہو، آگرے کا ہے
- (j) جو اہل فضل، عالم و فاضل کہاتے ہیں مفلس ہوئے، تو کلمہ تلک بھول جاتے ہیں

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1997

[Total No. of Pages : 1

[6041]-346

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC-2A : प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23025)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) प्रकाशन संस्थेची कार्यप्रणाली स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

प्रकाशन व्यवसायात वाचक संवादाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.2) ग्रंथांचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

ललित व शास्त्रीय ग्रंथातील साम्यभेद स्पष्ट करा.

प्र.3) कोणतेही पाच विरामचिन्हे सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

[5]

किंवा

मुद्रित शोधनाचे लेखनविषयक नियम लिहा.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P1998

[Total No. of Pages : 1

[6041]-347

S.Y.B.A.

URDU

SEC-2A : Enhancement of Reading and Writing Skills
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23074)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

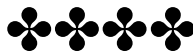
[15] سوال نمبر ۱۔ ترجمے کی اہمیت افادیت قلمبند کیجئے۔

یا
خبروں کی مختلف اقسام واضح کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۲۔ اردو صحافت نگاری کے آغاز پر روشنی ڈالئے۔

یا
مندرجہ انگریزی پیرا گراف کا صاف و سیلیس اردو میں ترجمہ کیجئے۔

I am fond of reading books. That's why I spend my most of the time in the college library. I keep on reading for hours and benefit myself from the great scholars of the world. Sometimes I wonder why the majority of the students does not come to the library? Why is this place deserted? If students had an interest in reading, our country will progress by leaps and bounds.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1999

[6041]-348

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

**SEC -2A : अनुवाद : स्वरूप एवं व्यवहार
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23096)**

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 25

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए:

[10]

- अ) अनुवाद का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) अनुवादक के प्रमुख गुण लिखिए।
- क) अनुवाद प्रक्रिया के चरणों का विवेचन कीजिए।
- ड) अनुवाद की सहायक सामग्री के अंतर्गत किस-किसका समावेश होता है?

प्र.2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच मराठी वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए:

[5]

- i) मला एक संधी द्या.
- ii) स्वतः वर विश्वास ठेवा.
- iii) तुम्हाला हिंदी येते का?
- iv) जे झालं ते झालं.
- v) भिंतीलाही कान असतात.
- vi) पाऊस खूप पडत आहे.
- vii) माझे म्हणणे ऐका.

ब) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच अंग्रेजी वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए:

[5]

- i) What to do you think?
- ii) We are going to market.
- iii) Don't worry.
- iv) This is my decision.
- v) Take care.
- vi) Mind your own business.
- vii) Today i am very happy.

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित मराठी अथवा अंग्रेजी परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए :

[5]

धैर्य ही माणसाची सर्वात मोठी संपत्ती आहे, न घाबरता धाडसी जीवन जगणारा माणूस त्याच्याबद्दल लोक काय विचार करतात किंवा काय म्हणतील याचा विचार करत नाही. रुळलेल्या मार्गापेक्षा वेगळ्या मार्गाने जाण्याचे आणि स्वतःचा मार्ग बनवण्याचे धाडस ज्याच्याकडे आहे तोच इतरांसाठी शक्तिचा स्रोत होऊ शकतो. याऊलट मार्गाने चालणारी व्यक्ती सामान्य माणसाच्या श्रेणीत येते. पराक्रमी माणूस कधीही सामान्य व्यक्तिकडून प्रेरणा घेत नाही, तर आणखी काही वेगळं आणि नाविण्यपूर्ण काम करून स्वतः एक विशिष्ट स्थान निर्माण करतो.

अथवा

Courage is the greatest asset of a man. The man who lives a courageous life without fear does not bother about what people think of him or say about him. A man who has the courage to go off the beaten track and break new ground alone can be a source of strength to people. On the contrary one who keeps to well worn grooves can only fit the slot for an ordinary man. A courageous person never takes his cue from ordinary mortals but carves out a niche for himself by doing something unorthodox and novel.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P2000

[Total No. of Pages : 1

[6041]-349

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-2A : Sanskrit Phonetics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23114)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) Write an essay type answer to any one of the following.

[15]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या.

- i) Explain the वर्णमाला of the Sanskrit language.
संस्कृतभाषेची वर्णमाला स्पष्ट करा.
- ii) Explain peculiar features of utterance of संधि in the Sanskrit language.
संस्कृत भाषेतील संधि उच्चारण विशेष स्पष्ट करा.

प्र.2) A) Write any one note of the following.

[5]

कोणतीही एक टीप लिहा.

- i) विसर्जनीयस्य उच्चारणविशेषः।
 - ii) पाणिनीयशिक्षा
- B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च)

[5]

अ	ब
i) जिह्वामूलीयः	कण्ठस्थानम्
ii) वर्गीयव्यञ्जनानि	संहिता
iii) विसर्गः	घ्राणम्
iv) वर्णानामतिशयितः सन्निधिः	अयोगवाहः
v) शिक्षा	स्पृष्टप्रयत्नः
vi) क् इत्यस्य उच्चारणकालः	द्विमात्रा अर्धमात्रा

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2001

[6041]-350

S.Y.B.A.

ECONOMICS

**SEC-2A : Basic Concept of Research Methodology - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23154)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Solve any one of the following questions.

[10]

- a) What is primary sources of data collection? Explain the advantage and disadvantage of primary sources.
- b) What is research design? Write the characteristics of good research design.

Q2) Solve any one of the following questions.

[10]

- a) What is hypothesis? Explain types of hypothesis.
- b) Explain the importance of economic research.

Q3) Write short note (any one)

[5]

- a) Action Research.
- b) Questionary.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P2001

[6041]-350

S.Y.B.A.

ECONOMICS

**SEC-2A : Basic Concept of Research Methodology - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23154)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) तथ्य संकलनाचे प्राथमिक स्रोत म्हणजे काय? प्राथमिक स्रोताचे फायदे तोटे स्पष्ट करा.
ब) संशोधन आराखडा म्हणजे काय? चांगल्या संशोधन आराखड्याचे वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) गृहीतक म्हणजे काय? गृहीतकाचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) अर्थशास्त्राच्या संशोधनाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) कृती संशोधन
ब) प्रश्नावली

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P2002

[Total No. of Pages : 2

[6041]-351

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC - 2A(2) : Basics of Indian Constitution
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23165)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers of the following questions in 200 words. (any one). **[10]**

- a) Explain historical background of the constituent assembly.
- b) Discuss the right to liberty.

Q2) Write answers of the following questions in 200 words. (any one). **[10]**

- a) Explain the salient features of Indian constitution.
- b) Give details of right to equality.

Q3) Write notes (any one). **[5]**

- a) Members of constituent assembly.
- b) Cultural and Educational Right.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P2002

[6041]-351

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC - 2A(2) : Basics of Indian Constitution
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23165)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त एक) [10]

- अ) राज्यघटना समितीची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी विशद करा.
- ब) स्वातंत्र्याच्या अधिकारावर चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त एक) [10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- ब) समतेच्या अधिकाराविषयी माहिती लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणताही एक) [5]

- अ) घटना समितीचे सदस्य
- ब) सांस्कृतिक व शैक्षणिक अधिकार

Total No. of Questions : 3]

P2003

[6041]-352

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-1A(2) : Brahmi Script
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) निरनिराळ्या काळात ब्राम्ही लिपित झालेले बदल लिहा.
ब) ब्राम्ही लिपीच्या इतिहासा विषयी माहिती लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) ब्राम्ही लिपीतील व्यंजने लिहा.
ब) ब्राम्ही लिपीतील स्वर आणि 1 ते 10 अंक लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणताही एक) [5]

- अ) खालील शब्द ब्राम्ही लिपीमध्ये लिहा. (कोणतेही पाच)
i) अशोक
ii) पाली
iii) शाळा
iv) मुलगा
v) राजा
vi) कलिंग
vii) राजाराम
ब) खालील ब्राम्ही उताऱ्याचे देवनागरी किंवा इंग्रजी मध्ये लिप्यंतर करा.

१० ०४ १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०
१० १० १० १० १० १० १० १० १० १०

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2004

[6041]-353

S.Y.B.A.

HISTORY

**SEC - 2A : Art and Architecture of Early India (From 3000 B.C. to
12th Century AD)
(2019 Pattern) (CBCS) (Skill Enhancement Course) (2 Credit)
(Semester - III) (23176)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words (any one). **[10]**

- a) Write in detail about the Temples of Rashtrakuta Dynasty.
- b) Write about urbanization in Indus vally civilization.

Q2) Answer the following question in 200 words (any one). **[10]**

- a) Describe about Coins from Mauryan Empire.
- b) Write about Ashoka Pillar from Post-Mauryan Empire.

Q3) Short notes (any one). **[5]**

- a) Dravidian style.
- b) Nagar style.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P2004

[6041]-353

S.Y.B.A.

HISTORY

**SEC - 2A : Art and Architecture of Early India (From 3000 B.C. to
12th Century AD)**

**(2019 Pattern) (CBCS) (Skill Enhancement Course) (2 Credit)
(Semester - III) (23176)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) राष्ट्रकूट कालीन मंदिरांची माहिती द्या.
ब) सिंधू कालीन शहरीकरण विषयी माहिती द्या.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) मौर्य कालीन नाणी या संदर्भात चर्चा करा.
ब) उत्तर मौर्यकालीन अशोकाचे स्तूप या विषयी माहिती द्या.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

- अ) द्रविड शैली
ब) नागर शैली

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P2005

[6041]-354

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC - 2A : Digital Documentation

(2019 Pattern) (CBCS) (2 Credits) (Semester - III) (23177)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words (any one). **[10]**

a) Write the types of File Formats.

OR

b) How the text file is converted to text image.

Q2) Answer the following questions in 200 words (any one). **[10]**

a) Write the types of Scanning.

OR

b) Write down the functions of sound editing.

Q3) Write a short notes in 100 words (any one). **[5]**

a) Types of graphs.

OR

b) Audio books

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P2005

[6041]-354

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC - 2A : Digital Documentation

(2019 Pattern) (CBCS) (2 Credits) (Semester - III) (23177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

अ) फाईल फॉर्मॅट (File formats) चे प्रकार लिहा.

किंवा

ब) टेक्स्ट फाईल (Text file) टेक्स्ट इमेज (Text Image) मध्ये कशी रूपांतरित केली जाते?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

अ) स्कॅनिंग (Scanning) चे प्रकार लिहा.

किंवा

ब) साउंड एडिटिंग (Sound editing) चे कार्य लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा 100 शब्दांत (कोणतेही एक) [5]

अ) आलेखांचे प्रकार (Types of graphs)

किंवा

ब) ऑडिओ पुस्तके (Audio books)

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P2006

[Total No. of Pages : 2

[6041]-355

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Tourism Management

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23178)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words (any one).

[10]

- a) What is Tourism? Explain the nature of tourism.

OR

- b) Explain the role of Maharashtra tourism development corporation [MTDC] in Indian tourism development.

Q2) Answer the following question in 200 words (any one).

[10]

- a) Explain the types of tourism and elaborate Geographical tourism in detail.

OR

- b) Explain the negative impact of tourism on the environment and explain the environmental measures.

Q3) Short note (any one).

[5]

- a) Domestic tourism.
- b) Report the trip you have visited.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P2006

[6041]-355

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Tourism Management
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

अ) पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून पर्यटनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतीय पर्यटन विकासात महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाची (M.T.D.C.) भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

अ) आधुनिक पर्यटनाचे प्रकार सांगून भौगोलिक पर्यटनाची माहिती लिहा.

किंवा

ब) पर्यटनाचा पर्यावरणावरील होणारा प्रतिकूल परिणाम सांगून त्यावरील उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक) [5]

अ) देशांतर्गत पर्यटन

ब) तुम्ही भेट दिलेल्या सहलीचा वृत्तांत

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P2007

[Total No. of Pages : 2

[6041]-356

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**SEC - 2A : Introduction to Geographical Information System
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23206)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagram wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answer of the questions in about 20 words each (any five). **[10]**

- a) Define : Geographical information system.
- b) Write the any two objectives of Geographical information system.
- c) Write any two applications of Geographical information system.
- d) Write any two examples of spatial data.
- e) What is non-spatial data.
- f) What is the importance of georeferencing?
- g) What is the use of digitization.

Q2) Write short notes in about 100 words each (any two). **[8]**

- a) Sources of spatial data.
- b) Geo-referencing of toposheet/map.
- c) Components of GIS.

Q3) Write the answer of questions in 150 words each (any one). **[7]**

- a) Explain the stages of GIS development.
- b) Explain the process of layout and map creation in GIS.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P2007

[6041]-356

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

SEC - 2A : Introduction to Geographical Information System
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) व्याख्या - भौगोलिक माहिती प्रणाली
- ब) भौगोलिक माहिती प्रणालीचे कोणतेही दोन उद्दिष्ट्ये लिहा.
- क) भौगोलिक माहिती प्रणालीचे कोणत्याही दोन उपयोजन लिहा.
- ड) अवकाशिय माहितीचे दोन उदाहरणे लिहा.
- इ) अ-अभिक्षेत्रीय माहिती/आकडेवारी म्हणजे काय?
- फ) भूसंदर्भियाचे महत्त्व लिहा.
- य) अंकिय नोंदणीचे उपयोग सांगा.

प्र.2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[8]

- अ) अभिक्षेत्रीय सांख्यिकीचे स्रोत
- ब) स्थलनिर्देशांक नकाशाचे भूसंदर्भ
- क) भौगोलिक माहिती प्रणालीचे घटक

प्र.3) प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[7]

- अ) भौगोलिक माहिती प्रणाली विकासाचे टप्पे स्पष्ट करा.
- ब) भौगोलिक माहिती प्रणालीत नकाशा आणि आराखडा तयार करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P2008

[6041]-357

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2A : Applied Course of Disaster Management
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23207)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each (any five).

[10]

- a) What is mean by disaster?
- b) Define the term 'Man made disaster'.
- c) What is mean by disaster management?
- d) State any two causes of flood.
- e) What is Hazard?
- f) Write any two functions of Geographers in disaster management.
- g) State any two earthquake regions in India?

Q2) Write a short notes in 100 words (any two).

[8]

- a) Measurement of disaster.
- b) Use of GIS in disaster management.
- c) Flood in India.

Q3) Answer in 150 words (any one).

[7]

- a) Classify the disaster and explain the natural disaster.
- b) Explain in details of post-disaster management.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P2008

[6041]-357

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2A : Applied Course of Disaster Management
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23207)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) आपत्ती म्हणजे काय?
- ब) 'मानव निर्मिती आपत्ती' व्याख्या लिहा.
- क) आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- ड) पूराची कोणतेही दोन कारणे सांगा.
- इ) धोका/संकट म्हणजे काय?
- फ) आपत्ती व्यवस्थापनातील भूगोल शास्त्रज्ञांची कोणतेही दोन कार्ये लिहा.
- य) भारतातील कोणत्याही दोन भूकंप प्रवण क्षेत्रांची नावे लिहा.

प्र.2) 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[8]

- अ) आपत्तीचे मोजमाप
- ब) आपत्ती व्यवस्थापनात भौगोलिक माहिती प्रणालीचे महत्त्व
- क) भारतातील पूर

प्र.3) 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[7]

- अ) आपत्तीचे वर्गीकरण करून नैसर्गिक आपत्ती स्पष्ट करा.
- ब) आपत्ती नंतरचे व्यवस्थापन सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-2009

[Total No. of Pages : 4

[6041]-358

S.Y. B.A.

SEC2A : SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22320)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उर्वरीत 5 प्रश्नांपैकी कोणतेही 4असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
 - 3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.
 - 4) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** भैरव अथवा भीमपलास रागातील छोटारख्याल / बंदिश स्वर लिपीबद्ध करा. [5]
- प्रश्न 2)** मालकंस अथवा कल्याण रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [5]
- प्रश्न 3)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण माहिती लिहून त्या तालाचा ठेका एकपटीत लिहा.[5]
- अ) त्रिताल
 - ब) चौताल
 - क) दीपचंदी
- प्रश्न 4)** व्याख्या लिहा. (कोणत्याही पाच) [5]
- अ) ग्राम
 - ब) वर्ण
 - क) विवादी
 - ड) न्यास
 - इ) ग्रह
 - फ) अंश
 - य) गायक

P.T.O.

- प्रश्न 5)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवनचरित्र व त्यांच्या सांगीतिक योगदानाविषयी लिहा. [5]
- अ) बैजूबावरा
 - ब) उ. बडे गुलामअली खाँ
 - क) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर

- प्रश्न 6)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा. [5]
- अ) ख्याल गायकी
 - ब) तानांचे प्रकार
 - क) सुगम संगीत

Total No. of Questions : 6]

P-2009

[6041]-358

S.Y. B.A.

SEC2A : SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22320)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उर्वरीत 5 प्रश्नांपैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
 - 3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.
 - 4) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** ताल त्रितालमध्ये एक कायदा लिपिबद्ध करा. [5]
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचे लेखन करा. [5]
(माहिती व एकपट दुप्पट)
अ) एकताल
ब) दीपचंदी
- प्रश्न 3)** रेला या वादन प्रकाराविषयी माहिती लिहा. [5]
- प्रश्न 4)** कोणत्याही एका कलाकाराचा जीवन परिचय व सांगीतिक योगदान लिहा. [5]
अ) उ. अल्लारखा खां
ब) उ. झाकीर हुसेन

- प्रश्न 5)** निबंध लिहा. (कोणताही एक) [5]
अ) रियाजाचे महत्व
ब) मी ऐकलेली संगीत मैफिल
- प्रश्न 6)** तिरकीट व धिरधीर या बोलांची निकासपद्धती लिहा. [5]

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-3399

[Total No. of Pages : 2

[6041]-359

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-2A : Health Promotion Life Skills

(2019 Pattern) (Semester - III) (23224)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer to the following questions (any one) : **[10]**

- a) What is an infectious disease? Explain the most common infectious diseases.
- b) What is competency mapping? Describe the nature and scope of competency mapping.

Q2) Write the answer to the following questions (any one) : **[10]**

- a) What is peer-pressure? How will you say no to resist peer pressure?
- b) Explain the general signs and symptoms of infectious diseases.

Q3) Write short notes (any one) : **[5]**

- a) Bullying
- b) Self-management

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P-3399

[6041]-359

S.Y. B.A.

मानसशास्त्र

**SEC-2A : आरोग्य संवर्धन जीवन कौशल्य
(2019 Pattern) (Semester - III) (23224)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) संसर्गजन्य रोग म्हणजे काय? सर्व-सामान्य संसर्गजन्य रोग स्पष्ट करा.
- ब) सक्षमता आलेखन म्हणजे काय? सक्षमता आलेखनाचे स्वरूप आणि व्याप्तीचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) समवयस्क-दबाव म्हणजे काय? समवयस्कांच्या दबावाला प्रतिकार करण्यासाठी तुम्ही नाही कसे म्हणाल?
- ब) संसर्गजन्य रागाची सामान्य चिन्हे आणि लक्षणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणतीही एक) : [5]

- अ) गुंडगिरी
- ब) स्व-व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-2010

[Total No. of Pages : 4

[6041]-360

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2A : Introduction to Human Rights & Duties

(2019 Pattern) (Semester - III) (23275)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement :

[5]

- i) What is the International Bill of Human Rights?
 - a) Universal Declaration of Human Rights
 - b) Universal Declaration of Human Security
 - c) Universal Declaration of Human Law
 - d) Universal Declaration of Human Act
- ii) What is the relationship between human rights and nations?
 - a) Support
 - b) Foundation
 - c) Column
 - d) Support column
- iii) The concept of human rights is mainly based on which of the following
 - a) Natural rights
 - b) Legal rights
 - c) Social rights
 - d) Civil liberties
- iv) Who played an important role in international human rights law?
 - a) Economic summit
 - b) World War
 - c) The United Nations
 - d) None of the above
- v) This is a lifelong process.
 - a) Human Rights Education
 - b) Human Education
 - c) Rights Education
 - d) English Education

P.T.O.

Q2) Write the answers in 100 words (any three) :

[12]

- a) Explain the concept of dignity.
- b) State the role of education in human values.
- c) What do you mean by equality in India?
- d) Explain the types of vulnerability?
- e) Explain the concept of Child Labour

Q3) Write the answers in 200 words (any one) :

[8]

- a) State the role of the Human Rights commission in India.
- b) Explain the Significance of Human Values.

Total No. of Questions : 3]

P-2010

[6041]-360

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2A : Introduction to Human Rights & Duties

(2019 Pattern) (Semester - III) (23275)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडा आणि पुन्हा लिहा. **[5]**

- i) मानवाधिकारांचे आंतरराष्ट्रीय विधेयक काय आहे?
अ) मानवाधिकारांची सार्वत्रिक घोषणा
ब) मानवी सुरक्षेची सार्वत्रिक घोषणा
क) मानवी कायद्याची सार्वत्रिक घोषणा
ड) मानवी कराराची सार्वत्रिक घोषणा
- ii) मानव अधिकार आणि राष्ट्र यामधील संबंध काय?
अ) आधार
ब) पाया
क) स्तंभ
ड) आधारस्तंभ
- iii) मानवी हक्कांची संकल्पना ही प्रामुख्याने खालीलपैकी कशावर आधारित आहे.
अ) नैसर्गिक हक्क
ब) कायदेशीर हक्क
क) सामाजिक हक्क
ड) नागरी स्वातंत्र्य
- iv) आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकार कायद्यात महत्त्वाची भूमिका कोणी बजावली?
अ) आर्थिक शिखर परिषद
ब) महायुद्ध
क) संयुक्त राष्ट्र
ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- v) खालीलपैकी ही एक आजीवन प्रक्रिया आहे.
अ) मानवी अधिकार शिक्षण
ब) मानवी शिक्षण
क) अधिकार शिक्षण
ड) इंग्रजी शिक्षण

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन) :

[12]

- अ) प्रतिष्ठेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) मानवी मूल्यांमध्ये शिक्षणाची भूमिका सांगा.
- क) भारतातील समानता म्हणजे काय?
- ड) असुरक्षिततेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) बालकामगार ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) :

[8]

- अ) भारतातील मानवाधिकार आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) मानवी मूल्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-2011

[Total No. of Pages : 1

[6041]-361

S.Y. B.A.

ENGLISH

SEC-2A : A Certificate Course in Skill Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23334)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ONE of the following : [10]

- a) Prem and Joy are talking about the cricket match between India and Australia. Rohit is alone. He doesn't have any companion. He joins in their conversation. Write a dialogue using the appropriate expressions.
- b) Samrudhi has invited her new Friend Disha From Mumbai for marriage ceremony of her brother. Introduce her to your Family Members. Write the situation in the Form of a dialogue.

Q2) Attempt any ONE of the following : [10]

- a) What is Digital Literacy? Write in detail the key components of digital literacy.
- b) Anjali wants to use your Friend's bike for an hour. Shubhangi does not permit Anjali to use her bike. Write a dialogue based on the given situation.

Q3) Attempt any ONE of the following : [5]

- a) Your Friend Manaswi invites you to a birthday party. You are Free on that day and you accepts the invitation. Write a dialogue between you and Manaswi.
- b) What is a project plan and what does it involve?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2012

[Total No. of Pages : 6

[6041]-362

S.Y. B.A.

FINANCIAL MATHEMATICS

SEC 1 A : FMG - 3 : Operational Research

(2019 Pattern) (Semester - III) (23345)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator is allowed.
- 4) Graph papers will be supplied on demand.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Write the dual of the following LPP :

$$\text{Maximize } z = x_1 - x_2 + 4x_3$$

Subject to :

$$2x_1 - +3x_2 - x_3 \geq 4$$

$$4x_1 - 3x_2 \geq 5$$

$$x_1 + x_2 \geq 6$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

- b) Explain the term 'Redundant Constraint'.
- c) What is degeneracy in transportation problem? How can it be resolved?
- d) What is the balanced assignment problem? If assignment problem is not balanced, how to balance it?
- e) Define Slack and surplus variable.
- f) Define Basic feasible solution of an L.P.P.
- g) Write the following L.P.P. in standard form.

$$\text{Maximize } Z = x_1 + x_2$$

$$\text{Subject to : } x_1 + x_2 \geq 3$$

$$x_1 - x_2 \leq 5, x_1, x_2 \geq 0$$

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Solve the following L.P.P. by graphical method.

$$\text{Maximize } Z = 6x_1 + 8x_2$$

$$\text{Subject to : } 5x_1 + 10x_2 \leq 60$$

$$4x_1 + 4x_2 \leq 40, x_1, x_2 \geq 0.$$

- b) Solve the L.P.P. by Simplex Method.

$$\text{Maximize } Z = 2x_1 + 4x_2$$

$$\text{Subject to : } x_1 + 2x_2 \leq 5$$

$$x_1 + x_2 \leq 4, x_1, x_2 \geq 0.$$

- c) Find the initial Basic feasible Solution by Vogel's Approximation method.

		To				
		S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	Supply
F ₁		2	3	11	7	6
F ₂		1	0	6	1	1
F ₃		5	8	15	9	10
Demand		7	5	3	2	

- d) Solve the following Assignment problem.

	I	I	III	IV
1	10	5	13	15
2	3	9	18	3
3	10	7	3	2
4	5	11	9	7

- e) Solve the Assignment problem.

	A	B	C
1	120	100	80
2	80	90	110
3	110	140	120

- f) A company manufactures two types of products A and B and sells them at a profit of Rs. 4 on type A and Rs. 5 on type B. Each product is processed on two machines X and Y. Type A requires 2 minutes on machine X and 3 minutes on Y. Type B requires 4 minutes on machine X and 5 minutes on machine Y. The machine X is available for not more than 5 hours and 30 minutes while Y is available for 8 hours during any working day. Formulate the problem as an L.P.P.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Use the graphical method to solve the following L.P.P.

$$\text{Minimize } Z = 3x_1 + 2x_2$$

Subject to the constraints

$$5x_1 + x_2 \geq 10$$

$$x_1 + x_2 \geq 6$$

$$x_1 + 4x_2 \geq 12$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- b) Solve by Big M Method

$$\text{Minimize } Z = 600x_1 + 500x_2$$

Subject to the constraints

$$2x_1 + x_2 \geq 80$$

$$x_1 + 2x_2 \geq 60$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- c) Solve the following LPP

$$\text{Maximize } Z = 6x_1 + 4x_2$$

Subject to the constraints

$$x_1 + x_2 \leq 5$$

$$x_2 \geq 8$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

d) Write the dual of the following LPP

$$\text{Maximize } Z = x_1 - x_2 + 3x_3$$

Subject to the constraints

$$x_1 + x_2 + x_3 \leq 10$$

$$2x_1 - x_2 - x_3 \leq 2$$

$$2x_1 - 2x_2 - 3x_3 \leq 6$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

e) Find the IBFS of the following Transportation Problem by Vogel's Approximation Method

	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	Supply
S ₁	19	30	50	10	7
S ₂	70	30	60	40	9
S ₃	40	8	70	20	18
Demand	5	8	7	14	

f) Solve the assignment problem

	A	B	C
1	120	100	80
2	80	90	110
3	110	140	120

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

a) A marketing manager has five salesmen and five sales districts. Considering the capabilities of the salesmen and the nature of districts, the marketing manager estimates that the sales per

		Districts				
		A	B	C	D	E
Salesmen	1	32	38	40	28	40
	2	40	24	28	21	36
	3	41	27	33	30	37
	4	22	38	41	36	36
	5	29	33	40	35	39

- b) Corporation has agreed to make a special grant of Rs. 50 lakh towards the cost with a condition that the repairs be done at the lowest cost and quickest time. If the conditions warrant, a supplementary token grant will also be considered favourably. The corporation has floated tenders and five contractors have sent in their bids. In order to expedite work, one road will be awarded to only one contractor.
- Find the best way of assigning the repair work to the contractors and the costs.
 - If it is necessary to seek supplementary grants, what should be the amount sought?
 - Which of the five contractors will be unsuccessful in his bid.

Cost or Repairs (Rs in lakh)

		R ₁	R ₂	R ₃	R ₄
Contractors/Road	C ₁	9	14	19	15
	C ₂	7	17	20	19
	C ₃	9	18	21	18
	C ₄	10	12	18	19
	C ₅	10	15	21	16

- c) A manufacturer wants to ship 22 loads of his product as shown below. The matrix gives the kilometres from sources of supply to the destinations.

Destination

		D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	D ₅	Supply
Source	S ₁	5	8	6	6	3	8
	S ₂	4	7	7	6	5	5
	S ₃	8	4	6	6	4	9
	Demand	4	4	5	4	8	22 25

The shipping cost is Rs 10 per load per km. What shipping schedule should be used in order to minimize the total transportation cost?

d) Find the dual of the following LPP

$$\text{Minimize } Z = 2x_1 + 3x_2 + 4x_3$$

Subject to :

$$2x_1 + 3x_2 + 5x_3 \geq 2$$

$$3x_1 + 3x_2 + 7x_3 = 3$$

$$x_1 + 4x_2 + 6x_3 \leq 5$$

$$x_1, x_2 \geq 0, x_3 \text{ is unrestricted}$$

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P-2013

[Total No. of Pages : 2

[6041]-363

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2A : Gender Spectrum and Media

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23375)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one)

[10]

- a) Explain fake News and role of psychological factors.
- b) Discuss Representation of masculine in Media with example.

Q2) Write short notes on (Any three)

[15]

- a) T.V. and advertisements.
- b) Need to study media.
- c) Market and Audience.
- d) The filter Bubble
- e) Alternate sexualities in media.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P-2013

[6041]-363

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2A : Gender Spectrum and Media

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) खोट्या बातम्या आणि मानसशास्त्रीय घटकांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) पुरुषत्वाच्या प्रसार माध्यमांमधील प्रतिनिधित्वाची उदाहरणासहीत चर्चा करा.

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) टी. व्ही/ दुरदर्शन आणि जाहिराती
ब) प्रसार माध्यमांच्या अभ्यासाची गरज
क) बाजारपेठ आणि प्रेक्षक
ड) माहितीचे बुडबुडे
इ) प्रसार माध्यमांमधील पर्यायी लैंगिकता

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P-2014

[Total No. of Pages : 2

[6041]-364

S.Y. B.A. (Semester - III)

SEC-2A : PHILOSOPHY

A Course on Critical Thinking : Theory and Practice

(2019 Pattern) (CBCS) (23425)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following in 50 words each. **[15]**

- a) Induction
- b) Deduction
- c) Validity
- d) Direct proof
- e) Conditional proof

Q2) Answer the following question in 200 words (Any one) : **[10]**

- a) Explain fully critical thinking?
- b) Explain and evaluate concept of argument and argument form.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P-2014

[6041]-364

S.Y. B.A. (Semester - III)

SEC-2A : PHILOSOPHY

A Course on Critical Thinking : Theory and Practice
(2019 Pattern) (CBCS) (23425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनावर टीपा लिहा. (50 शब्दों) [15]

- अ) निगमन
ब) विगमन
क) वैधता
ड) प्रत्यक्ष पद्धती
इ) सोपाधिक पद्धती

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (200 शब्दों) [10]

- अ) तार्किक (चिकित्सक) विचार संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) युक्तिवाद आणि युक्तिवाद फॉर्मची संकल्पना स्पष्ट करा आणि मुल्यांकन करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-2015

[Total No. of Pages : 3

[6041]-366

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-1C : आधुनिक काव्य कहानी तथा व्यवहारिक हिंदी (G2)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23093)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [16]

- अ) देश कागज पर बना नक्शा नहीं होता कविता का यथार्थ लिखिए ।
ब) एकलव्य से संवाद कविता का भावार्थ लिखिए ।
क) 'नाच' कविता के माध्यम से कवि ने कौनसा संदेश दिया है ?
ड) हॉकी खेलती लडकियाँ कविता का भावार्थ लिखिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [16]

- अ) सजा कहानी के कथानक को स्पष्ट कीजिए ।
ब) धरती अब भी घूम रही है कहानी का आशय लिखिए ।
क) छावनी में बेघर कहानी की समस्याएँ लिखिए ।
ड) दूसरे कहानी के नायिका का चरित्र चित्रण कीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) संसर्ध वुखुवु कीऑर ।

अ) नलडुलखलत डें से कलसी ँक की संसर्ध वुखुवु कीऑर । [7]

i) “वह ँक खंडे से दूसरे खंडे तक का नाऑ है।
दु खंडु के डीऑ ऑस डर लनी हुई रसुी डर डें नाऑता हूँ ॥”

अथवा

ii) “डुरलडु डें टनक-टनक गलती हुई

रस की डुतलें

उनकी डुकुी डीठ की रीद से

कडुी-कडुी कहती हूँ-

“कैसी हुे?, कैसा है डंडी का हाल?”

ड) नलडुलखलत डें से कलसी ँक की संसर्ध वुखुवु ललखलर । [7]

i) “गलंव की नाक तु तूने डहले ही कटवा दी ऑु लुडुडुडु कू ।

दसवी डलस करवा दी । कडुल ऑरुरत थी लडकी कू डदलने की । गलंव की हवा डलघलड रलल है तू ।”

अथवा

ii) “डर रलनी ऑु, अडुी तु डूरे सलत डहीने डलकी हूँ। सलत डहलने ।

वलह रे, डलड के ललर दलल डें कलतुनल दरु है। इसका डलसंग डुी हडलरे ललर हुेता तु”

प्रश्न 4) नलडुलखलत डें से कलसी दु डुरशुुु के उऑर ललखलर । [14]

अ) हलंदुी की करक वुडवसुथल सुडुर कलऑर ।

ड) संकुषेडण वलधुी कुु सुडुर कलऑर ।

क) वलडुकुतल डुरतुडु के नलडु ललखलर ।

प्रश्न 5) नलडुलखलत डुरशुुु के ललर सही वलकलुड ऑुनलर । [10]

i) देश कलगऑ डर डनल नकशल नहल हुेता कवलतल के कवल कुुन है?

अ) अऑुेडु

ड) सरुवेशुवर दडलल सकुसेनल

क) नलरललल

ड) वलषुुु डुरडलकर

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-2016

[6041]-367

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी) (सामान्य हिंदी)

CC-2C-PH-2A (G-2) : प्रयोजनमूलक हिंदी : अनुप्रयोग
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23094)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।
-

प्रश्न 1) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [21]

- अ) भारतीय कृषि क्षेत्र में बढ़ते हिंदी का महत्त्व विशद कीजिए ।
- ब) प्रयोजनमूलक हिंदी के उपयोजन में आनेवाली समस्याओं को लिखिए ।
- क) खेल जगत में बढ़ते हिंदी का महत्त्व समझाइए ।
- ड) जीवन बीमा निगम में हिंदी भाषा की आवश्यकता को स्पष्ट कीजिए ।
- इ) प्रशासनिक कामकाज में हिंदी भाषा की उपयोगिता पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [21]

- अ) कार्यालयी हिंदी की विशेषताएँ लिखिए ।
- ब) प्रारूपण लेखन की रूपरेखा को समझाइए ।
- क) संक्षेपण लेखन सम्बन्धी महत्त्वपूर्ण बातों को स्पष्ट कीजिए ।
- ड) पल्लवन का अर्थ लिखकर, पल्लवन के नियमों को स्पष्ट कीजिए ।
- इ) टिप्पण के आवश्यक गुण लिखिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[21]

- अ) सरकारी पत्र के प्रारूप को समझाइए ।
- ब) अर्धसरकारी पत्र किन अवसरों पर लिखे जाते हैं?
- क) अधिसूचना किसे कहते हैं?
- ड) ज्ञापन लेखन के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए ।
- इ) निविदा किसे कहते हैं, उसके लेखन की शर्तों को लिखिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[7]

- i) भारतीय संविधान के अनुसार हिंदी को कौनसा दर्जा प्राप्त है ।
 - अ) संपर्कभाषा
 - ब) राजभाषा
 - क) मातृभाषा
 - ड) बोली
- ii) प्रयोजनमूलक हिंदी के समानार्थी शब्द हैं -
 - अ) व्यावहारिक हिंदी
 - ब) कामकाजी हिंदी
 - क) प्रायोगिक हिंदी
 - ड) उपर्युक्त सभी सही हैं
- iii) मनोरंजन क्षेत्र में प्रयुक्त भाषा की विशेषताएँ हैं -
 - अ) भावात्मक संचार
 - ब) वैचारिक बुनावट
 - क) जीवन सम्बन्धी बुनावट
 - ड) उपर्युक्त सभी
- iv) संक्षेपण की विशेषताएँ हैं -
 - अ) संक्षिप्तता
 - ब) पूर्णता
 - क) क्रमबद्धता
 - ड) सभी सही हैं
- v) Drafting के लिए हिंदी शब्द क्या है?
 - अ) प्रारूपण
 - ब) टिप्पण
 - क) संक्षेपण
 - ड) पल्लवन
- vi) पल्लवन के भाषा की विशेषताएँ हैं -
 - अ) स्पष्टता
 - ब) मौलिकता
 - क) सरलता
 - ड) तीनों सही हैं
- vii) निविदा को अंग्रेजी में क्या कहा जाता है?
 - अ) Tender
 - ब) Tender division
 - क) Duration
 - ड) Letter

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2017

[Total No. of Pages : 3

[6041]-368

S.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT)

संस्कृतार्णव : (Samskrtārṇavaḥ)

SEC-1A : Gadya Vibhag and Padya Vibhag

(गद्य विभाग व पद्य विभाग) (Old General Paper - II)

(2019 Pattern) (Semester - III) (23113)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Q.1) Translate in to English or Marathi in each section (Any one) [10]

प्रत्येक विभागातील कोणत्याची एकाचे इंग्रजी व मराठीत भाषांतर करा.

Section 'A' / विभाग 'अ'

i) देवपितृकार्याभ्यां न प्रमदितव्यम्। मातृदेवो भव । पितृदेवो भव।

आचार्यदेवोभव। अतिथिदेवो भव। यान्यवद्यानि कर्माणि तानि त्वया सेवितव्यानि। नो इतराणि। यान्यस्माकंसुचरितानि तानि त्वायोपास्यानि नो इतराणि। ये के चास्माच्छ्रेयांसो ब्राह्मणाः तेषां त्वयाऽऽसनेन प्रश्रसितव्यम् ॥

ii) पङ्के पतितं दृष्ट्वा व्याघ्रोऽवदत् “अहह महापङ्के पतितोऽसि। अतस्त्वामहमुत्थापयामि”। इत्युक्त्वा शनैःशनैरूपगम्य तेन व्याघ्रेण धृतः स पान्थोऽचिन्तयत्—मया भद्रं न कृतं यदत्र मारात्मके विश्वासः कृतः। सर्वान् गुणानातीत्य स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते। स गगनविहारी कल्मषध्वंसकारी दशशतकरधारी तथा ज्योतिषां मध्यचारी विधुरपि विधियोगाद्द्रस्यते राहुणा ।

Section 'B' / विभाग 'ब'

i) सुखे निमग्नः शयने यदासंमधोश्च रथ्यासु मनश्चचार ।

स चिन्तयमास कुलानि काव्यंदारांश्च भोगांश्च सुखं धनानि ॥

ii) इलापुरे रम्यविशालकेऽस्मिन् समुल्लसन्तं च जगद्वरेण्यम् ।

वन्दे महोदारतरस्वभावं घृष्णेश्वराख्यं शरणं प्रमद्ये ॥

P.T.O.

Section 'C' / विभाग 'क'

अधोनिर्दिष्टं परिच्छेदं पठित्वा तस्याधारेण संस्कृतेन उत्तराणि लिखत । (कान्यपि पञ्च) [5]

दक्षिणारण्ये एकः वृद्धः व्याघ्रः निवसति स्म। एकदा सः स्नातः कुशहस्तः सरस्तीरे उपविश्य ब्रूते, 'भोः भोः पान्थाः इदं सुवर्णकङ्कणं गृह्यताम्। ततो लोभाकृष्टेन केनचिन्पान्थेनालोचितम्,

भाग्येनैतत्संभवति। किन्त्वस्मिन् आत्मसंदेहे प्रवृत्तिर्नविधेया। यतः

अनिष्टादिष्टलाभेऽपि न गतिर्जायते शुभा ।

यत्रास्ते विषसंसर्गोऽमृतं तदपि मृत्यवे ॥

- i) दक्षिणारण्ये कः निवसति स्म?
- ii) व्याघ्रस्य हस्ते किम् आसीत्?
- iii) व्याघ्रः कुत्र उपविश्य ब्रूते?
- iv) पान्थः केन आविष्टः?
- v) पान्थालोचनेन कस्मिन् प्रवृत्तिः न विधेया?
- vi) अनिष्टादिष्टलाभेऽपि कीदृशी गतिर्जायते?
- vii) विषसंसर्गं अमृतं कस्मै कारणं भवति?

Q.2) Explain with reference to the context any one from section 'A' and 'B'.

[10]

'अ' आणि 'ब' विभागतून प्रत्येकी एकाचे संसर्ग स्पष्टीकरण करा.

Section 'A' / विभाग 'अ'

- i) उत्तरस्तु चतुर्वर्गो महात्मन्येव तिष्ठति।
- ii) स्वाध्यायान्मा प्रमदः।

Section 'B' / विभाग 'ब'

- i) पुंसा यथाङ्गेषु शिरास्तथैव क्षितावपि प्रोन्नतनिम्नसंस्थाः।
- ii) यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्भाम परमं मम।

Section 'C' / विभाग 'क'

उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च)

[5]

i) पुरूषोत्तमः	a) हितोपदेशः
ii) शङ्कराचार्यः	b) द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्
iii) अरविन्दः	c) दकलब्धिः
iv) वराहमिहिरः	d) मध्यमव्यायोगः
v) भासः	e) उत्तिष्ठत उत्तिष्ठत सुप्तसिंहाः
vi) नारायणपण्डितः	f) भगवद्गीता
vii) पाणिनिः	g) परिभाषा

Q.3) A) Write the story and moral of 'कङ्कणस्य लोभेन' in your own words.

[12]

'कङ्कणस्य लोभेन' ही कथा व तिचे तात्पर्य तुमच्या भाषेत लिहा.

OR/किंवा

Write the relevance of 'अनुशासनम्' in your own words.

'अनुशासनम्' या पाठाची उपयुक्तता लिहा.

B) Write notes (any one)

[8]

टीपा लिहा (कोणताही एक)

- हितोपदेशः
- परिभाषा

Q.4) A) 'Explain the 'दकलब्धिः'

[12]

'दकलब्धिः' स्पष्ट करा.

OR/किंवा

'Explain the 'पुरूषोत्तमयोगः'

'पुरूषोत्तमयोगः' स्पष्ट करा.

B) Write notes (any one)

[8]

टीपा लिहा (कोणताही एक)

- स्तोत्रवाङ्मयम्
- अश्वत्थवृक्षरूपकम्

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P2018

[Total No. of Pages : 2

[6041]-369

S.Y.B.A.

ARABIC (General)

CC-1C : Classical and Modern Prose & Poetry

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23141)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Translate any three of the following Quranic Surahs:

[30]

- 1) Al-Falaque
- 2) Al-Fatiha
- 3) Al-Teen
- 4) Al-Qadr

Q2) Translate Any two of the following Passages into Urdu/Eng./Marathi.

[20]

(الف) فِي طَرِيقٍ مَّنْزَلِنَا ذُكَّانَ الْبَقَّالِ هُوَ كَبِيرٌ جَدًّا يُفْتَحُ صَبَاحًا مُّبَكَّرًا
وَيَخْلُقُ عِشَاءً أَكُلَ شَيْءٍ وَضَعَ فِيهِ بِنِظَامٍ حَسَنٍ. فِيهِ كُلُّ نَوْعٍ مِّنْ
أَنْوَاعِ الْمَأْكُولَاتِ كُلِّ الْمَأْكُولَاتِ جَيِّدَةً وَنَظِيفَةً. أَسْعَارُ الْأَشْيَاءِ مُنَاسِبَةٌ
يُبَاعُ كُلُّ شَيْءٍ بِسَعْرِ مُحَدَّدٍ فِي ذُكَّانِ الْبَقَّالِ أَرْزُ - رَقِيقٌ - عَدَسٌ -
صَابُونٌ. شَأْنِي كُلُّ نَوْعٍ فِي صُنْدُوقِ أَوْعَلَى رَفٍّ.

P.T.O.

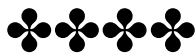
(ب) طَلَعَ الْفَجْرُ وَأَذَنَ الْمُؤَدِّنُ وَاسْتَيْقَظَ الْمُسْلِمُونَ مَا جَدَ اسْتَيْقَظَ وَتَوَجَّهَ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلَاةِ. هُوَ فَتَحَ الْحَقِيقِيَّةَ صَلَاةَ الصَّبْحِ جَاءَ الْمُسْلِمُونَ وَتَوَضَّأُوا خَرَجَ الْأَمَامُ مِنْ حُجْرَتِهِ. كَبَّرَ الْمُسْلِمُونَ وَقَالَ "قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ" قَامَ الْمُسْلِمُونَ فِي صُفُوفٍ. بِنِظَامٍ حَسَنٍ وَصَلُّوا بِاَلْجَمَاعَةِ سَلَّمَ الْأَمَامُ وَسَلَّمَ الْمُصَلُّونَ وَأَنْهَتِ الصَّلَاةَ.

(ج) جَاءَ سَاعِي الْبَرِيدِ حَامِلًا بَرِيدَ الْيَوْمِ وَسَلَّمَ الْبَرِيدَ إِلَى سَاجِدٍ تَسَلَّمَ الْبَرِيدَ وَفَتَحَ الظَّرْفَ مُرَعًا فَقَرَأَ خِطَابًا وَاقِفًا جَاءَ إِلَيْهِ. أَبُوهُ وَسَأَلَهُ قَائِلًا مِنْ أَيْنَ جَاءَ الْخِطَابُ فَأَجَابَ سَاجِدٌ أَبَاهُ فَرِحًا. إِنَّ هَذَا الْخِطَابَ وَرَدَّ مِنْ تَحْلِكَةٍ مِنْ عِنْدِ صَدِيقِي هُوَ دَعَايَ إِلَى كَلِكَةٍ عَلَى عَجَلٍ ثُمَّ قَدِمَ مَا جَدُ. الْخِطَابَ مَفْتُوحًا إِلَى أَبِيهِ.

Q3) Translate and explain the following Poem "في مدح السفر" Fi-Mad-his-Safir:

[20]

- (١) مَا فِي الْمَقَامِ لِلذِّي عَقَلَ وَذِي أَدَبٍ
مِنْ رَاحَةٍ فَدَعِ الْأَ وَطَانَ وَاعْتَرِبْ.
- (٢) سَافِرٌ تَجِدُ عَوْضًا عَمَّنْ تُفَارِقُهُ
وَانصَبْ فَإِنَّ لَذِيذَ الْعَيْشِ فِي النَّصْبِ.
- (٣) إِنِّي رَأَيْتُ وَقُوفَ الْمَاءِ يُفْسِدُهُ
أَنَّ سَأَلَ طَابَ وَإِنْ لَمْ يَجْرَتِي لَطِيبُ.
- (٤) الْأَسَدُ لَوْلَا فِرَاقُ الْغَابِ مَا افْتَرَسَتْ
وَالسَّهْمُ لَوْلَا فِرَاقُ الْقَوْسِ لَمْ يَصُبْ.
- (٥) وَالشَّمْسُ لَوْ وَقَفَتْ فِي الْفَلَكِ دَائِمَةً
لِمَلَّهَا النَّاسُ مِنْ عَجَمٍ وَمِنْ عَرَبٍ.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2019

[Total No. of Pages : 2

[6041]-370

S.Y.B.A.

PERSIAN

CC-2C : Poetry and Rhetoric

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester III) (23142) (Old G-2)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write a critical note on the poetry of امیر خسرو. [12]

OR

Write the life sketch & literary works of حافظ شیرازی.

Q2) Discuss the literary value of the Rubaiyat of Omar Khaiyyam. [12]

OR

Write a note on life and works of محمد حسین شهریار.

Q3) Discuss the Persian Poetry of اقبال لاهوری [12]

OR

Provide a critical overview of حکمت خیر کثیر است.

Q4) a) Write the central idea of one of the following poems: [10]

(۱) خرابات فرنگ

(۲) در توحید

(۳) در علو مقام انسان

P.T.O.

b) Write the summary of one of the following in English or Urdu or Marathi. [10]

(۱) سخنی به نژادنو

(۲) حالا چرا

(۳) خواهد گذشت

Q5) Write short note on any two of the following. [14]

(۱) فصاحت

(۲) مثنوی

(۳) علم معانی

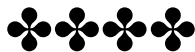
(۴) کنایه

(۵) تسجیع

(۶) تضمین

(۷) مسمط

(۸) حمد

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2020

[Total No. of Pages : 4

[6041]-371

S.Y.B.A.

ECONOMICS

CC-1C : Financial System - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23153) (CBCS)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers of the following questions in 20 words each (any eight).[16]

- a) What is financial system?
- b) What is a financial institution?
- c) State the names of financial system.
- d) What are public sector banks?
- e) State the two names of banks operating in the private sector.
- f) Define co-operative bank.
- g) What is money market?
- h) Define capital market.
- i) State the two objectives of stock market.
- j) State the two objectives of life Insurance corporation in India.

P.T.O.

Q2) Write the answers of the following questions in 50 words each (any four).

[16]

- a) Explain the concept of financial system.
- b) Explain the characteristics of Indian financial system.
- c) Explain the primary functions of commercial banks.
- d) Explain the concept of 'Money Market'.
- e) Explain the concept of 'Foreign Exchange Market'.
- f) Explain the objectives of Life Insurance Corporation of India.

Q3) Write the answers of the following questions in 150 words each (any three).[18]

- a) Explain the structure of Indian financial system.
- b) Explain the functions of private sector commercial banks.
- c) Explain the features of foreign exchange market.
- d) Explain the role of unit Trust of India.
- e) Explain the nature of Indian financial system.

Q4) Write the answers of the following questions in 300 words each (any two).[20]

- a) Explain the characteristics of Indian Money Market.
- b) Explain the importance of financial system in Indian Economy.
- c) Explain the problems faced by Co-operative banks.

Total No. of Questions : 4]

P2020

[6041]-371

S.Y.B.A.

ECONOMICS

CC-1C : Financial System - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (23153) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) वित्तीय व्यवस्था म्हणजे काय ?
- ब) वित्तीय संस्था म्हणजे काय ?
- क) वित्तीय बाजाराची नावे सांगा.
- ड) सार्वजनिक क्षेत्रातील बँका म्हणजे काय ?
- इ) खाजगी क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या बँकांची दोन नावे सांगा.
- फ) सहकारी बँकेची व्याख्या द्या.
- य) नाणे बाजार म्हणजे काय ?
- र) भांडवल बाजाराची व्याख्या द्या.
- ल) शेअर बाजाराची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- व) भारतीय आर्युविमा महामंडळाची दोन उद्दिष्टे सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) वित्तीय व्यवस्थेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय वित्त व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) व्यापारी बँकांची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) नाणेबाजाराची संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) 'परकीय चलन बाजार' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) भारतीय आर्युविमा महामंडळाची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेची रचना स्पष्ट करा.
- ब) खाजगी क्षेत्रातील व्यापारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) परकीय चलन बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) युनिट ट्रस्ट ऑफ इंडीयाची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय वित्त व्यवस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतीय नाणेबाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील वित्त व्यवस्थेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) सहकारी बँकांपुढील समस्या स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2022

[Total No. of Pages : 4

[6041]-373

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2C : An Introduction to Political Ideologies

(2019 Pattern) (Semester - III) (23164)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any eight) :

[16]

- a) Write two basic principles of Ideology.
- b) Define the meaning of Nationalism.
- c) Name the Pioneers of Democratic Socialism.
- d) State three types of 'Socialism'.
- e) State the two causes of emergence of fascism.
- f) Explain the concept of Ideology.
- g) What is Internationalism.
- h) Write the meaning of syndicalism.
- i) Explain the meaning of Democracy.
- j) What is Fascism.

Q2) Write short notes in 50 words each (any four) :

[16]

- a) Discuss the nature of Ideology.
- b) Write characteristics of Nationalism.
- c) Socialism.
- d) Functions of Ideology.
- e) Corporate state.
- f) New Fascism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 100 words each (any three) : **[18]**

- a) Discuss in detail on the origin and Development of Ideology.
- b) Write element of Nationalism.
- c) Explain the meaning and nature of Democratic Socialism.
- d) Write Philosophy of Fascism.

Q4) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) "Democratic socialism is a synthesis of Democracy and Socialism". Discuss.
- b) Write the significance of an ideology.
- c) Write basic principles of syndicalism.

Total No. of Questions : 4]

P-2022

[6041]-373

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2C : An Introduction to Political Ideologies

(2019 Pattern) (Semester - III) (23164)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. [16]
- अ) विचारप्रणालीचे दोन मुख्य वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) राष्ट्रवादाचा अर्थ सांगा.
क) लोकशाही समाजवादाचा जनक सांगा.
ड) समाजवादाचे तीन प्रकार सांगा.
इ) फॅसिझमच्या उदयाची दोन कारणे सांगा.
फ) विचारप्रणालीचा अर्थ सांगा.
य) आंतरराष्ट्रवाद म्हणजे काय?
र) श्रमिक संघवाद म्हणजे काय?
ल) लोकशाहीचा अर्थ स्पष्ट करा.
व) फॅसिझम म्हणजे काय?
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दात) [16]
- अ) विचारप्रणालीचे स्वरूप
ब) राष्ट्रवादाची वैशिष्ट्ये
क) समाजवाद
ड) विचारप्रणालीची कार्ये
इ) महामंडळात्मक राज्य
फ) नव फॅसिझम

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. [18]
- अ) विचारप्रणालीचा उद्ग व विकासाची सविस्तर चर्चा करा.
ब) राष्ट्रवादाचे घटक सांगा.
क) लोकशाही समाजवादाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
ड) फॅसिझमचे तत्वज्ञान लिहा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]
- अ) “लोकशाही समाजवाद हा लोकशाही व समाजवादाचा समन्वय आहे” चर्चा करा.
ब) विचारप्रणालीचे महत्व लिहा.
क) श्रमिक संघवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2023

[Total No. of Pages : 2

[6041]-374

S.Y.B.A.

HISTORY

**G-2 CC-1C : History of the Marathas (1630-1707)
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23174)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one). **[15]**

- a) Discuss the Marathi and foreign sources for the study of Maratha History.

OR

- b) Explain the struggle between Shivaji Maharaj and Shahistekhan an why Shivaji Maharaj was successful in it.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one). **[15]**

- a) Mention the sailent features of Shivaji Maharaj's civil Administrative system.

OR

- b) Write in detail information about Shivaji Maharaj's Karnataka campaign.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two). **[20]**

- a) Discuss the Javali episode.
- b) Discuss the Shivaji Maharaj visit to Agra & release.
- c) Describe the second coronation of Shivaji Maharaj.
- d) Review the Judiciary system under the Chh. Shivaji Maharaj.

Q4) Short notes (any four). **[20]**

- a) Maharashtra Dharm.
- b) Rajmata Jijabai.
- c) Treaty of Purandhar.
- d) Relation between Chh. Shivaji Maharaj and Vyankoji.
- e) Maharani Tarabai.
- f) Ramchandra Pant Amatya.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P2023

[6041]-374

S.Y.B.A.

HISTORY

G-2 CC-1C : History of the Marathas (1630-1707)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23174)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असणाऱ्या मराठी व परकीय साधनांची चर्चा करा.
किंवा
- ब) शिवाजी महाराज व शाहिस्तेखान यांच्यातील संघर्षाची माहिती सांगा. व त्यात शिवाजी महाराज यशस्वी का झाले ते सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) शिवाजी महाराजांच्या मुलकी प्रशासनाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
- ब) शिवाजी महाराजांच्या कर्नाटक मोहिमे संबंधी सविस्तर टिप्पणी लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नाची 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) जावळी प्रकरणावर थोडक्यात चर्चा करा.
- ब) शिवाजी महाराजांची आग्रा भेट व सुटका यावर चर्चा करा.
- क) शिवाजी महाराजांच्या दुसऱ्या राज्यभिषेकाची चर्चा करा.
- ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या न्याय व्यवस्थेचा आढावा घ्या.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) महाराष्ट्र धर्म
- ब) राजमाता जिजाबाई
- क) पुरंदरचा तह
- ड) छत्रपती शिवाजी राजे व व्यंकोजी संबंध
- इ) महाराणी ताराबाई
- फ) रामचंद्रपंत अमात्य

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2024

[Total No. of Pages : 2

[6041]-375

S.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1C : Indian Tribes (G - 2)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23193)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write Shorts notes on following (Any three) **[15]**

- a) Characteristics of Tribals
- b) Universality of youth dormitories
- c) Economical Classification of Tribes
- d) Nomadic Tribes
- e) Transport and communication

Q2) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

- a) Explain the concept of Tribals?
- b) Elaborate the types of youth in tribes?
- c) Explain the social and economic backwardness of tribals.
- d) Describe the history of tribals in brief.
- e) Write about displacement and rehabilitation of tribals.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Elaborate the various causes of rise of youth dormitories in Indian Tribals.
- b) Explain the Ethnic and Geographical classification of India Tribes.
- c) Explain the various function of youth dormitories in detail's.
- d) Explain the Illiteracy in Indian Tribes.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words. **[20]**

- a) Explain the structure of youth dormitories.
- b) Elaborate the problem of schedaled Tribes.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P2024

[6041]-375

S.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1C : Indian Tribes (G - 2)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23193)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) आदिवासींची वैशिष्ट्ये
- ब) युवागृहांची सार्वत्रिकता
- क) आदिवासींचे आर्थिक वर्गीकरण
- ड) भटक्या जमाती
- इ) दळणवळण व वाहतुक

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) आदिवासींची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) आदिवासी जमातीतील युवागृहांचे प्रकार विशद करा.
- क) आदिवासींची आर्थिक आणि सामाजिक मागासलेपणा स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय आदिवासींचा इतिहास थोडक्यात वर्णन करा.
- इ) आदिवासींचे विस्थापन आणि पुनर्वसन या बदल लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) भारतीय आदिवासी मधील युवागृहाच्या उदयाची विविध कारणे विशद करा.
- ब) भारतीय आदिवासींचे वांशिक व भौगोलिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- क) आदिवासींच्या युवागृहांची विविध कार्ये सविस्तर लिहा.
- ड) भारतीय आदिवासी मधील निरक्षरता स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) आदिवासींच्या युवागृहाची संरचना स्पष्ट करा.
- ब) अनुसूचित जमातींच्या समस्या विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P2025

[6041]-376

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**Gg. 201 (A) CC-1C : ENVIRONMENTAL GEOGRAPHY - I
(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (23204)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Write answer of the questions about 20 words each (Any eight) [16]

- a) Write two main types of environment.
- b) State any two name of approaches of Environmental Geography.
- c) Write two name of components of abiotic environment.
- d) What is food chain?
- e) What is nutrient cycle?
- f) Who coined the concept of ecological pyramid
- g) What is tropic level?
- h) Write two names of the places in India which are having rich in biodiversity.
- i) State any two methods of conservation of biodiversity
- j) Write any two effects of soil pollution.

P.T.O.

Q2) Write a short note in about 50 words each (Any 3) **[18]**

- a) Ecosystem Approach.
- b) Characteristics of the ecosystem.
- c) Oxygen cycle.
- d) Causes of biodiversity loss.

Q3) Write the answer to the following questions in 100 words (Any two) **[16]**

- a) Explain the importance of Environmental Geography.
- b) Write the causes of human - wildlife conflict.
- c) Explain the effects of ozone depletion.

Q4) Write the answer to the following questions in 300 words (Any one) **[20]**

- a) Write definition of Environmental Geography and describe its nature and scope in detail.
- b) What is Air pollution? Describe in details the causes and effects of Air pollution.

Total No. of Questions : 4]

P2025

[6041]-376

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

Gg. 201 (A) CC-1C : ENVIRONMENTAL GEOGRAPHY - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (23204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) पर्यावरणाचे प्रमुख दोन प्रकार लिहा.
- ब) पर्यावरणीय भूगोलाच्या कोणत्याही दोन अभ्यास पध्दतींची नावे लिहा.
- क) अजैविक पर्यावरणाच्या दोन घटकांची नावे लिहा.
- ड) अन्नसाखळी म्हणजे काय ?
- इ) पोषक द्रव्यांचे चक्रिकरण म्हणजे काय ?
- फ) परिस्थितीकी मनो-याची संकल्पना कोणी मांडली ?
- य) उर्जा विनिमय स्तर म्हणजे काय ?
- र) भारतातील जैवविविधता संपन्न असलेल्या दोन ठिकाणांची नावे लिहा.
- ल) जैवविविधता संवर्धनाच्या कोणत्याही दोन पध्दतींची नावे लिहा.
- व) मृदा प्रदूषणाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) परिसंस्था अभ्यास पद्धती
- ब) परिसंस्थेची वैशिष्ट्ये
- क) ऑक्सिजन चक्र
- ड) जैव विविधता न्हासाची कारणे

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [16]

- अ) पर्यावरणीय भूगोलाच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) मानव व वन्यजीव संघर्षाची कारणे लिहा.
- क) ओझोन क्षयाचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) पर्यावरणीय भूगोलाची व्याख्या लिहून त्याचे स्वरूप व व्याप्ती सविस्तर वर्णन करा.
- ब) हवा प्रदूषण म्हणजे काय? ते सांगून हवा प्रदूषणाची कारणे व परिणाम सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2026

[6041]-377

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**CC-2C Gg201(A) : Economic Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23205)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat labelled diagrams, figures wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answers of the following questions in about 20 words each (any 8).[16]

- a) What is economic activity?
- b) Mention four branches of economic geography.
- c) What are the types of coal?
- d) Name any two activities of secondary activities.
- e) Hunting & fishery are included in which economic activities?
- f) Name the two top countries which produces oil.
- g) Name any four non - renewable resources.
- h) What is green energy?
- i) Which type of climate is required to grow rice?
- j) Which are Indian states leading in sugar production?

P.T.O.

Q2) Write a short notes in about 50 words each (any 3). **[18]**

- a) Classification of Resources.
- b) Tertiary activities.
- c) Agro - Tourism.
- d) Importance of solar energy.

Q3) Write the answer of questions in 300 words. (any 2) **[16]**

- a) Explain study approaches of economic geography.
- b) How political & Cultural factors influencing agriculture in India?
- c) Explain any two primary activities in detail.

Q4) Write the answer of question in 300 words each (any 1). **[20]**

- a) Illustrate types, uses, production of coal.
- b) Write an essay on Physical & Economic factors affecting Indian agriculture.

Total No. of Questions : 4]

P2026

[6041]-377

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC-2C Gg201(A) : Economic Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) आर्थिक क्रिया म्हणजे काय?
- ब) आर्थिक भूगोलाच्या चार शाखा कोणत्या?
- क) कोळशाचे प्रकार कोणते?
- ड) द्वितीय व्यवसायातील कोणतेही दोन व्यवसाय सांगा.
- इ) शिकार व मासेमारी हे कोणत्या आर्थिक व्यवसायात समाविष्ट आहेत?
- फ) खनिज तेल उत्पादनातील प्रमुख दोन देश सांगा.
- य) कोणतेही चार अपुनर्नवीकरणीय संसाधने लिहा.
- र) हरित ऊर्जा म्हणजे काय?
- ल) तांदूळ उत्पादनासाठी कोणत्या प्रकारचे हवामान लागते?
- व) साखर उत्पादनात भारतातील कोणती राज्ये अग्रेसर आहेत?

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) साधनसंपदांचे वर्गीकरण
- ब) तृतीय व्यवसाय क्रिया
- क) कृषि पर्यटन
- ड) सौरऊर्जेचे महत्त्व

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही दोन)

[16]

- अ) आर्थिक भूगोलाच्या अभ्यास पद्धती वर्णन करा.
- ब) भारतीय शेतीवर परिणाम करणारे राजकीय व सांस्कृतिक घटक कोणते?
- क) कोणतेही दोन प्राथमिक व्यवसाय वर्णन करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) कोळश्याचे प्रकार, उपयोग व उत्पादन विश्लेषित करा.
- ब) भारतीय शेतीवर परिणाम करणारे प्राकृतिक व आर्थिक घटक वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2027

[Total No. of Pages : 4

[6041]-378

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION
CC - 1C : District Administration
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23443)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words).

[16]

- a) What is administration?
- b) State two points of development of district administration.
- c) Two components of district administration.
- d) What the head of the district administration says.
- e) Explain the meaning of law and order.
- f) Explain the importance of law and order.
- g) Describe the two functions of a sub. divisional officer.
- h) What is the head of revenue administration called?
- i) Explain the function of the circle.
- j) Explain the function of Talathi.

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions (50 words).

[16]

- a) State the features of district administration.
- b) Explain the Role of Collector.
- c) Explain the concepts of law and order.
- d) Explain the Role of Talathi.
- e) State the functions of circle.
- f) State the meaning of revenue administration.

Q3) Attempt any three questions (100 words).

[18]

- a) State the components of district administration.
- b) Describe the functions of the collector.
- c) State the principles of law and order.
- d) Describe the functions of the sub - divisional officer.

Q4) Attempt any two questions (200 words).

[20]

- a) State the importance of district administration.
- b) Describe the functions and changing role of the collector.
- c) State the importance of revenue administration.

Total No. of Questions : 4]

P2027

[6041]-378

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1C : District Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23443)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत)

[16]

- अ) प्रशासन म्हणजे काय?
- ब) जिल्हा प्रशासनाच्या विकासाचे दोन मुद्दे सांगा.
- क) जिल्हा प्रशासनाचे दोन घटक सांगा.
- ड) जिल्हा प्रशासनाच्या प्रमुखास काय म्हणतात?
- इ) कायदा व सुव्यवस्था अर्थ सांगा.
- फ) कायदा व सुव्यवस्थेचे महत्व सांगा.
- य) उपविभागीय अधिकारी माहिती सांगा.
- र) महसूल प्रशासनाच्या प्रमुखास काय म्हणतात?
- ल) मंडळ निरीक्षकाचे कार्य सांगा.
- व) तलाठीचे कार्य सांगा.

प्र.2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दांत)

[16]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) जिल्हाधिकारीची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) कायदा व सुव्यवस्थेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) तलाठीची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) मंडळ निरीक्षकाचे कार्य सांगा.
- फ) महसूल प्रशासनाचा अर्थ सांगा.

प्र.3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दांत)

[18]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचे घटक सांगा.
- ब) जिल्हाधिकारीचे कार्ये सांगा.
- क) कायदा व सुव्यवस्थेचे तत्त्व सांगा.
- ड) उपविभागीय अधिकारीची कार्ये सांगा.

प्र.4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचे महत्त्व सांगा.
- ब) जिल्हाधिकारीचे कार्ये सांगून त्यांची बदलती भूमिका सांगा.
- क) महसूल प्रशासनाचे महत्त्व सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2028

[Total No. of Pages : 3

[6041]-379

S.Y. B.A. (G-3)

MUSIC

CC-1C (22317) : रागसंगीत गायन

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23213)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** अ) भातखंडे अथवा पलुस्कर लिपीमध्ये राग बिभासच्या छोटारख्यालाचे स्वरलेखन करा. [10]
ब) वृन्दावनी सारंग रागाची शास्त्रोक्त माहिती लिहा. [5]
- प्रश्न 2)** अ) मालकंस रागाची शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
ब) दीपचंदी, चौताल, धमार यापैकी कोणताही एक ताल संपूर्ण माहितीसह लिपीबद्ध करा. [5]
- प्रश्न 3)** अ) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [8]
i) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
ii) संगीत साधना
iii) लोक संगीत
ब) थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणतेही दोन) [12]
i) हिंदुस्थानी व कर्नाटक संगीत पद्धती
ii) ख्याल गायकी
iii) धृपद-धमार गायकी

P.T.O.

- प्रश्न 4) अ) चरित्र लिहा (कोणतेही एक) [10]
- i) बैजू बावरा
 - ii) डी.व्ही. पलुस्कर
 - iii) अल्लादिया खाँ
- ब) निबंध लिहा (कोणताही एक) [10]
- i) संगीत साधना
 - ii) लोक संगीत
 - iii) मी ऐकलेली मैफिल

Total No. of Questions : 4]

P-2028

[6041]-379

S.Y. B.A. (G-3)

MUSIC

CC-1C (22317) : तबला

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23213)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** अ) तबला या वाद्याचा संक्षिप्त इतिहास लिहा. [10]
ब) झपतालमध्ये एक तिहाई समेपासून समेपर्यंत पं भातखंडे लिपीनुसार लिपिबद्ध करा. [5]
- प्रश्न 2)** अ) तबला स्वरात मिळवण्याचे नियम याबद्दल माहिती लिहा. [10]
ब) ताल तीनतालमध्ये समेपासून समेपर्यंत एक तिहाई पं भातखंडे लिपीनुसार लिहा. [5]
- प्रश्न 3)** अ) व्याख्या लिहा (कोणत्याही 4) [8]
i) जाती
ii) तिगून
iii) चौगुण
iv) तुकडा
v) लग्गी
vi) उठाण
ब) भजन व गझल या गीत प्रकारांविषयी माहिती लिहा. [12]
- प्रश्न 4)** अ) पं पलुस्कर लिपीमध्ये तीनताल व झपताल या तालांची एकपट व दुप्पट लिहा. [10]
ब) 'तिरकित' व 'धिरधीर' या दोन वर्णांची निकास पद्धती लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2029

[Total No. of Pages : 4

[6041]-380

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 1A : Health Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23223)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answers the following questions in 100 words each.

[20]

- a) Explain the nature of health Psychology.
- b) Explain the role of Psychology in health.
- c) Explain the causes of heart disease.
- d) Write the preventive measure of AIDs.
- e) What is quality of life?
- f) Explain the Socio-cultural Factor of health.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any two)

[20]

- a) Explain the Bio-Psycho-social model of health.
- b) Explain the Physiological response for stress.
- c) Explain the personal issues in chronic health disorders.
- d) Explain the emotional responses to chronic health disorders.

P.T.O.

Q3) Answer the following question in 400 words each. (any one) **[20]**

- a) Write definition and nature of stress. Explain the types of stress in detail.
- b) Describe the health promoting behaviour in detail.

Q4) Write short notes (any two) **[10]**

- a) Problems in health care system.
- b) Changing Patterns of illness.
- c) Humour as a stress reducer.
- d) Gender and Health.

Total No. of Questions : 4]

P2029

[6041]-380

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 1A : Health Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिक पहावी.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) आरोग्य मानसशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) आरोग्य क्षेत्रातील मानसशास्त्राची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) हृदय विकाराची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) एड्स प्रतिबंधात्मक उपाय लिहा.
- इ) जीवनाची गुणवत्ता म्हणजे काय?
- फ) आरोग्यातील सामाजिक - सांस्कृतिक घटक स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आरोग्याचे जैवमनोसामाजिक प्रारूप स्पष्ट करा.
- ब) ताणाला दिले जाणारे शारीरिक प्रतिसाद स्पष्ट करा.
- क) जुनाट आजारांमधील वैयक्तिक घटक स्पष्ट करा.
- ड) जुनाट आजारांना दिले जाणारे भावनिक प्रतिसाद स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) ताणाची व्याख्या व स्वरूप लिहा. ताणाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) आरोग्य संवर्धक घटकांचे सविस्तर वर्णन करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) आरोग्य सेवा प्रणालीतील समस्या
- ब) आजारांचे बदलते स्वरूप
- क) विनोद; ताण कमी करण्याचा एक मार्ग
- ड) लिंगभेद आणि आरोग्य.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2030

[Total No. of Pages : 4

[6041]-381

S.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHT

CC-2C : Gandhian Political Philosophy (General Paper - II)

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23233)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Briefly explain Gandhiji's idea of Means in political life.
- b) State any five functions of the state according to Gandhiji.
- c) Explain Gandhiji's concept of 'Village Swaraj'.
- d) Briefly explain the meaning of Satyagraha.
- e) Briefly state the rights of citizens according to Gandhiji.

Q2) Write short notes on any three of the following in 100 words each. **[15]**

- a) Gandhiji's concept of Means
- b) Spiritualization of politics
- c) Gandhiji's concept of Economic Swaraj
- d) Satyagraha : As a way of mass - movement
- e) Duties of citizen

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Elaborately discuss the Indian struggle for freedom.
- b) Explain fully Gandhiji's concept of stateless society.
- c) Discuss Gandhiji's views on war.

Q4) Answer any one the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Explain and critically evaluate Gandhiji's concept of Sarvodaya.
- b) Explain the nature and functions of the state according to Gandhiji.

Total No. of Questions : 4]

P2030

[6041]-381

S.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHT

CC-2C : Gandhian Political Philosophy (General Paper - II)

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) गांधीजीचे राजकीय जीवनातील साधन विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) गांधीजींना अनुसरून राज्याची कोणतीही पाच कार्ये सांगा.
- क) गांधीजीची 'ग्राम स्वराज्य' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) सत्याग्रहाचा अर्थ थोडक्यात सांगा.
- इ) गांधीजीच्या मते नागरीकांचे हक्क थोडक्यात सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[15]

- अ) गांधीजी साधन संकल्पना
- ब) राजकारणाचे अध्यात्मीकरण
- क) आर्थिक दृष्टीकोनातून गांधीजींची स्वराज्य संकल्पना
- ड) सत्याग्रह : एक लोक चळवळ
- इ) नागरीकाची कर्तव्ये

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) भारतीय स्वातंत्र्य लढ्याविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- ब) गांधीजीची राज्यविहिन समाज संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) गांधीजींच्या युध्दविषयक विचारांची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) गांधीजीची सर्वोदय संकल्पना स्पष्ट करून तिचे मूल्यमापन करा.
- ब) गांधीजींना अनुसरून राज्याचे स्वरूप आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P2031

[6041]-382

S.Y. B.A.

CC-1C : YOGVIDYA

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23243)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions must be solved.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any of the following five questions in one sentence.

[5]

- a) Name of the yogasutrarakar?
- b) What are the names of the Triyogpranali?
- c) What is Kumbhak?
- d) State the definition of pranayama?
- e) Explain the steps of Ashtanga Yoga.
- f) What are the types of Pranayama?
- g) What are the types of Shuddhikriya?

Q2) Write the short note (Any two)

[10]

- a) Jalneti
- b) Bhramari
- c) Dhanurasana

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

- a) Importance of Yogsutra?
- b) Importance of Gherandyog?
- c) Explain the Benefits of Shuddhikriyas?

Q4) Answer any one of the following questions in detail. **[15]**

- a) Explain the importance of yoga in social health.
- b) Explain the role of yoga in mental health?

Total No. of Questions : 4]

P2031

[6041]-382

S.Y. B.A.

CC-1C : YOGVIDYA

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23243)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिक पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

[5]

- अ) योगसूत्रकाराचे नाव ?
- ब) त्रियोगप्रणालीची नावे काय आहेत ?
- क) कुंभक म्हणजे काय ?
- ड) प्राणायामाची व्याख्या सांगा.
- इ) अष्टांग योगाच्या पायऱ्या सांगा.
- फ) प्राणायामाचे प्रकार कोणते ?
- य) शुद्धिक्रियांचे प्रकार कोणते आहेत ?

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) जलनेती
- ब) भ्रामरी
- क) धनुरासन

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या.

[20]

- अ) योगसूत्राचे महत्त्व.
- ब) घेरंडयोगाचे महत्त्व.
- क) शुद्धिक्रियांचे फायदे सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

- अ) सामाजिक आरोग्यामध्ये योगाचे महत्त्व समजावून सांगा.
- ब) मानसिक आरोग्यामध्ये योगाची भूमिका स्पष्ट करा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2032

[Total No. of Pages : 2

[6041]-383

S.Y.B.A.

HISTORY

HISTORY OF CIVILIZATION

**CC-1C:Cultural History of Maharashtra and Heritage (Upto 13th Century)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23253)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks :70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full Marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words (Any one) **[15]**

a) Explain the culture of Maharashtra by explaining the definition of culture.

OR

b) Give the information about Arts and Architecture of Satavahana dynasty.

Q2) Answer the following question in 300 words (Any one) **[15]**

a) Explain the contribution of Bhakti Movement in Maharashtra

OR

b) Explain the importance of Heritage sites in Maharashtra

Q3) Answer the following question in 200 words (Any two) **[20]**

a) Give the information about Inamgaon culture who Found in excavations.

b) Explain the performance of the Vakataka dynasty.

c) Write information about Weather and crop cultivation in Maharashtra.

d) Give information about the caves at Ajanta.

Q4) Short notes (Any four) **[20]**

a) Culture in Jorve

b) Cultural contribution of Rashtrakuta Dynasty.

c) Sculpture in verul

d) Industries in Maharashtra

e) Varkari cult

f) Patil as head of village

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P2032

[6041]-383

S.Y.B.A.

HISTORY

HISTORY OF CIVILIZATION

CC-1C:Cultural History of Maharashtra and Heritage (Upto 13th Century)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23253)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दापर्यंत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

अ) संस्कृती ही संकल्पना स्पष्ट करून, संस्कृतीची व्याख्या स्पष्ट करून महाराष्ट्राच्या संस्कृतीची व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सातवाहनकालीन कला व स्थापत्य या विषयी माहिती लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दापर्यंत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

अ) महाराष्ट्राच्या जडणघडणीत भक्तीपंथाचे योगदान स्पष्ट करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील वारसा स्थळांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दापर्यंत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

अ) इनामगाव येथील उत्खननात सापडलेल्या संस्कृतीची माहिती लिहा.

ब) वाकाटक या राजघराण्याची कामगिरी स्पष्ट करा.

क) महाराष्ट्रातील हवामान व पिके याबाबत माहिती लिहा.

ड) अजिंठा येथील लेणीची माहिती द्या.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

अ) जोर्वे संस्कृती

ब) राष्ट्रकुटांचे सांस्कृतिक योगदान

क) वेरूळ येथील शिल्पकला

ड) महाराष्ट्रातील उद्योगधंदे

इ) वारकरी संप्रदाय

फ) गावचा पाटील

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P2033

[Total No. of Pages : 4

[6041]-384

S.Y.B.A.

ECONOMICS (HOME ECONOMICS)

CC-1C - G2 : Sociology of Indian Family

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23263)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Diagrams must be drawn wherever necessary.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) write the answers to the following questions in 20 words each. (Any Eight)[16]

- a) What is sociology?
- b) Where and when did the industrial Revolution take place?
- c) What are the two sects Found in sociology?
- d) What is a Commercial revolution?
- e) What are the types of marriage-related Families?
- f) What is patriarchal Family system?
- g) What is a joint family?
- h) What are the primary functions of a Family organization?
- i) What types of Family are Found in Indian society?
- j) What is the Fault of separated Family system?

P.T.O.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each.(Any Four)[16]

- a) Explain the concept of sociology?
- b) Explain the concept of “Scientific Revolution”.
- c) Explain the evolution of Family?
- d) Explain the type of Family according to the number of members.
- e) Explain the concept of joint Family system.
- f) Explain the nature of Family life.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (Any Three)
[18]

- a) Explain the study of sociology
- b) Explain the how did sociology emerge?
- c) Explain the primary function of Family organization.
- d) Explain the factors that help Family organization.

Q4) Write the answer to the following question in 300 words each (AnyTwo)[20]

- a) What is sociology? Explain the features of sociology in detail?
- b) What is Family? Explain the causes of Family conflict.
- c) What is a separate Family system? Explain the advantages and disadvantages of split Family system.

Total No. of Questions : 4]

P2033

[6041]-384

S.Y.B.A.

ECONOMICS (HOME ECONOMICS)

CC-1C - G2 : Sociology of Indian Family

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 4) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) समाजशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) औद्योगिक क्रांती कुठे व केव्हा घडून आली?
- क) समाजशास्त्रात कोणते दोन संप्रदाय आढळून येतात?
- ड) व्यापारी किंवा व्यावसायिक क्रांती म्हणजे काय?
- इ) विवाहानुसार पडणारे कुटूंबाचे प्रकार कोणते?
- फ) पितृसत्ताक कुटूंब पद्धती म्हणजे काय?
- य) संयुक्त कुटूंब म्हणजे काय?
- र) कुटूंब संस्थेची प्राथमिक कार्ये कोणती?
- ल) भारतीय समाजात कुटूंबाचे कोणते प्रकार आढळून येतात?
- व) विभक्त कुटूंब पद्धतीचे दोष सांगा?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) समाजशास्त्राची संकल्पना स्पष्ट करा?
- ब) “वैज्ञानिक क्रांती” संकल्पना स्पष्ट करा?
- क) कुटुंबाच्या उत्क्रांतीचा आढावा स्पष्ट करा?
- ड) सदस्यसंख्येच्या आधारानुसार पडणारे कुटुंबाचे प्रकार स्पष्ट करा?
- इ) संयुक्त कुटुंब पद्धतीची संकल्पना स्पष्ट करा?
- फ) कौटुंबिक जीवनाचे स्वरूप विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) समाजशास्त्राचा अभ्यास विषय विशद करा.
- ब) समाजशास्त्राचा उदय कसा झाला, स्पष्ट करा.
- क) कुटुंब संस्थेची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) कुटुंब संघटनेस साहाय्यभूत असलेले घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) समाजशास्त्र म्हणजे काय? समाजशास्त्राची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा?
- ब) कुटुंब म्हणजे काय? कौटुंबिक संघर्षाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) विभक्त कुटुंब पद्धती म्हणजे काय? विभक्त कुटुंब पद्धतीचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2034

[Total No. of Pages : 4

[6041]-385

S.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1C G-2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj as a Nation Builder

(2019 Pattern) (Semester - III) (23273)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any Three) : [15]

- a) Explain the importance of victory over Afzal Khan.
- b) State the aims of Shahistekhan invasion.
- c) State the meaning of Swarajya during Chhatrapati Shivaji Maharaj period.
- d) What are the articles of Treaty of Purandar.
- e) State the Strategic importance of Jawali.

Q2) Answer the Following questions in 300 words each.(Any one) : [15]

- a) Describe in details battle of Pratapgad?
- b) Explain the causes of Chhatrapati Shivaji Maharaj Victory against Shaistekhan.

Q3) Answer the Following questions in 200 words each.(Any Two) : [20]

- a) Describe the cultural situation of Maharashtra during Chhatrapati Shivaj Maharaj time.
- b) Explain the aims and objectives of Hindavi Swarajya.
- c) Explain the role of Jijabai in making Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- d) What are the tactics of Mirza Raje Jay Singh.

P.T.O.

Q4) Write Short notes (Any Four) :

[20]

- a) Oath of Rayareshwar
- b) Maval region
- c) Effect of the Surat Loot
- d) Effect of the raid on Shahistekhana
- e) Swarajya Building
- f) Effects of the Jawali Incident

Total No. of Questions : 4]

P-2034

[6041]-385

S.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1C G-2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj as a Nation Builder

(2019 Pattern) (Semester - III) (23273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) : [15]
- अ) अफजलखानावरील विजयाचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) शाहिस्तेखान स्वारीचे हेतू सांगा.
क) शिवकालीन स्वराज्याचा अर्थ सांगा.
ड) पुरंदरच्या तहाची कलमे कोणती?
इ) जावळीचे सामरिक महत्त्व सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [15]
- अ) प्रतापगडच्या लढाईचे सविस्तर वर्णन करा.
ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या शाहिस्तेखान विरुद्धच्या विजयाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील महाराष्ट्राची सांस्कृतिक परिस्थिती विशद करा.
ब) हिंदवी स्वराज्याची ध्येय व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत जिजाबाईची भूमिका स्पष्ट करा.
ड) मिर्झाराजे जयसिंगाचे डावपेच कोणते?

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) रायशेवराची शपथ
- ब) मावळ प्रदेश
- क) सुरत लुटीचे परिणाम
- ड) शाहिस्तेखानावरील छाप्याचे परिणाम
- इ) स्वराज्याची बांधणी
- फ) जावळी प्रकरणाचे परिणाम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-2035

[Total No. of Pages : 4

[6041]-387

S.Y. B.A.

G-II: COMMERCE

CC-1C: Book Keeping and Computerized Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23293)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Figures to the right indicate full marks.
- 2) Question 1, 2 and 5 are compulsory.

Q1) A) Fill in the blanks :

[7]

- i) Documentary proof of payment is known as _____.
 - a) Bill
 - b) Voucher
 - c) Debit note
 - d) Credit note
- ii) _____ discount is not recorded in the books of accounts.
 - a) Trade
 - b) Cash
 - c) GST
 - d) VAT
- iii) Cash account always shows _____ balance.
 - a) Credit
 - b) Debit or Credit
 - c) Negative
 - d) Debit
- iv) _____ is a book of prime entry.
 - a) Ledger
 - b) Journal
 - c) Cash book
 - d) Pass book

P.T.O.

- v) A _____ is a summary of financial transactions that take place over a period of time on a bank account.
- a) Bank statement b) Pay-in slip
c) Withdrawal slip d) Bank advice
- vi) Overdraft means _____ balance of Pass book.
- a) Closing
b) Debit
c) Credit
d) Opening
- vii) Amount deposited by customer in bank _____ the bank balance.
- a) increase
b) decrease
c) credited
d) none of the above

B) State True or False : **[7]**

- i) Bank balance as per cash book means credit balance as per cash book.
- ii) Narration is not necessary in ledger.
- iii) Ledger is a book of Secondary entry.
- iv) Book-Keeping records monetary and non-monetary transactions.
- v) Bearer cheque is a very safe cheque.
- vi) When GST is paid on purchase of goods, Input Tax A/c should be debited.
- vii) F2 short cut key used to change Voucher date.

Q2) Write answer of following questions in one or 2 sentences : **[14]**

- i) What is GST?
- ii) What is Contra Voucher?
- iii) What is Credit balance?
- iv) State meaning of narration.
- v) Write any 4 examples of Nominal accounts
- vi) What is bank Pass book?
- vii) What is discount?

Q3) Journalise the following transactions in the books of Nidhi General Store. **[12]**

2022

- April 1 Nidhi commenced business with cash Rs. 80,000, Computer Rs. 50,000.
- 3 Purchased goods from Kiran Rs. 40,000 on credit.
- 10 Sold goods to Mr. Vikas Rs. 5,500 on credit.
- 15 Purchased furniture of Rs. 30,000 @ GST 18%.
- 21 Paid to Kiran by cheque of Dena bank Rs. 20,000.
- 30 Paid salary Rs. 5,000.

OR

State meaning of Bank Reconciliation statement. Write need & importance in detail.

Q4) Journalise the following transactions in the books of Vivek traders & open necessary ledger accounts & balance the accounts. **[20]**

2022

- March 1 Vivek started business with cash Rs. 50,000, Cash at Bank of India Rs. 7,000, Furniture Rs. 10,000.
- 3 Purchase furniture from Varma on credit worth Rs. 20,000.
- 10 Deposited cash with Bank of India Rs. 5,000.
- 15 Paid to Varma by net Banking Rs. 8,000.
- 25 Withdraw cash from Bank Rs. 1,000 by ATM.
- 28 Paid to Varma Rs. 12,000 & fully settle his account.

OR

What do you mean by Accounting Software? How can we use various accounting software?

Q5) Write Short Notes on (Any 2 out of 4) : **[10]**

- i) Types of GST.
- ii) Ledger & its importance.
- iii) Cheque & its types.
- iv) Types of bank documents.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2036

[Total No. of Pages : 4

[6041]-388
S.Y. B.A. (Semester - III)
EDUCATION
CC-1C : Practices in Education - I
(2019 Pattern) (23303)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers of following questions in 50 words each : (Any Three)[15]

- a) Write the concept of Inclusive education.
- b) Write an objectives of Moral education.
- c) Write the concept of secondary education.
- d) Suggest five activities to develop international understanding among the students.
- e) What are the policies implimented in India for Inclusive education.

Q2) Write the answer of following questions in 100 words each. (Any two) [20]

- a) Explain the role of school of develop National Integration.
- b) Explain the needs of Inclusive Education.
- c) Explain the role of school to develop International understanding.
- d) Explain an objectives of secondary education mentioned in Mudliyar commission. (1955)

Q3) Write the answer of Any one question in 300 words :

[20]

- a) What is stagnation and dropout in secondary education? What are the causes of stagnation and dropout? Suggest remedies to overcome these.
- b) Why school is called a social institution? Explain with suitable examples.

P.T.O.

Q4) Write short notes in 50 words each (Any Three) :

[15]

- a) Meaning of Inclusive education.
- b) Importance of secondary education.
- c) Characteristics of Inclusive education.
- d) Need of Moral education.
- e) Need of Secondary education.

Total No. of Questions : 4]

P-2036

[6041]-388

S.Y. B.A. (Semester - III)

शिक्षणशास्त्र

CC-1C : Practices in Education - I

(2019 Pattern) (23303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : [15]

- अ) सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना लिहा.
ब) नैतिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
क) माध्यमिक शिक्षणाची संकल्पना लिहा
ड) विद्यार्थ्यांमध्ये आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य विकसनासाठी पाच उपक्रम सुचवा.
इ) सर्वसमावेशी शिक्षणासाठी भारतात राबविलेली धोरणे.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]

- अ) राष्ट्रीय एकात्मता विकसनात शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
क) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य विकसनात शाळेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ड) मुदलियार आयोगाने (1955) सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) माध्यमिक शिक्षणातील स्थगण व गळती म्हणजे काय? स्थगण व गळतीची कारणे कोणती? ती दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.
- ब) शाळेला सामाजिक संस्था का म्हणटले जाते? सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) : [15]

- अ) सर्वसमावेशक शिक्षणाचा अर्थ
- ब) माध्यमिक शिक्षणाचे महत्त्व
- स) सर्व समावेशक शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
- द) नैतिक शिक्षणाची गरज
- इ) माध्यमिक शिक्षणाची गरज लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2037

[Total No. of Pages : 3

[6041]-389

S.Y. B.A.

GENERAL ENGLISH

SEC - 1A : Advanced Study of English Language
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (G2) (23333)

Text : Linguistics : An Introduction

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any three of the following :

[15]

- a) Draw a neat diagram of speech mechanism and name the organs of speech.
- b) Write a note on syllable?
- c) Explain the concept of Intonation and its types.
- d) Differentiate between phonetics and phonology.
- e) Write a note on 'word accent'.

Q2) Attempt the following questions:

[15]

a) Transcribe any five of the following words

[10]

- i) chair
- ii) tongue
- iii) college
- iv) june
- v) thunder
- vi) vision
- vii) ambition

P.T.O.

- b) Do as directed (any five) [5]
- i) Divide the following sentence into tone groups.
The prince said the princess had been unfaithful.
 - ii) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
There are _____ fricatives in English. (nine, ten).
 - iii) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
A _____ consonant is produced with a stricture of complete oral closure. (nasal, plosive).
 - iv) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
There are _____ vowel glides in English. (eight, ten)
 - v) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
The vocal cords do not vibrate during the production of _____ (b, k)
 - vi) Identify the following sentence as True or False
There are twenty four vowel sounds in English
 - vii) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
_____ is an active articulator. (tongue, upper lip)

Q3) Attempt any four of the following : [20]

- a) Write a short note on Free and bound morphemes.
- b) Write a short note on prefixation as a process of word formation. Give suitable examples.
- c) Write a short note on allomorphs.
- d) Define the term 'Morpheme' and state the types of morpheme with suitable examples.
- e) Describe the concept of borrowing. Give suitable examples.
- f) Write a note on 'Clipping'. Give suitable examples.

Q4) Attempt any four of the following

[20]

- a) Write a short note on Pidgin.
- b) Write a short on the distinctiveness of British English.
- c) Write a short note on dialect.
- d) Write a short note on multilingualism.
- e) State the difference between code-mixing and code-switching.
- f) Write a short note on language variation.

x x x

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2038

[Total No. of Pages : 4

[6041]-390

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-1C - MG 3 : Graph Theory

(2019 Pattern) (Semester - III) (23343)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

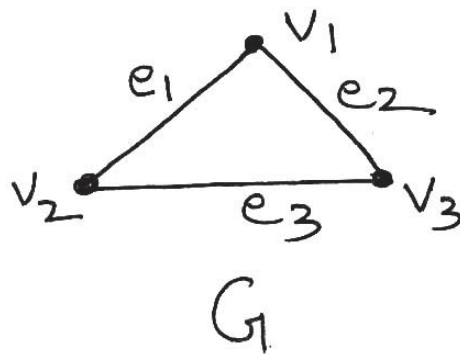
Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Define a self complementary graph with an example.
- b) Draw 3R_6 .
- c) Define vertex connectivity.
- d) Verify Hand Shaking Lemma for the given graph G.

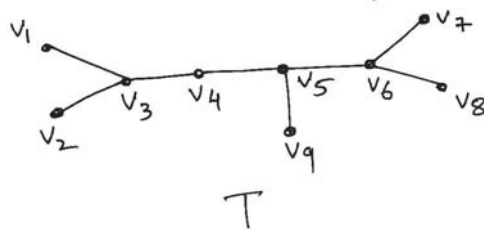
- e) Define a pendant vertex.
- f) Draw a graph which is Hamilton but not Eulerian.
- g) Determine the number of edges in $K_{6,4}$.

P.T.O.

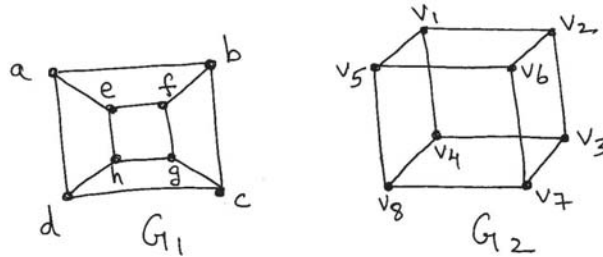
Q2) Attempt any four of the following :

[20]

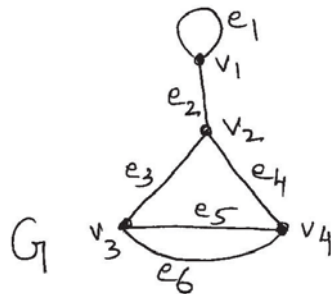
- a) Define diameter and radius of a tree Hence find the diameter and radius of the following tree T.

- b) Show that the following graphs are isomorphic

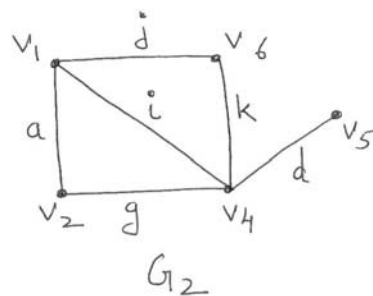
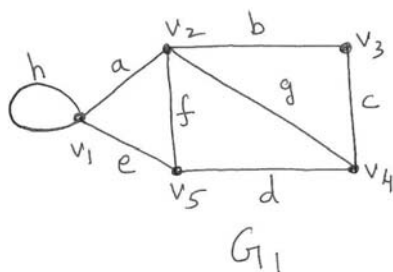

- c) Prove that the number of vertices in a self complementary graph is of the form $4k$ or $4k+1$, for some integer k .
- d) Write the incidence and adjacency matrix for the following graph G.

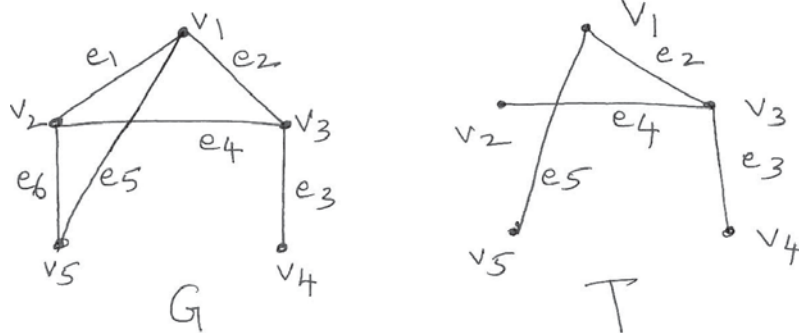

- e) For the following graphs G_1 and G_2 find

- i) $G_1 \cup G_2$
 ii) $G_1 \oplus G_2$

- f) Define branches and chords of a tree list all the branches and chords for the following tree T.

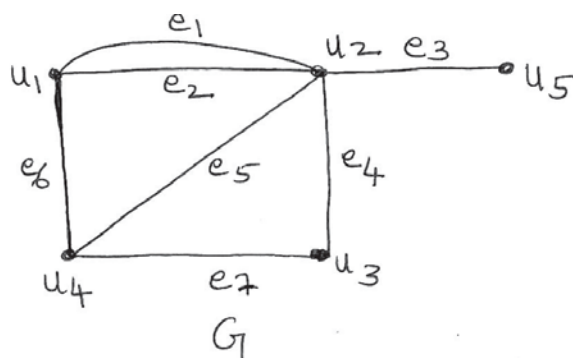
Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Draw a rooted tree for the following expression. Also write its prefix form

$$\frac{2x + y}{(x + y)^3}$$

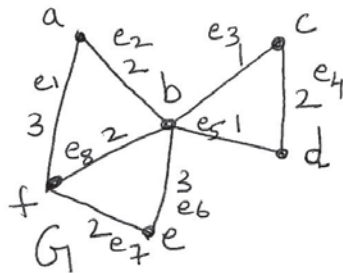
- b) Draw a binary tree of maximum and minimum height on 31 vertices.
- c) Define the term bridge and hence show that, if T is a tree then every edge is a bridge.
- d) Prove that a connected graph G has an Euler path if and only if it has exactly two vertices of odd degree.
- e) Show that a simple graph with n vertices and k components cannot have more than $\frac{(n-k)(n-k+1)}{2}$ edges.
- f) Define fusion of vertices For the given graph G draw the graph after fusing vertices u_1 and u_2 .

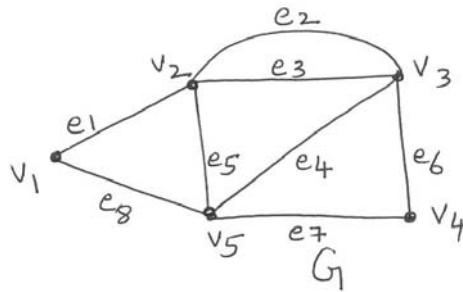
Q4) Attempt any two of the following :

[20]

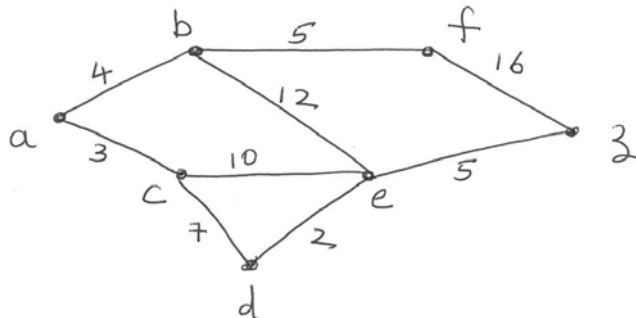
- a) Using Kruskal's Algorithm find the minimum spanning tree for the given graph G.

- b) Solve the Chinese Postman Problem for the given graph G.

- c) Find the shortest path from vertex 'a' to all the remaining vertices in graph G.

- d) Show that the vertex connectivity of a graph G is always less than or equal to the edge connectivity of G i.e.; $k(G) \leq \lambda(G)$.

x x x

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2039

[Total No. of Pages : 3

[6041]-391

S.Y. B.A.

STATISTICS GENERAL - I

ST - 23873 : Sampling Techniques (CC - 1C)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23383)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of Statistical tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meaning.
- 5) Graph papers will be provided on request.

Q1) Attempt the following :

- a) Choose the correct alternative in each of the following : **[5 × 1 = 5]**
 - i) A random sample of size 3 is to be drawn from population of size 6, then number of possible SRSWOR samples are:
 - a) 5
 - b) 20
 - c) 4
 - d) 3
 - ii) Which sampling is appropriate to study income of people?
 - a) SRSWOR
 - b) Stratified Random Sampling
 - c) Systematic sampling
 - d) All of these
 - iii) A Stratified random sample of size 40 is drawn from two strata each of sizes 200 and 300 respectively, under proportional allocation sample sizes are:
 - a) 25 and 15
 - b) 20 and 20
 - c) 16 and 24
 - d) 24 and 16
 - iv) Let $N = 20$ and $n = 5$ then number of possible systematic samples are:
 - a) 8
 - b) 5
 - c) 4
 - d) 10
 - v) In Neyman's allocation, sample size is proportional to:
 - a) Strata size
 - b) Population size
 - c) Strata variation
 - d) Strata size and Strata variation

P.T.O.

- b) State whether each of the following statement is true or false: [$5 \times 1 = 5$]
- The units selected in a sample by SRSWOR are distinct of each other.
 - The units selected by Systematic sampling are independent of each other.
 - In systematic sampling population size is multiple of sample size and a positive integer.
 - Selection of units in SRSWOR is based on unequal probability.
 - For homogeneous population, SRS is not efficient.

Q2) Attempt any four of the following : [$4 \times 5 = 20$]

- Consider a population of 5 units with values 15, 16, 10, 9, 18. Write down all possible sample of size 2 without replacement from this population and verify that $E[\bar{y}] = \bar{Y}$.
- In a stratified random sampling with three strata, the following data are available:

Stratum	1	2	3
Size	400	600	500

- Compute sample sizes under proportion allocation, if the total sample size is 150.
- In SRSWOR, prove that the probability of getting specified k^{th} unit in a given r^{th} draw is same as the probability of getting that k^{th} unit at 1st draw.
 - Describe SRSWR and SRSWOR.
 - In SRSWOR, prove that the probability of getting any sample of size n units from a finite population of size N is equal to $\frac{1}{N C_n}$.
 - Describe SRSWOR for qualitative characteristics (Attribute).

Q3) Attempt any four of the following : [$4 \times 5 = 20$]

- A population consists of 15 units with the following values:
15, 18, 20, 16, 15, 34, 26, 49, 18, 20, 27, 15, 35, 22, 12.
Draw all systematic samples of size 5 from the above population, explaining the procedure clearly.

- b) A population consists of 500 units. The company claims that overall mean weight of the lot is $\bar{Y} = 60 \text{ kg}$ and $S^2 = 9$. How many sampling units must be selected to estimate population mean with permissible margin of error 5% of true mean weight and 95% confidence coefficient? Assume SRSWOR.
- c) Derive the expression of sample size in SRSWOR for given margin of error 'd' and confidence coefficient for attribute data.
- d) Describe the method of stratified random sampling.
- e) In stratified random sampling, state and prove the unbiased estimator of population mean.
- f) Write a note on advantages of stratified random sampling.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) i) Write a note on advantages of stratified random sampling.
 ii) State an unbiased estimator of population mean related to stratified random sampling. Also, obtain the expression of its variance under proportional allocation.
- b) i) In a stratified random sampling with two strata, the following data are available:

Stratum	W_i	S_i
1	0.3	3
2	0.7	2

- Compute sample sizes under Neyman's allocation, if the total sample size is 900.
- ii) Obtain the variance of unbiased estimator of population mean under Neyman's allocation in stratified random sampling.
- c) i) Explain the terms 'Population' and 'Sample' used in sampling techniques.
 ii) Derive the expression for sample size to be drawn from population with given margin of error to estimate true population mean using sample mean by SRSWOR.
- d) Consider stratified sampling with the cost function of the form $c = c_0 + \sum n_i c_i$. Derive an expression for sample size (n_i) so as to minimize variance of sample mean for fixed total cost.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2043

[Total No. of Pages : 4

[6041]-397

S.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY**

**CC-1C : Political and Legal Institutions in Ancient India
(2019 Pattern) (Semester - III) (23183) (CBCS)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

- a) Take a review of literary and foreign sources useful for the study of Ancient Indian Political and Legal Institutions.

OR

- b) Discuss the salient features of Ancient Indian Republics.

Q2) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

- a) Explain the composition and function of Sabha as Ancient local institution.

OR

- b) State the various types of Courts in Ancient times.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the Organic Theory of State.
- b) Discuss the concept of Kushana Kingship.
- c) Write in detail the composition of Ancient Indian Ministry.
- d) Explain the nature of Ancient Judiciary.

P.T.O.

Q4) Write Notes on (any four) :

[20]

- a) Archaeological Sources.
- b) Monarchical State.
- c) 'Saptanga Theory' of State.
- d) Function of Samiti.
- e) Importance of Ministers as described in Ancient Text.
- f) Function of Ancient Judiciary.

Total No. of Questions : 4]

P-2043

[6041]-397

S.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY**

**CC-1C : Political and Legal Institutions in Ancient India
(2019 Pattern) (Semester - III) (23183) (CBCS)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. [15]
- अ) प्राचीन भारतीय राजकीय व कायदेविषयक संस्थांच्या अभ्यासास उपयुक्त वाङ्मयीन व परकीय साधनांचा आढावा घ्या.
- किंवा
- ब) प्राचीन भारतीय गणराज्यांच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. [15]
- अ) प्राचीन लोकसंस्था म्हणून सभेची रचना व कार्य स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) प्राचीन काळातील न्यायालयांचे विविध प्रकार सांगा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) राज्याचा सेंद्रिय सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) कुशान राजपद संकल्पनेची चर्चा करा.
- क) प्राचीन भारतीय मंत्रीमंडळाची रचना सविस्तर लिहा.
- ड) प्राचीन न्यायसंस्थेचे स्वरूप विशद करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) पुरातत्त्वीय साधने.
- ब) राजेशाही राज्य.
- क) सप्तांग सिद्धांत.
- ड) समितीची कार्ये.
- इ) प्राचीन ग्रंथांत वर्णिलेले मंत्र्यांचे महत्व.
- फ) प्राचीन न्यायव्यवस्थेचे कार्य.

Total No. of Questions: 5]

SEAT No. :

P2127

[6041]-400A

[Total No. of Pages : 3

S.Y.B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH (Vocational Stream)

**Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media (Theory)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III) (23851) (Paper-III)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Fill in the blanks (Any seven)

[14]

- a) _____ is the prefix in the word 'Multidisciplinary'.
(Multi/ary)
- b) _____ is the suffix in the word 'Interdisciplinary'.
(Inter/ary)
- c) Write substitute word for the study of language _____.
(Linguistics / Morphology)
- d) _____ is one of the forms of word formation.
(Affixation/Phonology)
- e) The several meanings of single word are called as _____.
(Polysemy/homonymy)
- f) The words having similar spelling but different meanings are called as _____.
(homographs/monographs)
- g) Which one of the following is an example of homonym -
(to-too/rose-flower)
- h) Form a word by using-un-as prefix.
- i) Identify the suffix in the word begining.
- j) The study of sound in English is called as _____.
(Morphology/Phonology)

P.T.O.

- Q2)** Identify register and highlight the marker. [6]
- a) Pollution is the most immediate threat to our environment and is a global concern. It affects the air, water bodies, forests, vegetation, soil oceans and other natural resources, having long lasting and fatal consequences.
 - b) Agriculture is the art and science of cultivating the soil, growing crops and raising livestock. It includes the preparation of plant and animal products for people to use and their distribution to markets. Agriculture provides most of the world's Food and fabrics.
 - c) Law is a rule of conduct developed by the government or society over a certain territory. Law follows certain practices and customs in order to deal with crime, business, social relationships, property, finance etc. The law is controlled and enforced by the controlling authority.
- Q3)** a) i) Write a job application letter for the post of manager in an IT company and enclose resume. [12]
- OR
- ii) Write a job application letter for the post of physical Director and enclose resume [12]
- b) i) Write a letter of invitation to your friend. Invite him for Annual prize Distribution ceremony of your college. [8]
- OR
- ii) Your cousin brother has passed post-graduate program in English with distinction. Write a letter to congratulate him on his grand success. [8]
- Q4)** a) Define the following items (Any two) [8]
- i) Pollution
 - ii) University
 - iii) Education
 - iv) E-Learning
- b) Describe the following items (Any two) [8]
- i) My college
 - ii) My Family
 - iii) Historical place I like
 - iv) Radio station

Q5) a) Answer the following questions: (Any one) [6]

i) Comment on the salient features of creative writing.

ii) In what way, the creative writing can be enhanced.

b) Answer the following questions (Any two) [2×4=8]

i) Write an advertisement for the promotion/publicity of the beauty products.

ii) Write tag lines (two) for the advertisement of your 'Skill Development Centre'.

iii) Prepare an attractive Flyer to be circulated on social media of your startup with the help of following points.

1) tagline

2) description of your startup

3) product/service provided

4) place/address

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-2128

[Total No. of Pages : 2

[6041]-400 B

S.Y. B.A.

TRAVELAND TOURISM MANAGEMENT

Tourism Products of India (Vocational Stream)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Paper - III) (23861)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer **any eight** (Around 20 words each) :

[16]

- a) Define tourism product.
- b) Classification of tourism product.
- c) Define protected area.
- d) What is national park?
- e) What is full form of UNESCO?
- f) What is full form of ICOMOS?
- g) Rock-cut architecture.
- h) Wildlife sanctuaries.
- i) What is full form of INTACH?
- j) Define Islands.

Q2) Write short notes on **any three** (Around 50 words each) :

[18]

- a) What are the commercial fairs of touristic significance?
- b) Elaborate the term folk dance.
- c) What are the various nature based tourism products?
- d) Explain the different style of architecture in India.

P.T.O.

Q3) Answer any two (Around 100 words each) : **[16]**

- a) Explain the popular Hindu religious centers in the India.
- b) Write in detail about important museums in the tourism sector of India.
- c) Write about any five famous handicrafts of India?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each) : **[20]**

- a) Explain various heritage management organizations.
- b) Explain the classical dance of the India.

